

Агар дар ҷаҳон набвад омӯзгор,
Шавад тира аз беҳирад рӯзгор.

ҲАҶТАНОМА АЗ 20-УМИ ИЮЛИ СОЛИ 1932 НАШР МЕШАВАД

№ 22 (12350)
2 июни
соли 2022

ОМУЗГОР

НАШРИЯИ ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН www.omuzgor-gazeta.tj

► ЭЪТИРОФ

«ОМУЗГОР»

аз серхонандатарин нашрияҳост

Дар заминаи муаррифии ҳисоботи тадқиқоти расонаии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон: ТВ, радио, нашрияҳои ҷойӣ, сомонаҳо, шабакаҳои иҷтимоӣ ва мессенҷерҳо муайян гардид, ки дар бахши ВАО-и ҷойӣ ҳафтаномаи «Омӯзгор» яке аз серхонандатарин нашрияҳои Тоҷикистон доништа шуд.

Дар назарпурсӣ аҳолии Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳои Суғду Хатлон, шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ ва шаҳри Душанбе ширкат варзиданд. Дар ҷамъбасти назарсанҷӣ рӯзномаи «Ҷумҳурият» дар ҷойи якум, ҳафтаномаи «Омӯзгор» дар ҷойи дуюм ва «Минбари халқ» дар ҷойи сеюм қарор гирифтанд.

Дар муаррифии ин назарсанҷӣ намоёндогони Маркази тадқиқоти сотсиологӣ «Зеркало», Ташкилоти ҷамъиятии «Машварати расонавӣ», коршиносони ВАО-и кишвар иштирок ва суханронӣ карданд.

Ҳисоботи тадқиқотӣ дар ҳаҷми 82 саҳифа бо сифат ва диаграммаву муқоисаҳои илмӣ интишор ва ба кормандони ВАО ва дигар мутахассисон пешниҳод карда шуд.

Директори Маркази тадқиқоти сотсиологӣ «Зеркало» Қаҳрамон Бақозода иброз дошт, ки лоиҳаи мазкур дар муайян намудани мавқеи ВАО-и кишвар амалӣ мегардад.

Шоистваи таъкид аст, ки ба таъб мерасанд. Кормандони нашрия дар масоилу мавзоти мухталифи маорифу илм, аз қабили равандроҳои ҷолибу на- вгароёна дар низомии таҳсилот, усулу шеваҳои судманди

дуюмро касб кард. Ин аз он шаҳодат медиҳад, ки таваҷҷуҳи мардум, омӯзгорону хонандагон ба нашрия сол аз сол зиёдтар гардида, он мавқеи худро мунтазам таҳким мебахшад.

Воксан, нашрияи «Омӯзгор» дар татбиқи сиёсати давлат дар соҳаҳои маорифу илм ва таблиғи муаррифии дастовардҳои соҳаҳои мазкур саҳми босазо гузошта, дар саҳифаҳои он пайвас-та матолиби ҷолибу пурмухтаво ва рангини хондани

таълимӣ, робитаи волидон бо муассисаҳои таълимӣ, ислохоти дигаргуниҳо ва баррасии мушкilotи соҳа, муаррифии фаъолияти бенуксону ибратомӯзи омӯзгорону устодон ва амсоли инҳо мақолаҳои гузоришҳои таълиф ва нашр менамоянд, ки аҳамияти маърифатӣ омӯзишӣ доранд ва ба таҳким гузариши соҳа мусоидат мекунанд.

Н. ОХУНЗОДА,
«Омӯзгор»

► ТАЪТИЛ

Ба истироҳат фаро гирифта мешаванд

Тибқи қарори Раиси шаҳри Душанбе Рустамӣ Эмомалӣ, аз 14 июн то 9 августи соли равон 10 ҳазору 352 нафар кӯдаку навраси пойтахт ба истироҳатгоҳҳои тобистона фаро гирифта мешаванд.

Тибқи қарори мазкур, Сарраёсати маорифи шаҳри Душанбе вазифадор гардидааст, ки истироҳатгоҳҳои берунишаҳрӣ ва майдончаҳои тандурустиву солимгардонии назди муассисаҳои таълимии шаҳро бо кадрҳои роҳбарикунанда, мураббия, омӯзгор ва роҳбарони бадеию варзишӣ таъмин намуда, доир ба баргузори чорабиниҳои таълимию тарбиявӣ ва фарҳангӣ, ки дар баланд бардоштани сатҳи маънавияти кӯдакону наврасон мусоидат менамоянд, тадбирҳои самаранок андешад.

Сарраёсати маориф, ҳамчунин, барои дар истироҳатгоҳҳои берунишаҳрӣ ва майдончаҳои солимгардонии назди муассисаҳои таълимии шаҳри Душанбе ташкил намудани гурӯҳҳои

истироҳатӣ-омӯзишӣ фанҳои дақиқ ва омӯзишӣ забонҳои русию англисӣ барои хонандагони болаёқат ва назорати фаъолияти онҳо муваззаф гардидааст.

Тавре сардори Раёсати муассисаҳои томақтабӣ ва миёнаи умумии Сарраёсати маорифи шаҳри Душанбе Асомиддин Бобозода иброз дошт, тибқи қарори мазкур дар истироҳатгоҳҳои беруназшаҳрии «Зимчурӯд», «Гулхан», «Шарора» ва «Орзу» 4192 нафар кӯдаку наврас, дар майдончаҳои истироҳатӣ солимгардонии назди муассисаҳои таълимӣ 6160 нафар кӯдаку наврас ба истироҳати тобистона фаро гирифта мешаванд.

Истироҳати кӯдакону наврасон ба чор баст ҷудо гардида, давомнокии он 11 рӯзи ройгонро ташкил медиҳад. Мақсад аз он ҷалби кӯдакону наврасон ба сайёҳиву солимгардонӣ, тарбияи ватандӯстиву завқи зебоипарастӣ мебошад, - афзуд Асомиддин Бобозода.

• ДАР ИН ШУМОРА: •

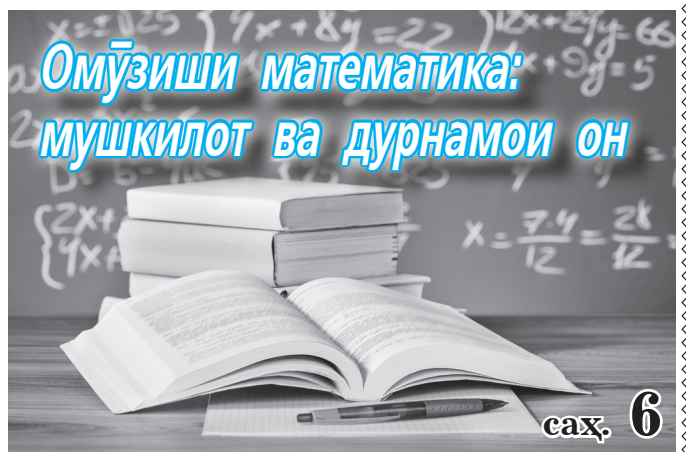
Дарахте, ки талх аст...

саҳ. 4

Забони қадиму асил

саҳ. 5

Омӯзиши математика:
мушкilot ва дурнамои он

саҳ. 6

НОМГҶИ

мавзӯҳои намунавӣ барои бахшҳои машварати августии кормандони муассисаҳои таҳсилоти томақтабӣ ва умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2022

саҳ. 7-10

Таътил бояд пурсамар
бошад

саҳ. 11

Гар сухан ҷон набувад...

саҳ. 12

Мубаллиғи сухани ноб

саҳ. 13

Баланд аст аз фалак

шони муаллим

саҳ. 14

@►► Почтаи электронии «Омӯзгор»: n.omuzgor@maorif.tj

Телефони боварӣ: 227-76-86

▶ ҲАҲТАИ ВАЗОРАТ

Китобҳои дарсӣ таҷдиди назар мешаванд

28-уми майи соли қорӣ дар До-нишқадаи ҷумҳуриявии тақмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маорифи воҳӯрии вазири маориф ва илм Раҳим Саидзода бо муаллифони китобҳои дарсӣ, роҳбарони гурӯҳҳои ҳамоҳангсози Шӯрои миллии таҳсилот ва намо-яндагони муассиса ва ширкатҳои ноширӣ баргузор гардид.

Вазири маориф ва илм Р. Саидзода вобаста ба мушкилот ва дурнамон таҳия ва нашри адабиёти таълимӣ барои муассисаҳои таҳсилоти умумӣ суҳан ронда, зикр кард, ки асоси ҳама гуна ислохоту нагонӣ дар соҳаи маориф ва бехтар шудани сифати таҳсилот ба таҳияи китобҳои дарсии ба талаботи стандарти таҳсилот мутобиқ вобаста аст.

Дар идома вазир зикр кард, ки ҳарчанд аз соли 2000-ум то имрӯз аз ҷониби Вазорати маориф ва илм наشري 724 номгӯй китоби дарсӣ (бо назардошти нашрҳои тақрорӣ) бо теъдоди 48 миллиону 394 ҳазору 611 нусха ба роҳ монда шуда бошад ҳам, аммо ҳанӯз норасоии китобҳои дарсӣ дида мешавад, ки яке аз сабабҳои он, ҳамасола зиёд шудани шумораи хонандагони муассисаҳои таҳсилоти умумӣ мебошад.

Танҳо давоми соли 2021 ва панҷ моҳи соли қорӣ аз ҷониби Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон ба раёсату шӯбаҳои маорифи шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ 4 миллиону 700 ҳазору 81 нусха китоби дарсӣ ва 210 ҳазору 457 нусха маводи таълим дастрас карда шудааст.

- Ба назари мо, дар баробари таҳия ва таҷдиди назар шудани мазмуну мундариҷаи китобҳои дарсӣ, бояд ба он нукта таваҷҷуҳ кунем, ки хонандагони муассисаҳои таълимии кишвар дар рӯҳияи ҳудогохиву шинохти асолати миллӣ ва гузаштаи пурҳикмату наҷиби таърихӣ ба камол расанд.

Яке аз масъалаҳои дигари ҳалталаб, ки боиси камтаваҷҷуҳии муаллифони барои навиштани китобҳои дарсӣ мегардад, нокифоя будани ҳаққи қалам аст. Бинобар ин, Маркази таҳия, нашр ва муомилоти китобҳои дарсӣ, илмию методӣ вазирадор карда мешавад, ки роҳҳои зиёд кардани ҳаққи қалами муаллифони омухта, барои ҳавасмандгардонии муаллифони китобҳои дарсӣ (баланд бардоштани ҳаққи қалами муаллифони, ба

осоишгоҳҳо фиристодан, ба муддати муайян ба рухсатии эҷодии фиристодан, ба мукофотҳои соҳавиву давлатӣ пешниҳод кардани онҳо) пешниҳод манзур намоёнд.

Таҳия, тарҷума ва наشري адабиёти таълимӣ барои муассисаҳои таҳсилоти умумии таълимашон ба забонҳои ғайридавлатӣ низ самти дигари соҳаро ташкил медиҳад. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла, Вазорати маориф ва илм ба мушқилиҳои муассисаҳои таълимии ғайриточикӣ ва ба роҳ мондани омузиши таъриху фарҳанги тоҷикӣ дар ин муассисаҳо диққати махсус дода, барои ҳал кардани масъалаҳои атрофи онҳо кӯшишҳои зиёд ба

ҳарч медиҳад. Барои ба забонҳои русӣ, ўзбекӣ, қирғизӣ ва туркманӣ тарҷума кардани китобҳои дарсии дар муассисаҳои таҳсилоти умумии Тоҷикистон амалкунанда аз соли 2020 гуруҳҳои қорӣ таъсис дода шудааст.

Дар идома қайд гардид, ки имрӯз Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон бо 19 муассиса ва ширкатҳои ноширӣ дар самти ҷопи адабиёти таълимӣ ҳамкорӣ дорад. Айни замон ҷопи 38 номгӯй китоби дарсӣ бо теъдо-

ди 3 миллиону 830 ҳазору 440 нусха дар ҷопхонаҳои ватанӣ идома дошта, давра ба давра нашр ва тибқи эҳтиҷоти пешниҳодшуда ба шӯбаҳои маорифи шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ дастрас гардонид мешаванд. Сипас, як гуруҳ муаллифони китобҳои дарсӣ, аз ҷумла, Ф. Комилиён, А. Шарифзода, М. Нугмонов, Т. Зиёзода тақлифу пешниҳодоти худро вобаста ба бехтар гардидани раванди таҳия ва наشري китобҳои дарсӣ манзур намуданд.

Дар охир вазири маориф ва илм ба роҳбарони сохторҳои дахлдори вазорат ҷиҳати дар амал татбиқ намудани тақлифу пешниҳодоти манзуршуда дастуру супоришҳои мушаххас дод.

31-уми майи соли қорӣ дар меҳмонхонаи “Ҳайат Рецензи”-и шаҳри Душанбе муаррифии расмӣи платформаи рақамии таҳсилоти томактабии “Сандуқчаи зулбиё” доир гардид. Дар он муовини вазири маориф ва илм Зиёдулло Абдуллозода, сардори намоёндагии ЮНИСЕФ дар Тоҷикистон Осама Маккавӣ ба таъри ҳузури ва муовини директори минтақавии ЮНИСЕФ оид ба кишварҳои Аврупо ва Осиёи Марказӣ Филипп Кори ба таъри онлайнӣ иштирок ва суҳанронӣ намуданд.

Муаррифии платформаи рақамии «Сандуқчаи зулбиё»

3. Абдуллозода – муовини вазири маориф ва илм зикр кард, Вазорати маориф ва илм тасмим гирифтааст, ки баҳри амалӣ намудани дастуру супоришҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақсади дастгирии самтҳои афзалиятноки таълими кӯдакони хурдсол, тавсеаи фароғирӣ ва баланд бардоштани баҳши таълими кӯдакони хурдсол рақамикунони соҳаи таҳсилот, татбиқи Барномаҳои давлатӣ, аз ҷумла, Барномаи миёнамуҳлати рушди иқтисоди рақамӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025, аз 26.10.2021, №460, иҷрои Нақшаи фаъолияти яққояи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Намоёндаи Ҳазинаи Кӯдакони Созмони Миллалӣ Муттаҳид дар Тоҷикистон (ЮНИСЕФ) барои солҳои 2021-2022 лонҳаҳои платформаҳои рақамиро дар муассисаҳои таълимӣ амалӣ намоёнд.

Сардори намоёндагии ЮНИСЕФ дар Тоҷикистон Осама Маккавӣ таъкид дошт, ки ҷиҳати ноил гардидан ба ҳадафи мазкур, инчунин, тақмили сифат ва фароғирӣ таҳсилот барои кӯдакон ва ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ЮНИСЕФ ба ҳамкорӣ бо тамоми шарикон содиқ хоҳад монд.

Муовини директори минтақавии ЮНИСЕФ оид ба кишварҳои Аврупо ва Осиёи Марказӣ Филипп Кори қайд кард, ки кӯдакони аз ҳама бештар осебапазир аз қабилӣ кӯдакони гурезагон ё кӯдаконе, ки дар ҷамоатҳои дурдасти деҳот умр ба сар мебаранд, инчунин, кӯдакони дорони маъюбият аксар вақт дастрасии боз ҳам камтар ба таҳсилоти босифат доранд. Ҳамин тариқ, пешниҳод намудани платформаҳои рақамӣ барои таҳсилоти томактабӣ воқуниши инноватсионӣ ба бухрони байналмилалӣ натиҷаҳои босифати таълимӣ дар таҳсилоти томактабӣ мебошанд.

Сипас, платформаи рақамии “Сандуқчаи зулбиё” муаррифӣ гардид. Зимни муаррифӣ мутахассис оид ба соҳаи маорифи ЮНИСЕФ Мак Гловинский суҳан ронда, ҳамзамон, оид ба вазъи муассисаҳои томактабӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон Қутбиддин Муҳиддинзода, оид ба трансформатсияи рақамии системаи маориф ва технологияҳои рақамӣ дар таълими томактабӣ Абдурахмон Гулзода баромад карданд.

Бояд гуфт, ки “Сандуқчаи зулбиё” (www.tomaktabi.tj) як платформаи танзимшаванда ва рақамии таълимӣ мебошад, ки дар натиҷаи шарикӣ байни ЮНИСЕФ ва ширкати “Microsoft” ба вуҷуд омадааст. Дар оғоз платформа ҷиҳати воқуниш ба бухрони муҳоҷирон, таъмини имконияти таҳсил дар сафар ва гум нашудани қайдҳои таҳсилоти кӯдак дар вақти кӯчидан эҷод шуда буд. Аммо, платформа роҳҳои истифодабарии хеле васеътар дорад ва ҳоло микёси он барои дастгирии таҳсили 5,4 миллион кӯдак дар минтақаи Аврупо ва Осиёи Марказӣ васеъ мешаванд, ки аз байни онҳо якуним миллион кӯдак дар Тоҷикистон умр ба сар мебаранд. Кишварҳои минтақаи мазкур равиши инноватсиониро истифода бурда, ин платформаи дастраси таълимиро барои ноил гардидан ба афзалиятҳои соҳаи таҳсилоти томактабӣ татбиқ намудаанд. Вазифан мазкур тавассути тақмили дониш ва малақаҳои омузгорон ва кӯдакони синну соли томактабӣ иҷро карда мешавад.

Маркази матбуоти
Вазорати маориф ва илм

Боздиди гурӯҳи кории вазорат

Тибқи дастури вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, гурӯҳи қорӣ дар ҳайати муовини вазири маориф ва илм Шукрулло Хайрзода, сармутахассиси раёсати таҳсилоти ибтидоӣ ва миёнаи касбӣ Ҷалолиддин Амиров ва директори муассисаи давлатии таҳсилоти миёнаи умумӣ (ғойбона) барои наврашон ва калонсолон Умед Чоршанбе-зода рӯзҳои 27-30 майи соли 2022 аз муассисаҳои таълимии шаҳри Хоруғ ва ноҳияи Рӯшони ВМКБ дидан намуданд.

Нахуст гурӯҳи қорӣ бо раиси шаҳри Хоруғ воҳӯрда, оид ба вазъи муассисаҳои таълимии шаҳр, раванди омодагӣ ба аттестатсияи хатм ва имтиҳонҳои қорӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, Донишгоҳи давлатии Хоруғ ба номи М.Назаршоев ва коллеҷи тиббии шаҳри Хоруғ суҳбат намуд.

Сипас, муовини вазир дар муассисаҳои таълимии №№5, 6, 7, 8, коллеҷи тиббии шаҳри Хоруғ, Донишгоҳи давлатии Хоруғ ба номи М.Назаршоев ва раёсати маорифи вилоят бо омузгорону мутахассисон ва донишҷӯён

суҳбату воҳӯрӣ доир намуда, вобаста ба саволу дархостҳои онҳо дар робита ба имтиҳонҳои хатм ва қорӣ, қабул тариқи Маркази миллии тестӣ, қабул ба мактабҳои олии кишварҳои хориҷ, норасоии китобҳо ва маводҳои таълимӣ дар коллеҷи тиббии шаҳри Хоруғ ва таъмиру тармими муассисаҳои таълимӣ посухҳои мушаххас дод.

Гурӯҳи қорӣ дар ноҳияи Рӯшон бо муовини раиси ноҳия Лайло Чоршанбе-зода, мудирӣ шӯбаи маориф ва кормандони шӯбаи маорифи воҳӯрда, бо вазъи таълиму тарбия ва дигар масъалаҳои марбут ба таҳсили хонандагону фаъолияти муассисаҳои таълимӣ шинос гардид. Баъдан дар мактаб-интернати ҷумҳуриявӣ барои кӯдакони ятим дар ноҳияи Рӯшон бо вазъи зист ва таълиму тарбияи кӯдакони ятим шинос шуда, барои зерӣ назорати доими қарор додани кӯдакони ятим ба мудирӣ шӯбаи маорифи ноҳия, роҳбарият ва омузгорони муассисаи таълимӣ дастуру супоришҳои мушаххас дода шуд.

Муассисаҳои таълимии шаҳри Хоруғ ва ноҳияи Рӯшон фаъоли-

яти бонизом доранд. Ҳамазмон, мушоҳида гардид, ки рӯзи 29-уми май дар доираи фармоиши раиси Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон ҳама омузгорону хонандагон ва донишҷӯён фориғ аз дарс ба шанбегӣ баромада, дар тозаю озода намудани муассисаҳои таълимӣ, гирду атрофи онҳо ва шаҳру ноҳияҳои худ бо рӯҳияи болида сахм гузоштанд.

Хонандагону донишҷӯён ва омузгорону кормандони соҳаи маорифи шаҳри Хоруғ ва ноҳияи Рӯшон аз сиёсати Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ-Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон изҳори сипос намуда, барои баҳоҳои хубу аъло ҷамъбаст намудани аттестатсияи хатм ва имтиҳонҳои қорӣ, сахм гирифтани дар ободонӣ ва сабузу хуррамгардонии муассисаҳои таълимӣ, ташкили истироҳати тобистонаи кӯдакону наврашон ва иштироки фаъолони дар озмонҳои ҷумҳуриявӣ «Тоҷикистон – Ватани азизи ман», «Фурӯги субҳи доноӣ китоб аст», «Илм-фурӯги маърифат» изҳори омодагӣ намуданд.

Миёни Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии Ислонии Эрон 16 санади нави ҳамкорӣ ба имзо расид.

САБҚАТ

26-уми майи соли қорӣ бо ташаббуси Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон дар коллеҷи омӯзгорӣ ба номи Хосият Махсумова озмуни ҷумҳуриявии донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти миёнаи касбӣ аз ҷанҳои таълимӣ баргузор гардид, ки дар он 280 нафар донишҷӯ аз 67 муассисаи таҳсилоти миёнаи касбӣ сабқат намуданд.

Озмуни мазкур аз рӯйи ҷанҳои физика, химия, биология, математика ва информатика гузаронида шуд.

Рӯзи 27-уми май дар толоҳи коллеҷи омӯзгорӣ ба номи Хосият Махсумова маросими ҷамъбасти озмуни мазкур ва ҷоизасупорӣ ба ғолибони озмуни мазкур доир гардид.

Лутфия Абдуллоҳқозода, муовини вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, қабл аз оғози маросими иброд намуд, ки доварони озмун заҳмату талошҳои ҳар нафар иштирокчиёро ба назар гирифта, ба натиҷаи кори онҳо баҳои воқеъбинона доданд.

«Маълум шуд нафароне, ки дар даври имсолаи озмун ғолиб омаданд, қаблан омодагии ҷиддӣ дида, баҳри тақвияти донишу маҳоратҳои худ талош варзиданд. Иштирокчиёне, ки бо сабаби нокифоя будани

ҳолҳои бадасовардашон натавонистанд соҳиби яке аз ҷойҳои ифтихорӣ гарданд, метавонанд, ки дар солҳои оянда аз нав ширкат варзанд ва ҷойҳои намоёнро ҷоизаҳои озмунро ба даст оваранд, қайд намуд муовини вазири.

Баъд аз ин, Бобочон Маҳмадализода-мутахассиси пешбари раёсати таҳсилоти ибтидоӣ ва миёнаи касбии вазорат ғолибони ҷойҳои якум, дуюм, сеюми озмун ва нафаронро, ки бо ҷойҳои ифтихорӣ сарфароз гардонда шуданд, эълон намуд.

Ҳамин тариқ, аз шумораи умумии 280 нафар иштирокчиё 15 нафар ҷойҳои якум, дуюм,

сеюмро ба даст оварда, соҳиби Диплом ва тухфаҳои Кумитаи тадорукоти озмун гардиданд. Ҳамзамон, ба 14 нафар иштирокчиё барои иштироки фаёлона дар даври ҷумҳуриявии озмун «Ифтихорнома»-и Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон тақдим карда шуд.

Аз рӯйи баҳогузориҳои ҷамъбасти умумӣ, дастаи коллеҷи технологӣ-фарматсевти Тоҷикистон сазовори ҷойи якум, коллеҷи тиббии шаҳри Хучанд ба номи Б.Исҳоқӣ сазовори ҷойи дуюм ва коллеҷи тиббии иҷтимоии ноҳияи Леваканд сазовори ҷойи сеюм гардид, ба роҳбарияти ин муассисаҳо «Ифтихорнома»-и

Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон тақдим карда шуд.

Инчунин, аз ҷониби раиси Шурои директорони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи касбӣ Шахло Ашӯриён ба 30 муассисаи таҳсилоти миёнаи касбӣ ба 10 нафар донишҷӯ барои

аз ҷанҳои биология ҷойи аввалро сазовор гардид, бо хушҳолӣ иброд дошт, ки аз соҳиб шудани ҷойи аввал дар ҳаяҷон аст.

«Аз аввал боварӣ доштам, ки дар озмуни мазкур ғолиб меоям, бо вучуди он ки дар рафти озмун рақобат хеле ҷиддӣ ва пуршиддат сурат гирифт, каме

иштироки фаёлона дар Озмуни ҷумҳуриявии донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти миёнаи касбӣ аз ҷанҳои таълимӣ «Сипоснома»-и Шурои директорони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи касбӣ супорида шуд.

Ифтихора Эшбойзода, донишҷӯи соли якуми коллеҷи тиббии шаҳри Панҷакент, ки

нигаронӣ ҳам дар дилам пайдо гардида буд. Сипоси худро ба тамоми омӯзгороне, ки дар таълиму тарбияи камина саҳми босазо доранд, мерасонам, - гуфт И.Эшбойзода.

Бахтовар САҒАРОВ,
қорменти Маркази матбуоти
Вазорати маориф ва илм

Ҷамъбасти олимпиада аз ҷанҳои ҷамъиятӣ-гуманитарӣ

Ҳафтаи гузашта дар литсей-интернати Президентӣ барои кӯдакони болаёқати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шаҳри Душанбе аз ҷанҳои ҷамъиятӣ - гуманитарӣ даври ҷумҳуриявии олимпиадаҳои ҷанӣ барои хонандагони синфҳои 9-10-и муассисаҳои

таҳсилоти умумии кишвар баргузор гардид.

Дар олимпиадаи мазкур 1106 нафар хонанда - 536 нафар аз муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ва 570 нафар аз муассисаҳои типӣ нави шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ иштирок намуда, сазовори 507 ҷойи ифтихорӣ (88 медали тилло, 141 медали нуқра ва 278 медали биринҷӣ) гардиданд. Дар ҷамъбасти хонандагони шаҳри Душанбе сазовори 212 ҷойи ифтихорӣ (50 медали тилло, 63 медали нуқра ва 99 медали биринҷӣ), вилояти Хатлон сазовори 129 ҷойи ифтихорӣ (14 медали тилло, 35 медали нуқра ва 80 медали биринҷӣ), вилояти Суғд сазовори 125 ҷойи ифтихорӣ (18 медали тилло, 32 медали нуқра ва 75 медали биринҷӣ) ва шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ сазовори 41 ҷойи ифтихорӣ (6 медали тилло, 11 медали нуқра ва 24 медали биринҷӣ) гардиданд.

ҶАМОИШ

ҲАДАФ:

ташаққули ҷазои мусоиди сармоягузори

Дар Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон конференсияи байналмилалӣ илмӣ-назариявӣ таҳти унвони «Ташаққули ҷазои мусоиди сармоягузори дар тадқиқи саноатикунӣ босуръати кишвар» баргузор шуд.

Дар он қоршиносон, олимон, қормандони муассисаҳои илмӣ ва таълимии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва қоричи кишвар иштирок ва суҳанронӣ қарданд.

Муовини вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон Лутфия Абдуллоҳқозода тариқи онлайн маъруза намуда, мавзӯи конференсияро ақтуалӣ номид ва дар табодули таҷриба ва ҳамгироии илму истеҳсолот назаррас арзёбӣ намуд. Дар идома Тулқин Тешабоев директори Донишқадаи молияи Тошқанд баромад қард.

Дар қори конференсия сардори раёсати сармоягузори ва идораи амволи давлатии МИХД - и вилояти Суғд Шарифқон Аҳмедов, директори Маркази тақмили ихтисос ва бозомӯзии қормандони хизмати дипломатии ВКХ ҚТ Раҳматулло Мирбобоев ва қанде аз роҳбарону намояндагони донишгоҳу донишқадаҳо, марказҳои илмиву таълимӣ, қорхонаҳои саноатӣ тариқи маҷозӣ вобаста ба мавзӯи конференсияи байналмилалӣ суҳанронӣ қарданд.

МУЛОҚОТ

Аз қоррупсия ва экстремизм эҳтиёт бояд қард

Қоррупсия ва экстремизму терроризм аз қирдорҳои ҳавфнокӣ қамони муосир шинохта шудааст.

Бо мақсади пешғири намудани қавонон, маҳсусан, донишҷӯён аз қаравиш ба қизбу қаракатҳои қайриқонунӣ, қирдорҳои ноҷо ва баланд бардоштани маърифати ҳуқуқиву сиёсии онҳо дар маҷлисоҳои биноӣ асосии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон мулоқоти намоҷандаи прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон

Рустам Тақдирзода, сардори шуъбаи тафтишоти раёсати Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо қоррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар вилояти Суғд, полковники адлия Дилшод Зарифӣ ва қонишини раиси қомиссияи ҷамъиятии муқовимат ба қоррупсияи МИХД-и вилояти Суғд Назира Ғаффорӣ бо қормандон ва устодону донишҷӯёни донишгоҳ баргузор гардид.

Намоҷандаи прокуратураи генералии Ҷумҳурии

Тоҷикистон, прокурори қалони раёсати назорати қонунӣ будани санадҳо ва парвандаҳои қиноятӣ Рустам Тақдирзода перомуни сабабу омилҳои қаравиши қавонон ба равияҳои қатарзо ва қонуншиқаниву қиноятқорӣ маълумот дод. Вай надоштани дониш ва маърифати ҳуқуқиву сиёсӣ ва таҳсил дар муассисаҳои қайрирасмии динӣ дар қоричи мамлақатро омил асосии ифротӣ гардидани шаҳрвандон донист.

Дар қисмати дую-

ми мулоқот маросими ҷамъбасти озмунҳои мақолаи публицистии беҳтарин дар байни донишҷӯён ва расми беҳтарин дар байни хонандагони литсейӣ донишгоҳ дар мавзӯи муқовимат ба қоррупсия баргузор шуд.

Ғолибони озмунҳои мазкур бо сипосномаву ифтихорномаҳо ва маблағҳои пулии раёсати донишгоҳ қардшиносӣ гардиданд.

Нуъмон РАҶАБЗОД,
«Омӯзгор»

ИДЕОЛОГИЯ

Дарахте, ки талх аст онро сиришт,
Гараи барнишонӣ ба боғи бихишт.
Зи ҷӯйбори хулдаи ба ҳангоми об,
Ба бех ангубин резӣю шаҳди ноб.
Саранҷом гавҳар ба бор оварад,
Ҳамон меваи талх бор оварад.

Бо гузашти зиёда аз 1100 сол ин китъашеъри Фирдавсӣ маънои худро гум накардааст. Дар ҳақиқат, шахси бадтинат аз амалҳои зишту нопоки худ даст барнамедоштааст.

Ба касе пӯшида нест, ки ТТЭ ҲНИ аз рӯзҳои аввали ташкилу фаъолияти худ ҳамеша дар сар андешаи, ташкили давлати диниро, ки зидди манфиатҳои миллату давлат буд, мепарварид. Фаъолияти аъзои ин ҳизб дар солҳои 90-уми асри XX дурустии ин фикрро собит кардааст.

Саркарда ва аъзои ТЭТ ҲНИ, ки душмани миллати тоҷик ва дини ислом мебошанд, ҳоло ҳам аз гузашти рӯзгор дарси ибрат нагирифта, бо маблағгузориҳои ҳоҷагонии хориҷии худ барои рехтани ҳуни фарзандони миллати тоҷик кӯшишҳои худро идома дода истодаанд ва мақсади ноором сохтани Тоҷикистонро доранд.

Ба монанди ҳодисаҳои соли 2015, кушиши ғасби ҳокимиятро дар шаҳри Хоруғ ва ноҳияи Рӯшони ВМКБ ҷонибдорӣ намуданд. Барои расидан ба ин ҳадафҳои нагини хатарзо ба онҳо Алим Шерзамонов, Улфатхоним

Дарахте, ки талх аст...

Мамадшоева, Мамадбоқир Мамадбоқиров ва Холбаш Холбашов ёри амалӣ ва ҳаматарафа расонидаанд.

Аз тамошои филми ҳуҷҷатии “Шикасти фитнес” бармеояд, ки ин ҳоинони дохиливу хориҷии миллати тоҷик кайҳо боз барои ноором сохтани Тоҷикистони соҳибистиклол бо ҳам дидору гуфтугӯ мекардаанд. Барои ин фаъолияти ҳоинонаи худ аз ҳоҷагонии хориҷии худ ёрии пулӣ ва маслиҳатҳо мегирифтаанд. Онҳо андеша намекунанд, ки бо ин амали ночавонмардонашон ҳуни чандин нафари бегуноҳ рехта мешавад, чандин нафар чавони ҳоло ширинии ҳаётро наҷашида, паси панҷара қарор мегиранду кӯдакони хурдсоли онҳо бепарастор мемонанд ва сабабгори рехтани ашқи модарони ҷигарсӯхта мегарданд. Лекин бояд дуруст фаҳмид, ки барои Алим Шерзамонов барин ҳоинони миллату Ватан тақдирӣ ягон нафар фарқе надорад, чунки ҳудӣ онҳо аз Ватан фирор кардаву дар хориҷи Ватан зиндагӣ доранд.

Бояд чавонони бонангу номус

фирефтаи суҳанони ин ночавонмардон ва душманони миллати наҷаванд. Агар дурусттар тавачҷух кунем,

иштирокчиёни бетартибҳои Хоруғ асосан шахсони ба душманони миллату давлати тоҷик фурӯхташуда мебошанд, ки зидди манфиатҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон фаъолият мебаранд.

Дар тамоми нооромиҳои солҳои ахири ВМКБ гурӯҳи наҷавонмардон ба душманони миллати тоҷик фурӯхташуда даст дошта, ҳуни рехташуда дар ин воқеаҳо ба гардани

ҳамин шахсон меафтад.

Ҳарчанд Давлату Ҳукумати Тоҷикистон чандин ҳуқуқвайронкунии ин шахсонро, ки дар солҳои пеш ва рӯзҳои ахир содир карда буданд, бахшиданд, аммо онҳо аз амалҳои ҳадафмандонаи нопоку зишти худ даст накашиданд.

Мардуми сарбалани Бадахшонро зарур аст, ки дар баробари дастгириҳои Ҳукумат нисбат ба ҳолати ҷойдошта ва ҷинойту ҷинойткорон бетараф набуда, бар зидди ҷинойткорони ҳоинони миллат муборизаи беамон бурда, нагузоранд, ки аз номи онҳо дар ноором сохтани Ватани азизамон – Тоҷикистони бихиштосе истифода

кунанд. Нагузоранд, ки ҳоинон ва душманону ҷинойткорон ҳудӣ онҳо ва фарзандонашонро барои расидан ба амалҳои нопокашон истифода баранд. Ҳар касе ҷинойт содир мекунад, бояд тибқи қонун ба ҷавобгарӣ кашида шавад.

А. АШҶУРОВ,
ҳодими илмӣи АМИТ

ТАРБИЯ

Масъулияти ҷиддӣ мебояд

Агар хонанда бадахлоқ бошад, дарсҳои вай бесамар аст ва оне, ки нағз намехонад, фардон торик дорад. Илму дониш бо адаб зебост. Имрӯз гурӯҳе аз наврасону чавонон ба тамошои ҳар гуна филмҳои дорони ҳусусияти зӯроварӣ ва террористӣ саргарманд. Агар ин гуна рафтори онҳоро имрӯз пешгирӣ накунем, фардо дер ҳоҳад шуд. Бархе аз волидон «Бача калон шавад, боақл мешавад», - мегӯянд. Ин гап нодуруст аст, ягон шахси беадаб худ ба худ инсонӣ неқ наҷудааст, таъсири устод, падару модар ва ҷомеа метавонад шахси бадрафторро ислоҳ намояд.

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд» масъулияти омӯзгоронро низ афзунтар мегардонад, вале иддае аз волидон аз қабул шудани ин гуна қонун гӯё беҳабаранд, моҳияти онро дарк накарда, ҳатто ба дарсҳои фарзандонашон эътибор намедиханд. Дар натиҷа, кӯдак бераҳма мешавад.

Баъзе падару модаронро таърифу тавсиф мекунем, ки фарзандонашон хушхлоқанду нағз таҳсил мекунанд. Дар маҷлиси волидон ба падар ва модаре, ки фарзандонашон неқрафторанд, чунин савол медиҳем: «Шумо дар хонаатон тарбия ва таълиму ҷӣ гуна ба роҳ мондаед?» Падаре чунин посух дод, ки гуфтаҳои як дарси хуби ахлоқӣ буданд: «Ман, агар андаке аз кор

фориғ шудам, ба фарзандонам ҳикоятҳои ҳикматомезро нақл мекунам, ба онҳо, пеш аз ҳама, одам шуданро талқин мекунам. Ягон китоби хубе ёфта медиҳам. Онҳоро ба кори вазнин намефиристам, ҳудам ба кор машғул мешавам, онҳо бе ягон супориш кумак мекунанд. Фарзандонам аз рӯи реча дар вақташ аз хоб меҳезанд, машқи бадан мекунанд, ба дарс мераванд, дарс тайёр мекунанд. Барои он ки аз воқеаҳои олам боҳабар шаванд, ба тамошои барномаи «Ахбор» ва ягон филми бачагонаи ибратбахш иҷозат медиҳам. Фарзандонамро ҳаргиз барои рафиконашон бозӣ кардан бознамедорам, зеро бозӣ неруи ҷисмонӣ мебахшад, он одамро рӯҳан низ устувор мегардонад, дар ниҳодаш ҳиссиёти муборизу далеру заҳматписанд буданро бедор мекунад. Аҳли байти ман ба якдигар ва ба дигарон гуфтани чунин суҳанони неқро ҳам фарз мебуданд ва ҳам қарз: «Ассалому алайкум, субҳ ба хайр, шаб ба хайр, ҳоби хуш бинед, шод бошед, офарин, борақаллох, дар паноҳи Худо бошед, хуш омадед, тандурустӣ ёратон бод, нури дида, бубахшед, марҳамат»...

Агар аз забони яке аз узви оила дашноме шунида шуд, фавран ўро муҳокима мекунему мегӯем, ки гуфтани чунин гапҳои зишт айб аст.

Отамбегим НАЗАРШОЕВА,
омӯзгори синфҳои ибтидоии
мактаби рақами 2-и
ноҳияи Роғотқалъа

Дар зиндагӣ ҳамаи касбҳо муҳим ва зарур мебошанд. Омӯзгорӣ низ яке аз касбҳои пурифтиҳор ва бошараф ба ҳисоб меравад. Таълиму тарбия яке аз масъалаҳои муҳими ҷомеа ба ҳисоб меравад ва омӯзгор шахсест, ки дар таълиму тарбияи кӯдак нақши босазо дорад. Зиндагии инсон бе ин шахсияти бузург маънову мазмун надорад.

Омӯзгор, пеш аз ҳама, бояд дар фаъолияти ҳаррӯзаи худ масъулиятшинос бо-

расонад. Агар ҳар як омӯгор самимона ва софдилона кор ва фаъолият намояд, дар натиҷа самараи неқи заҳматхояшро ҳоҳад ҷашид. Солҳои охир тавачҷуҳи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба соҳаи маориф хеле зиёд ба назар мерасад. Бо ташаббуси ғамхориҳои Пешвои миллат озмунҳои гуногуни ҷумҳуриявӣ, аз қабили “Илм-фурӯғи маърифат”, “Тоҷикистон – Ватани азизи ман”, “Фурӯғи субҳи доноӣ

Рисолати бузург

шад. Яъне, пешаи омӯзгориро воситаи рӯзгузаронӣ надонад, балки самимонаву софдилона кор ва фаъолият намояд. Пайваста дар иртибот будани омӯзгор бо падару модар ҳатмист. Омӯзгор дар раванди таълиму тарбия бояд ғояҳои инсондӯстӣ, ваҳдати миллӣ, таҳкими сулҳу субот дар ҷомеа ва ғайраро дар ниҳоди хонандагон бедор намояд. Бояд зикр намуд, ки дар гузашта нигони мо нисбат ба омӯзгор эҳтироми ҳосеа доштанд. Доир ба ин масъала олимони машҳури ҷаҳон фикрашонро баён намудаанд: нависандаи фаронса Антаун де Сент Экзюпери қайд карда буд, ки дар ҷаҳон одамоне зиёде ҳастанд, ки касе онҳоро аз ҳоби гарон бедор накардааст. Дар инсон зинда намудани бехтарин сифатҳои шахсӣ, пеш аз ҳама, дар дасти омӯзгор аст. Ё ҷои дигар Д.И. Менделеев навишта буд: “Ба хонандагон муаллим таъсири хуб расонида метавонад, ки агар ҳудаш бе дониш тавона бошад ва саводи кофӣ дошта бошад, инчунин, илмро донад ва дӯст дорад”.

Пас, доштани маълумоти олӣ кифоя нест, бояд омӯзгор тафаккур ва зеҳни бурро дошта, ба хонандагон таъсири мусбат

китоб аст” ва ғайраҳо баргузор гардида истодааст.

Як нуктаро бояд зикр созем, ки дар замони ҳозира каставиҳои ҳурмату эҳтироми омӯзгорон ба назар мерасад. Хонандагон чунин ақида доранд, ки омӯзгор бояд ҳама чизро донад, аз қавле омӯзгор бояд ҳамадон бошад. Ин фикр, албатта, нодуруст аст. Омӯзгор, пеш аз ҳама, бояд кӯшиш намояд, ки мақому мартабаи ўро ҳеҷ кас паст назанад. Нагузорад, ки мақому мартабаи ў дар ҷомеа зери суол равад. Бояд ҳамеша кӯшиш намояд, ки сазовори ҳурмату эҳтироми шогирдону мардум бошад. Барои бо даст овардани номи неқи омӯзгор бояд омӯзгор ҳам зоҳиран ва ҳам ботинан зебо бошад. Дар таълим ва тарбияи насли наврас яке аз роҳҳои муҳим ва зарур, донишдони ҳислат ва характери хонандагон яъне психологияи кӯдак нақши муҳим мебозад. Бояд омӯзгор психологияи кӯдакро ба иноват гирад, то ба ў таълиму тарбияи дуруст дода тавонад.

Ситора ЭШХОҶОВА,
омӯзгори забон ва адабиёти тоҷики
МТМУ №13, ноҳияи Хуросон

ДАСТОВАРД

Бо ташаббуси Иттиҳодияи Ҷамъиятии “Оянда аз имрӯз оғоз мешавад” даври вилоятии озмуни “Ҳафтаи мӯд дар водии Фарғона” баргузор шуд, ки дар он донишҷӯи Донишқадаи политехникии Донишгоҳи техникии Тоҷикистон дар шаҳри Хучанд, узви фаъоли маҳфили илмӣ – ҳунарии “Лоихақашӣ муосири либос”

Малика ба озмуни байналхалқӣ роҳ ёфт

Малика Уралова ширкат варзида, голиб омад. Ў дар дӯхтани либосҳои миллӣ, аврупоӣ маҳорати баланди касбӣ нишон дода, сазовори таҳсину офарини аҳли нишаст гардид.

Озмуни мазкур дар доираи лоихаҳои мақомоти маҳаллии Ҷумҳурияҳои Ўзбекистон, Тоҷикистон ва Қирғизистон барпо шуда, ҳадафи он сарҷамъ намудани соҳибистеъдодҳо ва дӯстии

байни минтақаҳо мебошад. Акнун Малика Уралова шарафи кишварамонро дар даври байналмилалӣ озмун, ки дар шаҳри Фарғонаи Ҷумҳурии Ўзбекистон доир мешавад, ҳимоя карданаст.

Дар шаҳри Душанбе бахшида ба Рӯзи байналмилалӣ ҳифзи кӯдакон мусобиқаи шашка ва шохмот доир гардид.

▶ БА ОЗМУНИ «ПЕШВОИ МИЛЛАТ - ҲОМӢ, АРҶҲУЗОР ВА ТАРҒИБГАРИ ЗАБОНИ ТОҶИКӢ»

▶ РЕЗААХБОР

Забони қадиму асил

Таърих собит намудааст, ки устуворӣ ва пойдорӣ ҳар миллату давлат, пеш аз ҳама, аз забони милли вобаста аст. Миллату давлатҳое, ки дар давоми мавҷудияти таърихӣ худ бо тамаддун ва осори гаронбаҳо ба иллати аз даст додани рӯҳи миллии хеш, яъне забони модарӣ аз саҳифаи таърих дур шудаанд, кам нестанд.

Забон ҳамчун ҷузъи фарҳанги милли сайру таърихи тӯлонӣ дорад. Бо мурури замон ва гузашти садсолаҳо аз шоҳаҳои забони ориёӣ дигар забонҳо вобаста ба давру замон ва макону маҳалҳо ба вучуд омаданд.

«Забони давлатӣ аз рукнҳои асосии давлатдорӣ миллист, ки дар пойдорӣ ва суботи давлати милли мақому нақши муҳим дорад ва аз ҳамин хотир аст, ки мо дар Тоҷикистон забони миллатро ҳасти миллат ва бунёду пояи давлат эълон кардаем».

Бо тақия ба ин суҳанони Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон метавон гуфт, ки забони давлатӣ шаҳодатномаи шинохти миллат дар тӯли таърихи башар ва пойдевори устувори насли дирӯз, имрӯз ва фардои миллати тоҷик аст. Миллати тоҷик дар тӯли таърих барои нигоҳдории ин мероси модарӣ тамоми шебу фароз ва фишорҳои ҳукуматдорони замонро паси сар намуд.

Бунёди заминаи ҳукукии забони давлатӣ ва татбиқ намудани ин метёр аввалин маротиба дар замони соҳибистиклолии кишвар амалӣ шуд. Исботи ин гуфтаҳо дар моддаи 2-и Конституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон нишон дода шудааст. Ин санади олий, арзиши забони милли ва миллатҳоеро, ки дар Тоҷикистон зиндагонӣ менамоянд, танзим мекунад. Ин иқтибосро аз Конституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон овардан айнаи муддаост: «...**Ҳамаи миллатҳо ва халқиятҳое, ки дар ҳудуди ҷумҳурӣ зиндагӣ мекунанд, ҳуқуқ доранд аз забони модариашон озодона истифода кунанд**».

Дар даврони истиқлол бо ташаббуси Асосгузори сулҳу ваҳдати милли - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ва аҳли зиёи кишвар Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи забони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон» қабул гардид. Имрӯз шояди он ҳастем, ки забони давлатӣ дар тамоми самтҳои фаъолияти Ҳукумати кишвар ва мардуми шарифи он дар сатҳи баланд роҳандозӣ гардидааст.

Дар тӯли даҳсолаҳои охир забони давлатии мардуми Тоҷикистон - забони тоҷикӣ (модарӣ) ба феҳристи забони сиёсат, коргузори, илм, адабиёт ва равобити дипломатӣ дохил шуда. Имрӯз бо қаноатмандӣ метавон гуфт, ки забони тоҷикӣ дар тамоми сохторҳои давлатӣ забони коргузори, эҷоди қонуну қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, забони илм дар таҳия ва таълифи китобҳои илмӣ, бадеӣ ва рисолаҳои илмӣ олимону донишмандон ва забони таъмини равобити дипломатӣ дар таҳияи санадҳои дучониба ва бисёрҷонибаи сатҳи олий, инчунин, баймзorasонии созишномаҳои ҳамкорӣ бо бештар аз 160 давла-

ти дунё эътироф гардидааст, ки ин ифтихори басо бузург мебошад.

Даврони истиқлол марҳилаи нави рушди забони тоҷикиро дар миқёси олам муаррифӣ намуд. Суҳанронии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар мувоҳисаҳои умумии Иҷлосияи 72-юми Маҷмааи Умумии Созмони Милалӣ Муттаҳид аз ин лиҳоз, ҳодисаи муҳим гардид. Пешвои миллати тоҷикон бо забони ноби тоҷикӣ аз ин минбари баланд суҳанронӣ намуд. Бояд

иброз дошт, ки тайи солҳои охир забони тоҷикӣ бомаром рушд кард ва барои ҳифзи асолати забони тоҷикӣ дар кишвар имрӯз Қумитаи забон ва истилоҳоти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Институти забон ва адабиёти ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ фаъолият намуда истодааст, ки ин барои таҳкими минбаъаи рушди забони давлатӣ заминаи муҳим мегузорад. Бо фаъолияти босамари ин ду боргоҳи илмӣ чихати устувор намудани пояҳои забони давлатӣ нақшаву барномаҳои муассир таҳия ва барои миллати тоҷик эҳдо мегарданд.

Забони тоҷикӣ дар мақоми забони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор дошта, тайи садсолаҳо бо вучуди мушкилиҳои зиёди пешомада зина ба зина ташаккул ва тақомул ёфтааст. Вазифаи муҳиме, ки имрӯз пешрои аҳли илму маорифи кишвар қарор дорад, ба мақоми забони илм расонидани забони тоҷикӣ аст.

Забон на танҳо воситаи баёни фикру андеша, балки нишона ва арзиши миллии ҳар як миллату давлат аст. Ҳар як миллат тавассути забону фарҳангаш шинохта мешавад. Забон, инчунин, воситаи муктадири сарчамҳои миллат ва ҳамаи онҳоест, ки дар ғӯшаҳои гуногуни олами ҳастӣ ин сарвати бебаҳоро пос медоранд. Дар ҳамаи кишварҳои абарқудрат пинҳониву ошкоро ба тарғибу ташвиқи забони хеш мекушанд ва дар ин роҳ аз усулҳои гуногун истифода мебаранд, зеро маҳз тавассути забон таъриху фарҳанги ҳар як миллат муаррифӣ мегардад. Масалан, агар ба омӯхтани забони англисӣ ё дигар забонҳои хоричӣ машғул мешавем, ҳатман ба таърихи гузашта ва расму

оинҳои халқи англис ё дигар халқу миллатҳо рӯчу мекунем. Аз ин сабаб забон ҳамеша, ҳамчун таҷассумгари халқу миллат азишу арҷманд аст.

Забони тоҷикӣ дар раванди ташаккул ва таҳаввули худ роҳи ниҳоят душвору пурпечутобро тай карда, аз санҷишу имтиҳони саҳту сангини таърих гузаштааст ва имрӯз, яъне дар даврони соҳибистиклолӣ ва бунёди давлати милли низ рисолати ҳудро ба сифати яке аз рукнҳои асосии давлатдорӣ ва омили ҷомеасозу ваҳдатфарин идома дода истодааст.

Забони давлатӣ аз рукнҳои асосии давлатдорӣ миллист, ки дар пойдорӣ ва суботи давлати милли мақому забони миллатро ҳасти миллат ва бунёду пояи давлат эълон кардаем. Ин забон

ни қадиму асил сарвати бебаҳо ва аз ҷумлаи муқаддасоти миллии мост. Забон неъматӣ бебаҳои зиндагии аҳли башар мебошад. Инсон фақат тавассути забон метавонад эҳсос ва фикру андешаҳои ҳудро иброз намояд. Забони милли оинаи пурҷилои таърих, ҷаҳони маънаӣ ва хираду маърифати ҳар як халқу миллат ба шумор меравад. Забони тоҷикӣ дар шумули қадимтарин забонҳои Хуросону Мовароуннаҳр меросбарии забонҳои бостонии ориёист. Қарзи фарзандӣ ва рисолати инсонист, ки забони модариро азиз шуморем, дӯст дорем онро мисли модар. Гуфтаҳои зерини меҳрбори Пешвои миллатро меҳоҳам ҳамчун ҳусни анҷоми ин нигоштаҳои хеш биоварам: **“Ин забони қадиму асил сарвати бебаҳо ва аз ҷумлаи муқаддасоти миллии мост. Забон воситаест, ки инсонро ба волотарин мақом мерасонад, аз ранҷу машаққатҳо мераҳонад, ҷаҳони андешаву имконот бияфзояд, назару андешаҳои амиқ дар тафаккур бисозад, то парвозҳои маънӣ ба амали нек раҳсипор намояд. Мо, соҳибзабонон, дар назди наслҳои фардо барои ҳифзи асолату покизагӣ ва шириниву шевоии он масъулият дорем ва онро бояд ҳамчун арзиши бебаҳои миллии посдориву ниғахонӣ намуда, барои рушду тақвияти минбаъдаи он аз ҳамаи имконоти мавҷуда босамар истифода барем”**.

Муҳаммадсалим ҚУРБОНЗОДА,
директори филиали
Донишқадаи ҷумҳуриявии
тақмили ихтисос ва бозомӯзии
қормандони соҳаи маориф
дар шаҳри Душанбе,
номзади илмҳои педагогӣ

Яке аз омилҳои ба қор ҷалб намудан ва дилгармии омӯзгорон ба таълиму тарбияи насли наврас муҳайё кардани шароити мусоиди қорӣ ва пешниҳоди имтиёзҳои гуногун барои онҳо мебошад.

Чи тавре ки аз шуъбаи маорифи ноҳияи Шаҳритус ба мо иттилоъ доданд, дар 54 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумӣ, як муассисаи таҳсилоти ибтидоӣ, як мактаб - интернат ва 2

Омӯзгорон аз имтиёзҳо бархурдоранд

литсей барои хонандагони болаёқат зиёда аз 31 ҳазор нафар хонанда ба таълиму тарбия фаро гирифта шудаанд, ки 1857 нафар омӯзгори ботаҷриба ба онҳо дарс мегӯянд.

Бино ба иттилои раиси иттифокҳои касабаи ноҳия Тохир Ҳафизов, имсол барои истироҳату фароғати омӯзгорон 91 ҳазор сомонӣ ҷудо гардидааст. Соли гузашта 56 нафар омӯзгор барои фароғат ба истироҳатгоҳҳои кишвар фиристода шуданд.

Имсол бошад, тибқи нақша дар назар аст, ки шумораи аз он бештари омӯзгоронро ба осоишгоҳи Оби Гарм, Ҳоча Оби Гарм, Тосқалба, Қаратоғ, Ҳавотоғ, Зумрад барои истироҳату фароғат фиристода мешаванд.

Дар соли таҳсили 2021-2022 чор нафар омӯзгор аз “Амонатбонк” ба маблағи умумии 24 ҳазор сомонӣ қарзҳои имтиёзнок гирифтанд. Инчунин, ба 2 нафар омӯзгор барои харидани қорвои қалони шохдор ва ба 2 нафар барои парвариши 20 оилаи замбӯри асал ба маблағи 24 ҳазор сомонӣ қарзҳои имтиёзнок дода шуд.

Дар бораи ин, барои 6 нафар омӯзгор барои сохтмони хонаҳои истиқоматӣ ва ба 8 нафар омӯзгор барои боғдорӣ ва ползқорӣ қитъаи замин ҷудо карда шуд.

Ба аттестатсия омодаанд

Дар ҳамаи 66 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумӣ, мактаб-интернат ва литсейи давлатии ноҳияи Вахш омодагиро барои гузаронидани аттестатсияи аз синф басинфгузаронӣ, ҳатми зинаи асосӣ (синфи 9) ва (синфи 11) дар сатҳи баланд идома дорад.

Ба иттилои мудирӣ кабинети методии шуъбаи маорифи ноҳия Неъматулло Зардиев, соли таҳсили 2021-2022 зинаи таҳсилоти асосиро 3634 нафар хонанда ва зинаи таҳсилоти миёнаи умумиро 2261 нафар хатм менамоянд.

Дар ҳамаи муассисаҳои таълимӣ ғӯшаҳои “Ба аттестатсия омодаем”, “Аттестатсияро бо баҳои хубу аъло месупорем” ташкил карда шудааст.

- Мо ба ҳамаи муассисаҳои таълимӣ оид ба вазифаҳои раиси комиссия-

яи аттестатсионӣ, омӯзгори аттестатсиягиранда, ёварон, протокол ва меъёри вақти гузаронидани аттестатсия ва иҷрои қорҳои хатгӣ дастуру тавсияҳои пешниҳод намудем, -афзуд Неъматулло Зардиев.

Аттестатсияи аз синф басинфгузаронӣ ва хатм дар муассисаҳои таълимии ноҳия аз 03.06.2022 оғоз гардида, рӯзи 20.06.2022 ба анҷом мерасад. Имсол 23 нафар хатмкунандаи синфҳои 9-ум ва 5 нафар хатмкунандаи синфҳои 11 барои соҳиб гардидан ба аттестати аъло ва медали тилло пешниҳод гардиданд. Барои дохил шудан ба донишқадаю донишгоҳҳои кишвар 91 ғӯзи хатмкунандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии ноҳия ба Маркази миллии тести назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуҷҷат супориданд.

Мафтуна - соҳиби медали тилло

Дар литсей барои хонандагони болаёқати шаҳри Душанбе олимпиадаи ҷумҳуриявӣ аз фанҳои гуногуни таълимӣ (байни синфҳои 9-10) баргузор гардид.

Дар байни 100 нафар довталаб (аз фанҳои забони русӣ) хонандаи синфи 10-и муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии қамаи 2, ноҳияи Кубодиён Мафтуна Норматова бо дониш, зеҳн ва истеъдоди баландаш соҳиби ҷойи аввал ва медали тилло гардид.

Тавре омӯзгори забони русии муассисаи номбурда

Раъно Кабирова дар суҳбат бо мо иброз дошт, Мафтуна хангоми таҳсилот дар синфи 9 аз фанҳои забони русӣ дар олимпиадаи даврии вилоятӣ сазовори ҷойи якум ва дар олимпиадаи даврии ҷумҳуриявӣ соҳиби ҷойи сеюм гардида буд.

Мафтуна ханӯз аз синфҳои поёни ба ҳамаи фанҳои таълимӣ, аз ҷумла, забони русӣ шавқу рағбати зиёд дорад. Ана ҳамин шавқу ҳавас, тавачҷуҳ ва заҳматҳои пайваҷойи аввал ва медали тилло баланди мурод расид.

Аъзам БОБОЕВ,
рӯзманигор

Дар шаҳри Ашқобод бахшида ба 30-солагии Иҷлосияи таърихӣ XVI Шурои Олии Тоҷикистон Ҳамоиш баргузор гардид.

Омӯзиши математика: мушкилот ва дурнамои он

Дар марҳилаи начандон зиёди солҳои охир татбиқи усулҳои технологияи иттилоотӣ дар риштаҳои гуногуни тадқиқотӣ ва омӯзишу рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф аҳамияти бештар пайдо карда истодааст.

Чӣ хеле ки ба ҳамагон маълум аст, рушду пешравии ҳар як риштаи илм дар радифи омӯзиши мафҳумҳои илмӣ, инкишофи сохтори дохилӣ, унсурҳо ва меъёрҳои он, инчунин, аз дараҷаи истифодабарии восита ва усулҳо ва шеваҳои илмҳои табиӣ низ вобастагии зиёд дорад. Дар айни замон, дар улуми муосирӣ ҷаҳонӣ истифода аз шеваҳои риёзӣ, хосатан, шеваҳои омӯрӣ ва воситаҳои хеле пешрафтаи техникаи компютерию коммуникатсионӣ дар риштаҳои адабиётшиносӣ ва забоншиносӣ падидааст, ки ба ҳукми анъана даромада истодааст.

Қайд кардан зарур аст, ки донишҳои математикӣ аҳамияти калони амалӣ дошта, омӯзиши ин фан дар ташаккули ҷанбаҳои ахлоқии инсон низ арзишманд мебошад. Омӯзиши донишҳои математикӣ саъю кӯшиши ақлӣ ва ихтиёрӣ, тamarкузи диққат, фаъолияти таҳайюлотӣ инкишофёфтара талаб мекунад, ки он ба ташаккули ҷунин хислатҳои ахлоқии шахсият, ба монанди суботкорӣ, мақсаднокӣ, мустақилият, масъулиятшиносӣ, меҳнатдӯстӣ ва бо-суботиро дар ҳама шароити меҳнатию коргузорию мусоидат мекунад ва ҳар фарди соҳибақл имкон медиҳад, ки малака ва маҳорати меҳнати ақлӣ – банақшагирии фаъолияти меҳнати шахс, дарёфти роҳҳои оқилонаи иҷрои он, баҳодихии интиқодӣ ба натиҷаҳо, ки дар ҷомеаи муосир хеле муҳим мебошад, ташаккул диҳад. Маҳз тарбияи ҷунин хислатҳо, ва ташаккули маҳорат ва малакаи шахсият ҳадафи асосии таълими риёзӣ мебошад.

Аҳамияти озмунҳои фанӣ ва маҳфилҳои имкон медиҳад, ки кор бо баҷаҳои лаёқатнок ва ташаккул додани майлу хоҳиши устуворонаи минбаъда ба тақмил додани дониши шогирдон мусоидат хоҳад кард.

Таҷриба нишон дод, ки озмунҳои фанӣ барои хонанда ва омӯзгор нуқтаи ибтидоии гузаштан ба сатҳи дигар мебошад. Натиҷаи ҷунин озмунҳо бар он оварда мерасонад, ки шогирдон ба ташаккули қобилияти худ ва муаллим бошад, ба ҷустуҷӯи услуби нави таълим иқдом намоёнд. Дар ин ҳолат на танҳо ҷоида дар ин озмунҳо муҳим аст, балки иштирок дар он, аз худ кардани таҷрибаи нави муҳим аст.

Аксар вақт мо талабаеро ба озмун омода месозем, ки ӯ аз фанни математика қобилияти муайян дошта бошад ҳам, вале солҳои охир толибилмони «боистеъдод», «ситорахое»-ро, ки аллакай тафаккури фитрии ғайристандартӣ доранд, пайдо кар-

дан мушкил аст. Аз ин рӯ, тафаккури шахсонеро, ки ба математика шавқу ҳавас ва қобилияти муайян доранд, инкишоф додан лозим аст ва баҳри ҷалби онҳо ба омӯзиши ин фан роҳҳои ҳавасмандкуниро фаъл гардонидан муфид ва муҳим мебошад.

Дар айни замон дараҷаи илмии супоришҳои олимпиадаҳо аз фанни математика хеле баланд буда, хонандаро дар ҳар гуна озмун ҷӣ интизор аст, пешгӯӣ

вақти гаронбаҳоро самаранок истифода бурда тавонад. Набояд фаромӯш кард, ки дар аксар мактабҳо тахтаи электронӣ насб карда шудааст, ки ин воситаҳои электронӣ раванди омӯзиши донишҳои математикиро боз ҳам ҷалибтар ва ба таври динамикӣ рушдкунада мегардонад.

Аммо ин навоариҳо ба китоби дарсии мактаб ҷӣ гуна мувофиқат мекунанд? Ҷаҳиш дар соҳаи иттилоотикунони мао-

кардан ғайримкон аст. Зимни тайёри ба озмунҳои фанӣ, ба мавзӯҳои дарсӣ маҳдуд нашуда, пеш аз ҳама, адабиёти илмӣ ва методиро дастрас намуда, барои мустақилона машғул шудани хонанда пешниҳод кардан ба мақсад мувофиқ мебошад. Ин усули омодагӣ имконияти медиҳад, ки қобилияти талабаро самаранок фаъл намуд. Барои тайёри ба озмунҳои фанӣ сарфи назар аз қобилияти бачаҳои ба математика шавқманд, ҳамзамон ташкил ва гузарондани маҳфилҳо зарур аст. Ва танҳо пас аз он ба дарсҳои инфиродӣ гузаштан лозим аст.

Агар мо ба зинаи баландтар - тайёри ба олимпиадаи сатҳи шахрӣ ва ҷумҳуриявӣ гузарем, пас, ин усули кор оқилона намерояд. Дар ин ҷо муаллим бояд аллакай ҳамчун мураббӣи варзиш амал карда, тафаккури эҷодӣ ва истеъдоди фитрии хонандаро дар омӯзиши донишҳои математикӣ инкишоф дода метавонад.

Мо назари худро оид ба нақши фанни информатика дар ташаккули донишҳои математикӣ баён кардан мехоҳем. Дар давоми 20 соли охир дар рушди технологияи компютерӣ ҷаҳиши шадид ба амал омад, ки ин, албатта, ба раванди таълим таъсири худро расонида метавонад. Ҳоло қариб ҳар як омӯзгор имкон дорад, оид ба масъалаҳои мубрами фанӣ дар шакли электронӣ муаррифинома (презентатсия) таҳия намоёнд, то ҳадаф ва вазифаи мавзӯи дарсӣ аёнтар гардад ва муаллим бо шогирдони худ

риф воқеан таъсирбахш аст, аммо тавсифи мушаххаси як низоми методологияи аз иттилоот бой офарида нашудааст. Ҷамаи инро дар низоми анъанавии таълим ҷӣ гуна бояд татбиқ кард? Ҷамзамон, китобҳои дарсии инфиродӣ ба забони тоҷикӣ дар шакли электронӣ мавҷуданд ё не?

Умуман, аз китоби дарсии фанни математика барои синфи 1-ум сар карда, то китоби геометрия барои синфи 11 ҳамагӣ як намуд китоб мавҷуд аст. Дар китобҳои дарсии математика дар баъзе масъалаҳо ба хатой роҳ дода шудааст ва ин ғалатҳои соҳавӣ аз ин сол ба соли дигар бетағйир гузашта истодаанд. Агар ду ва ё се намуни китоби дарсӣ аз фанни математика бо мувофиқа бо барномаи стандарти Вазорати маориф ва илм ба мактабҳои миёна пешниҳод шавад, шояд ба беҳшавии сифати таълим мусоидат намоёнд. Китобҳои таълимӣ дар шароити рақобатпазирӣ муаллифони соҳибтаҷриба таҳия гарданд, дар он сурат китобҳои дарсии ба талаботи замон мувофиқро ҷашмдор шудан мумкин аст.

Ҷамин тарик, маълум мешавад, ки таъминоти аъниятҳои таълимӣ ва фанӣ, татбиқи методҳои раванди таълим дар замонҳои ҳозира аз талаботи муосирӣ таҳсилот хеле ақиб мондааст: мактаби муосир дорон захираҳои зиёди электронӣ бошад ҳам, китобҳои дарсии бо усулҳои шахшуда таҳияшуда дорем ва дар аксари маврид шеваҳои низоми муосирӣ таҳсилотро

фаромӯш карда, аз рӯи низоми анъанавӣ таълим медиҳем.

Дар асоси ҳадафҳои таълими фанни математика муаллими имрӯз бояд захираҳои иттилоотии мавҷударо самаранок истифода намоёнд, то сифати таълим дар ҳама зинаҳои таҳсилот рӯ ба беҳбудӣ орад ва раванди босуръат тағйир ёфтани самаранокӣ таълим ба амал ояд. Мо дар дарсҳои захираҳои электронии таълимӣ ва навоариҳои техникиро пайваستا истифода мебарем, ки ин ба ба босуръат пеш рафтани ҷараёни таълим оварда мерасонад. Ҳуди хонандагон метавонанд аз тариқи шабакаи Интернет маълумоти заруриро пайдо кунанд, дарсҳои видеоиро дар мавзӯҳои мавриди таваҷҷуҳи онҳо тамошо кунанд ва тестҳои интерактивӣ супоранд. Маълум аст, ки ин гуна хонандагон ҳанӯз зиёд нестанд, вале афзоиши шумораи онҳо умедбахш мебошад. Мутаассифона, на ҳама дар ҳона шароити дастрасии маводи Интернетро доранд, то аз захираҳои муосирӣ таълим бо мақсади мувофиқ истифода намоёнд.

Вазифаи муаллим дар ҷунин маврид аз он иборат аст, ки шогирдро роҳнамоӣ кунанд ва ба ӯ дастрасии маълумоти заруриро таъмин намоёнд. Муаллим аллакай ҳамчун мураббӣ баъзан амал мекунад. Табиист, ки вазъияти фанни математика дар ин бобат нисбат ба фанҳои гуманитарӣ душвортар аст. Бале, дар айни замон байни китобҳои дарсӣ, методҳои таълимии пешқадам, захираҳои электронӣ номувофиқатӣ вучуд дорад, вале фикр мекунем, ки омӯзгор бо истифода аз маҳорати касбӣ ин норасоиро бартараф карда метавонад.

Ҳоло дар бораи он ки хонанда бояд иштирокчи фаъоли ҷараёни таълим бошад, мутахассисон дар ҷарабаниҳои илмӣ методӣ бисёр суҳан меронанд. Дар бораи стандартҳои нав, ки мувофиқи онҳо бояд ҳуди талаба дар раванди таълим фаъл бошад, бисёр суҳан меравад. Фикр мекунем, дар айни замон ҷунин шароит вучуд дорад, соатҳо дар китобхона нишастан лозим нест, маълумот дастраси умуми шудааст.

Факат мо, омӯзгорон, бояд ҳама ҷизро ба як низоми оварем. Бояд ба хонанда кумаки методӣ расонем, то ки дар ин ҷараёни пурқудрати иттилоотӣ, ки рӯз аз рӯз зиёд мешавад, худро гум накунад.

Албатта, ҳуб мебуд, агар мактаб (ҳар як мактаб!) ба як маркази иттилоотӣ табдил ёбад, ки бо технологияҳои наватарин мучаххаз шудааст: мизҳои интерактивӣ, планшетҳои шахсӣ, таҷхизоте, ки ба василаи он таҷрибаҳои гуногун ва кашфиёти математикиро дар вақти муайян гузаронидан имкон медиҳанд, тарҳрезии роботҳои интерактивӣ ва моделҳои амалиётии объектҳои гуногуни воқеият мебошанд.

Р.САЪДУЛЛОЕВА,
номзоди илмҳои математикаю
физика, доцент, омӯзгори мактаби
байналмилалӣ Президентӣ

Ҷомеаи муосир водор месозад, ки насли наврасро бо технологияҳои наватарин ва дастовардҳои ҷадидаи илмӣ амиктару беҳтар ошно созем. Аз ин лиҳоз, омӯзгори фанни физикаро зарур аст, ки баробари таълими фанни физика дар муассиса, бо хонандагоне, ки лаёқати эҷодкорӣ, ихтироъкорӣ ва фаҳмиши ҳуб доранд, дарсҳои иловагӣ ва маҳфилҳои фанӣ ташкил намоёнд, то ин ки дар дили шогирдон шавқу ҳавас нисбат ба эҷодкорӣ, ихтироъкорӣ ва навоари дар илму техникаи ҳозиразамон пайдо шавад.

Бояд қайд намуд, ки Пешвои Миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар Паёми навбатии

Физика эҷодкорист

худ (21.12.2021) ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон қайд намуданд, ки “Ҷалби боз ҳам васеи истеъдодҳои ҷавон ба омӯзиши технологияи муосир ба корҳои эҷодиву техникӣ вазифаи муҳимтарини соҳаи илму маориф мебошад”.

Дар ин масъала бо қарори раиси вилояти Суғд “Дар бораи гузаронидани озмунҳои ихтироъкорон дар байни ҷавонону наврасони вилояти Суғд бо мақсади рушду инкишофи ташаббускорӣ, ҳавасмандӣ, фаъолияти ихтироъкориву

навоарӣ, дарёфти истеъдодҳо дар соҳаи илм, истеҳсолот ва иқтисодиёти вилоят” ба тасвиб расидааст.

Фаъолияти педагогӣ дар ин самт собит намудааст, ки нишонаҳои заковатмандӣ дар насли наврас, агар дар муассисаҳои фаъолияти таълим дуруст ва самаранок муассир ба роҳ монда шавад, хоҳ-нохоҳ рушд меёбад. Шукри даврони соҳибистиклолият, ки ҷавонону наврасони кишварамон дар фазои сулҳу субот ва оромии сартосарӣ таҳсилу фаъолият ме-

намоёнд.

Чанд сол дар муассисаи таҳсилоти иловагии №1 фаъолият намудам. Дар маҳфили “Автоматикаи электронӣ” то 20 нафар хонанда ҷалб шуда буданд. Таҷриба нишон дод, ки агар хонанда дар рафти таълим нозуқиҳои физикаро аз худ карда бошад, барои ӯ сохтани ягон намуди маводи ҳаракаткунанда ё ин ки ихтирои намуди асбоби мушқилие надорад. Дар баробари донишҳои донишҳои физикӣ, бояд насли наврас фаҳмишҳои аниқӣ зехнӣ ва ё дарки олами ҳаёти имрӯзаро дошта бошад.

Барои рушди зехнӣ кӯдак дар ихтироъкорӣ ҳамкори падару

модар низ аҳамияти калон дорад.

Таҷрибаи ҷадинсола нишон дод, ки агар ҳавасмандкунӣ аз тарафи волидон ва омӯзгор бошад, кӯдак хатман ба омӯзиш илму пеша рағбат пайдо мекунад. Дар фаъолияти корӣ, дар маҳфили кӯдакон барои иштирок дар озмунҳои шахрӣ, вилоятӣ ва ҷумҳуриявӣ шогирдон сазовори ҷойҳои намоён гаштаанд ва имрӯз дар мактабҳои олии кишвар ва берун аз он дар озмунҳо ширкат варзида истодаанд.

Абдурауф КАНДИЁРОВ,
омӯзгори коллеҷи тибби
шаҳри Панҷакент

НОМГҶҲИ МАВЗУҶҲОИ НАМУНАВӢ БАРОИ БАХШҶҲОИ МАШВАРАТИ АВГУСТИИ КОРМАНДОНИ МУАССИСАҶҲОИ ТАҲСИЛОТИ ТОМАКТАБӢ ВА УМУМИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН ДАР СОЛИ 2022

Масъалаҳои муҳими рушди маориф

1. Нақши Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар рушди маорифи кишвар.

2. Дастовард ва комёбиҳои аҳли маориф дар асоси дастури ҳидоятҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ-Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон

3. Натиҷагирӣ аз вазъи фаъолияти кормандони соҳа дар самти таҳсилоти томактабӣ ва умумии ноҳия (шаҳр) дар соли таҳсили 2021-2022 ва вазифаҳо барои соли таҳсили 2022-2023 дар асоси дастури ҳидоятҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ-Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон.

Мудир ва мушовирони кабинетҳои методии раёсат ва шуъбаҳои маориф

1. Кабинети методии шуъбаи маориф ва вазифаҳои он дар замони муосир.

2. Муносибати босалоҳият ба таълим дар раванди дарс ва афзалиятҳои он дар бехтар гардидани сатҳ ва сифати таълим.

3. Таҳлили ҷанбаҳои рушди касбии омӯзгор дар раванди татбиқи муносибати босалоҳият ба таълим.

4. Нақши кабинети методии шуъбаи маориф дар омӯзиш, ҷамъбаст ва паҳн намудани таҷрибаи пешқадами педагогӣ.

5. Самтҳои асосии рушди таълими фанҳои табиӣ-риёзӣ дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ «Оид ба тадбиқ намудани фармони Асосгузори сулҳу Ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон “Дар бораи “Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф” эълон намудани солҳои 2020-2040” (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30.07.2020, №427) дар соҳаи маориф».

6. Нақши муассисаи таълимӣ, оила ва аҳли ҷомеа дар таълиму тарбияи хонандагон ва ташаккули шахсияти онҳо тибқи талаботи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд»

7. Ташкили маҳзани маълумот (портфолио)-и омӯзгор ва фаъолиятҳои иловагӣ барои таъвияти салоҳиятҳои хо-ниш (аз таҷриба),

8. Ҳамкории мушовирони раёсат ва шуъбаҳои маориф бо роҳбарони муассисаҳои таълимӣ дар фаъолияти шӯроҳои методӣ ва иттиҳодияҳои методии омӯзгори фанӣ (аз таҷриба),

9. Кабинети методӣ-маркази асосии пешбурди кори ҳадамоти методӣ.

10. Роҳбалади дар татбиқи муносибати босалоҳият дар таълим.

11. Зарурати нақшаи стратегӣ. Та-лабот ба таҳияи нақшаи стратегӣ дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ.

12. Низомии маблағгузори сарикаси ва истифодаи оқилонаи маблағҳои ғайрибучавӣ дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ

Директорони муассисаҳои таҳсилоти умумӣ

1. Идоракунии ва нақши роҳбари му-ассисаи таълимӣ дар муҳайё намудани муҳити мусоиди корӣ, ҳамдигарфаҳмӣ ва ҳавасмандии кормандон.

2. Роҳ ва усулҳои ташкили такми-ли ихтисоси омӯзгорон дар муассисаи таълимӣ-роҳбаладӣ (аз таҷриба).

3. Татбиқи муносибати босалоҳият ба таълим, дастоварду мушкilotи мавҷуда ва роҳҳои ҳалли он.

4. Тартиб, роҳу усулҳои ба кор ҷалб намудани мутахассисони ҷавон ва ҳавасмандгардонии онҳо.

5. Аттестатсияи омӯзгори муасси-саи таълимӣ-омили муҳими арзёбии фа-ъолияти касбии онҳо.

6. Мавқеи истифодаи арзёбии ташхисӣ, ташаккулдиҳанда ва ҷамъбасти дар муносибати босалоҳият ба таълим.

7. Роҳҳои дарёфт ва истифодаи мақсадноки сарчашмаҳои ғайрибучавӣ дар рушди заминаи моддӣ- техникаи му-ассисаи таълимӣ.

8. Роҳу усулҳои таҳлили дарси омӯзгор тибқи нишондоди муносибати босалоҳият ба таълим (аз таҷриба).

9. Корҳои санҷишӣ ва нақши онҳо дар баланд бардоштани сифати дониш, малака ва маҳорати хонандагон (аз таҷриба).

10. Роҳ ва усулҳои самарабахш гуза-ронидани Шӯрои педагогӣ ва ҷаласаи назди директор дар муассисаи таҳсилоти умумӣ.

11. Роҳу усули истифодаи технологияи иттилоотиву инноватсионӣ дар дарсҳо.

12. Ҳадамоти методӣ ва фаъолияти он дар давраи имрӯза.

Муовинони директор оид ба корҳои таълим

1. Муовини директор оид ба корҳои таълим ва нақши он дар самаранок таш-кил намудани раванди таълиму тарбия.

2. Назорати дохилимактабӣ-омили асосии тақмили раванди таълиму тар-бия.

3. Иштирок дар дарс ва муайян наму-дани ниёзи омӯзгор (аз таҷриба).

4. Нақши муовини директор оид ба таълим дар риояи талаботи илмию методӣ ҳангоми тартиб додани ҷадвали дарсӣ (аз таҷриба).

5. Фаъолияти муназзами ҳадамоти методӣ-омили асосии суботи раванди таълим.

6. Омӯзиши роҳҳои фаългардо-нии хонандагон дар ҷараёни дарс (аз таҷриба).

7. Нақши Шӯрои методӣ ва иттиҳодияҳои методӣ барои да-рёфт, омӯзиш ва ҷамъбасти таҷрибаи пешқадами педагогӣ.

8. Арзёбии дониш, малака ва маҳорати хонандагони синфҳои ибтидоӣ дар ра-ванди таълим.

9. Таъмин, риоя ва назорати қоидаҳои техникаи бехатарӣ дар озмоишгоҳҳо, устохона ва варзишгоҳҳои таълимӣ

10. Таҳлили фаъолияти Шӯрои методӣ ва иттиҳодияҳои методии омӯзгори фанӣ дар муассисаи таълимӣ дар соли таҳсили 2021-2022 ва муайян намудани самтҳои фаъолияти онҳо барои соли таҳсили 2022-2023.

11. Назария ва амалияи таҷрибаи ар-зёбии фаъолияти омӯзгор ва рушди кас-бии мунтазами он.

12. Тартиби гузаронидани монито-ринг оид ба сифати дониш, малака ва маҳорати хонандагон дар муассисаҳои таълимӣ.

13. Татбиқи банақшагирӣ ва тарзи гузаронидани ҷаласаи Шӯрои методӣ дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ (аз таҷриба).

Муовинони директор оид ба корҳои тарбия

1. Истифодаи китобҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои мил-лат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон «Тоҷикон дар оинаи таърих», «Уфукҳои истиклол» ва «Чеҳраҳои мондагон» дар тарбияи хувияти миллӣ, ватанпарварӣ ва ҳеш-таншиносии хонандагон

2. Роҳҳои истифодаи Паёми Пре-зиденти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон (аз 21.12.2021) дар корҳои берунасинфӣ ва берунамактабӣ

3. Асоси методологӣ ва сиёсати давлатӣ дар соҳаи тарбия тибқи тала-боти Консепсияи миллии тарбия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.

4. Маҳфум, мақсад, вазифа ва заминаҳои тарбияи миллӣ, унсурҳои таркибӣ ва мазмуни он.

5. Тарбияи ҳуқуқӣ, ахлоқӣ ва маъ-навии хонандагон дар асоси талаботи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бо-раи масъулияти падару модар дар таъли-му тарбияи фарзанд».

6. Тарбияи иқтисодӣ, таҳаммулпазирӣ ва тоқатпазирӣ тибқи Талаботи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи тан-зими анъана ва ҷашну маросимҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон».

7. Тарзи банақшагирӣ ва гузаронидани соати тарбиявӣ дар мавзӯи «Фарзан-ди хуб боғи падар...» (аз таҷриба).

8. Нақши муовини директор оид ба корҳои тарбия дар тарбияи ахлоқию маънавии хонандагон.

9. Истифодаи технологияи муосир дар раванди машғулиятҳои берунадарсию берунасинфӣ (аз таҷриба).

10. Маҳфум, мақсад ва заминаҳои тарбияи ҳудодохӣ, худшиносӣ, хувияти миллии хонандагон дар асоси тала-боти Консепсияи миллии тарбия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.

11. Ҳамкории муовини директор оид ба корҳои тарбия бо падару модарон-омили асосии тарбияи ахлоқию маъна-вии хонандагон.

12. Тарбияи меҳнатдӯстӣ ва аҳамияти он дар самти касбпсихотехникии хо-нандагони муассисаҳои таълимӣ (аз таҷриба).

13. Иттиҳодияи методии роҳбарони синф ва нақши он дар самти ташаккули маҳорати касбии омӯзгорон.

14. Сабаб ва омилҳои пастравии маъ-навиёти наврасон.

15. Нақши ҷомеа дар татбиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи масъ-улияти падару модар дар таълиму тар-бия».

Роҳбарони синф

1. Муайян намудани лаёқатмандии хонанда ва ҷалби онҳо ба омӯзиши амиқи фанҳои табиатшиносӣ ва риёзӣ, яке аз вазифаҳои асосии роҳбари синф (аз таҷриба).

2. Нақши роҳбари синф дар пеш-гирии ҳуқуқвайронкунии хонандаго-ни муассисаҳои таҳсилоти умумӣ (аз таҷриба).

3. Нақши оила, муассисаи таълимӣ ва роҳбари синф дар ташаккули шахсияти хонандагон.

4. Омилҳои пайдоиши зухуроти манфӣ дар кӯдак ва роҳҳои бартарафсозии он (аз таҷриба).

5. Нақши роҳбари синф, волидайн, ки-тобдори муассисаи таълимӣ дар ҷалби хонандагон ба китоб ва китобхона (аз таҷриба).

6. Талаботи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи масъулияти па-дару модар дар таълиму тарбияи фар-занд» нисбат ба волидайн ва омӯзгорон.

7. Тарбияи тафаккури интиқодӣ – омили асосии ошкор ва бартараф наму-дани камбудӣ ва норасоӣҳо.

8. Ҳамкории муовини директор оид ба корҳои тарбия ва роҳбари синф бо па-дару модарон – омили асосии тарбияи ахлоқию маънавии хонандагон.

9. Мавқеи Созмони хонандагон дар ташаккули шахсият, ҷаҳонбинӣ ва худ-шиносии хонандагон.

10. Омилҳои асосии ташаккулдиҳии қобилияти зехнии хонандагон дар натиҷаи истифода аз технологияи муоси-ри таълим.

11. Ҳамкории муассисаи таълимӣ,

оила ва аҳли ҷомеа дар пешгирии ҷинояткорӣ, шомил нашудани наврасо-ну ҷавонон ба ҳизбу ташкилот ва ҳаракатҳои ифротгароӣ.

12. Методикаи гузаронидани соатҳои тарбиявӣ.

13. Нақши роҳбари синф дар таълиму тарбияи хонандагон.

Роҳбарони Созмони хонандагон

1. Нақши Созмони хонандагон дар тарзи ҳаёти солим, пешгирии ҳодисаҳои номатлуб ва мусоидат дар солимгардо-нии ҳаёти хонандагон.

2. Гузаронидани ҷорабиниҳои берунасинфӣ бахшида ба Рӯзи таъсис-бии Созмони хонандагон дар муассисаи таълимӣ (аз таҷриба).

3. Ташкил ва фаъолияти созмон дар зи-наи таҳсилоти ибтидоӣ ва умумии асосӣ.

4. Банақшагирӣ фаъолияти Созмо-ни хонандагон дар муассисаи таълимӣ тибқи нишондоди Низомномаи Созмо-ни хонандагони муассисаҳои таҳсилоти умумӣ (аз таҷриба).

5. Нақши Созмони хонандагони муас-сисаи таълимӣ дар ташаккули шахсияти хонандагон.

6. Нақши тарбияи ахлоқии хонан-дагон дар пешгирии содир намудани ҷиноят аз тарафи ноқилигон.

7. Роҳу усулҳои ба мактаб ҷалб наму-дани хонандагони аз мактаб дурмонда ё мактабро худсарона тарк намудани онҳо (аз таҷриба).

8. Ваҳдати миллӣ-омили рафокату дӯстӣ ва ҳусни башардӯстии хонандагон.

9. Нақши Созмони хонандагони муас-сисаи таълимӣ дар пешгирии содир на-мудани ҷиноят аз тарафи ноқилигон.

10. Созмони хонандагон ва мавқеи робари созмони хонандагон дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ.

Равоншиносони муассисаҳои таълимӣ

1. Саҳми раваншиносии мактаб дар та-шаккули қобилияти зехнии хонандагон.

2. Метод ё усулҳои психологӣи мӯътадилгардонии муносибатҳои байниҳамдигарии хонандагон ва падару модарон.

3. Омилҳои пайдоиши зухуроти манфӣ дар кӯдак ва роҳҳои бартарафсозии он.

4. Нақши раваншиносии мактаб ва саҳми шахсони бонуфузи маҳал дар ин-кишофи тафаккури зехнии хонандагон.

5. Роҳ ва усулҳои пешгирии қонунвайронкунии ва қосаҳои ахлоқи наврасону ҷавонон (аз таҷриба).

6. Хусусиятҳои психологӣи хонан-дагони синну соли хурди мактабӣ ва роҳҳои таълиму тарбияи онҳо.

7. Заминаҳои психологӣ ва педагогӣи рушди тафаккури инноватсионии наврасо-ну ҷавонон дар раванди истифода аз технологияи муосири таълим.

8. Хусусиятҳои психологӣи хонан-дагони синну соли миёнаи мактабӣ ва усулҳои самарабахши таълиму тарбияи онҳо.

9. Нақши китоб дар ташаккули зехнияи хонандагони хурдсол (аз таҷриба).

10. Ташаккули шавқу ҳавас ва донишандӯзии хонандагон дар раванди таълим.

11. Истифодаи роҳҳои фаългардонии хонандагон дар ҷараёни таълим.

Мактаб-интернатҳои ҷумҳурӣ

1. Иҷрои дастури супоришҳои Асосгу-зори сулҳу ваҳдати миллӣ –Пешвои мил-лат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар самти таълиму тарбияи кӯдакони ятиму бе-парастор дар мактаб-интернатҳо (аз таҷриба).

2. Аҳамияти таъкидҳои Асосгузори

НОМГҶҲИ МАВЗУҶҲОИ НАМУНАВӢ БАРОИ БАХШҶҲОИ МАШВАРАТИ АВГУСТИИ КОРМАНДОНИ МУАССИСАҶҲОИ ТАҲСИЛОТИ ТОМАКТАБӢ ВА УМУМИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН ДАР СОЛИ 2022

(Аввалин дар саҳ.7)

сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти кишвар, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар рӯҳияи ҷаҳонбинӣ, хувияти миллӣ, ҳудогоҳӣ ва худшиносӣ тарбия намудани хонандагони мактаб-интернатҳо (аз таҷриба).

3. Роҳбарӣ ва назорат ба фаъолияти роҳбарони синф ва мураббияҳо дар мактаб-интернат.

4. Ташкил ва тарзи гузаронидани корҳои тарбиявӣ бо хонандагони мактаб-интернат дар ҳамаҷо.

5. Роҳбарӣ ва назорат ба фаъолияти роҳбарони синф ва мураббияҳо дар мактаб-интернат.

6. Тарбия – воситаи муҳими маълумот ва маданияту маърифати хонандагони мактаб-интернат.

7. Усулҳои фаъолгардонии хонандагони мактаб-интернат дар дарс.

8. Ҷорабинҳои берунасинфӣ ва нақши онҳо дар тарбияи ахлоқии хонандагони мактаб-интернат.

9. Шӯрои методӣ ва нақши меҳвари он дар баланд бардоштани сатҳу сифати таҳсилот ва маҳорати касбии омӯзгорони мактаб-интернат.

10. Тарбияи хонандагони мактаб-интернат дар рӯҳияи росткорӣ, масъулиятшиносӣ ва дигар хислатҳои неки инсонӣ.

Педагогикаи истисноӣ (инклюзивӣ)

1. Роҳу усулҳои корбарӣ бо кӯдакони имконияташон маҳдуд ва ҳамкорӣ бо падару модарони онҳо дар МИК.

2. Заминаҳои ҳуқуқӣ, раванӣ ва педагогии ташкили таҳсилоти фарогир дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.

4. Фаъолгардонии кӯдакони камшаво дар раванди корҳои тарбиявӣ.

5. Ба касбомӯзӣ ҷалб намудани кӯдакони имконияташон маҳдуд.

6. Ташаккули шури ахлоқии кӯдакони дорои имконияташон маҳдуд дар раванди таълим.

7. Дар рӯҳияи ҷаҳонбинӣ ва таҳаммулпазирӣ тарбия намудани хонандагони имконияти маҳдуддошта.

8. Заминаҳои педагогӣ-иҷтимоии тарбияи кӯдакони имконияти маҳдуддошта дар раванди таҳсилоти фарогир.

9. Хусусиятҳои таълими савод дар синфҳои 1-уми мактабҳои ғирасон (кӯдакони узви биноиашон осебдида).

10. Мушқилоти тарбия ва таъмин намудани омодагии кӯдакони имконияти маҳдуддошта ба ҳаёти оилавӣ ва тарбияи фарзанд.

Мудирони муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ

1. Роҳҳои самарабахшӣ ташкили кори мудирони муассисаи таълимии томактабӣ.

2. Самтҳои фаъолияти кори кабинетҳои методии муассисаи таълимии томактабӣ.

3. Нақши сармураббӣ дар баланд бардоштани малакаи маҳорати мураббӣ.

4. Ҷорабинҳои методӣ-воситаи самарабахшӣ раванди таълиму тарбия дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ.

5. Омӯзиш ва паҳн намудани таҷрибаи пешқадами мураббӣ дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ.

6. Таъсирҳои методӣ ба мутахассиси ҷавон оид ба коргузорӣ.

7. Роҳҳои баланд бардоштани маҳорати касбии мураббӣҳои муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ.

8. Талаботи педагогӣ-психологӣ дар ташкил ва баргузори машғулиятҳои муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ.

9. Таъсири оила ба ҳолати равонии кӯдакон.

10. Иштирок дар машғулиятҳо ва таҳлили ҳадафманди онҳо

Мураббӣҳои муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ

1. Тарбияи зебоипарастӣ дар кӯдакони синни томактабӣ.

2. Роҳҳои инкишофи нутқи шифоҳии кӯдакони синни томактабӣ.

3. Тарбияи экологии кӯдакон – вазифаи ҳамагон.

4. Истифодаи усулҳои интерактивӣ дар машғулиятҳои тасаввуроти одитарини математикӣ дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ.

5. Мавқеи бозичаҳо дар ғанӣ гардонидани таҳйиҷоти кӯдакон.

6. Усулҳои тарбияи ахлоқии кӯдакон дар кӯдакостон ва оила.

7. Нақши давраи солимгардонӣ дар ҳаёти кӯдакон дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ.

8. Грамматика в подготовительной группе (таълим бо забони русӣ).

9. Детское художественное творчество (таълим бо забони русӣ).

10. Детский сад и семья (таълим бо забони русӣ).

Марказҳои инкишофи кӯдакон дар назди муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ

1. Инкишофи шахсият ва тарбияи маънавии кӯдак.

2. Аҳамияти шиносӣ бо табиати атроф ва таъсири он ба нутқи шифоҳии кӯдакон.

3. Роҳҳои омода намудани кӯдакон ба мактаб.

4. Усулҳои ташаккули шахсияти кӯдак дар фаъолияти бозӣ ва меҳнат.

5. Аҳамияти бозичаҳои серҳаракат дар тарбия ва инкишофи ҷисмонии кӯдакони синни томактабӣ.

Синфҳои ибтидоӣ (таълим бо забони тоҷикӣ)

1. Мутобиқшавии хонандагони синфҳои ибтидоӣ дар шароити гуногуни таълим.

2. Омилҳои асосии ташаккули зеҳнии хонандагони синфҳои ибтидоӣ дар раванди таълим.

3. Роҳу усулҳои бой гардонидани захираи лугавии хонандагони синфҳои ибтидоӣ ва инкишофи нутқи шифоҳии онҳо дар таълими синфи як.

4. Самаранок истифода намудани усули ҳамкорӣ дар раванди таълими синфҳои ибтидоӣ.

5. Роҳҳои омода намудани кӯдакон ба мактаб ва рафъи мушқилоти давраи гузарии.

6. Истифодаи усулҳои гуногуни ҳамкорӣ дар таълими синфҳои камнуфус.

7. Роҳу усулҳои банақшагирии таълим аз фанҳои дақиқ (математика ва табиатшиносӣ) дар синфҳои ибтидоӣ.

8. Саҳми китобу китобхона дар тақмили маҳорати касбии омӯзгорон ва ҷаҳонбинии хонандагони синфҳои ибтидоӣ.

9. Истифодаи воситаҳои техникӣ ва технологияи муосирӣ таълим дар раванди таълими синфҳои ибтидоӣ.

10. Нақши иттиҳодии методӣ дар рушди касбии омӯзгорони синфҳои ибтидоӣ.

Дар барои омӯзгорони синфҳои ибтидоӣ

1. Развивать навыки самостоятельному чтению в процессе обучения начальных классов.

2. Аспекти мышления учащихся начальных классов.

3. Роль обогащения, словарный запас учащихся в начальном классе и развитие речи в четвертом классе.

4. Пути эффективно использования наглядных пособий для умственного развития обучения учащихся начальных классов.

5. Влияние окружающих в подготовке к школе, трудности (переходной период).

6. Совместные использованные методы в компактных классах.

7. Методы и планированные обучения точных наук начальных классов.

8. Роль книги и библиотеки в развитии квалификации учителей и мировоззрение учеников начальных классов.

9. Использование и обучение наглядно-технические пособия в развитии учащихся в начальных классах.

10. Роль МО в развитии методов учителей начальных классов.

Бошланғич синф ўқитувчилари

1. Бошланғич синфларда синфдан ташқари ишларни ташкил этиш методикаси.

2. Бошланғич синфларда геометрик материалларни таълим бериш методикаси.

3. Санъат ва меҳнат, она тили фанларини таълим бериш йўл ва усуллари.

4. Қоғаз, мато, табиӣ материаллар ва мўйқалам билан ишлаш методикаси.

Қоғаздан турди шаклларни тайёрлаш ва уларнинг тасвири.

5. Бошланғич синфларда интерактив (фаъол усул) методларидан фойдаланиш усуллари.

6. Биринчи синфда саводхонлик таълими ва ўқувчилар нутқини ўстириш йўллари салоҳият муносибатлари асосида.

7. Бошланғич синфларнинг ашула ва мусиқа дарсларида болалар кўшиқларини ўқитиш методикаси.

8. Бошланғич синфлар она тили фанини таълим бериш жараёнида кўргазмалар асбоблардан фойдаланиш йўл ва усуллари.

9. Комплекти (камнуфус) синфларда математика фанидан синфдан ташқари ишларни ташкил этиш йўл ва усуллари.

10. Бошланғич синф ўқувчиларининг билим, малака ва маҳоратини баҳолаш усуллари.

11. Она тили таълимида мустақил ишларларни ташкил этиш йўллари.

12. Бошланғич синфларда ҳуснихат ўқитиш методикаси.

13. Алифбе даврида таълими ўйинларни ўтказиш методикаси.

14. Бошланғич синф ўқувчиларининг нутқ маданиятини шакллантириш йўллари.

15. Ўқувчиларни бадиӣ китобга бўлган иштиёқларини ошириш усуллари.

16. Она тили, математика ва табиат фанларини ўқитиш жараёнида тестдан фойдаланиш йўллари.

17. Бошланғич синф ўқитувчилари метод бирлашмаси ва унинг таҷриба алмашишдаги ўрни.

Забон ва адабиётӣ тоҷик ва маърифати оиладорӣ

1. Тарзи таълими услубҳои нутқ дар синфҳои 5 ва 6 (аз таҷриба).

2. Роҳҳои таълими самаранок иштилоҳоти забоншиносӣ дар дарсҳои забони тоҷикии синфҳои 7-8 (аз таҷриба).

3. Аломатҳои китобат дар ҷумлаҳои ҷидаъзо ва бо усули фаъол таълим додани онҳо.

4. Роҳҳои дар нутқи хонандагон фаъол гардонидани лугатҳои нав.

5. Тарзу усули ғайримаммули ҷалби таваҷҷуҳи хонандагон ба китобхонӣ (аз таҷриба).

6. Роҳҳои ташкилу гузаронидани вазъияти проблемавӣ зимни таълими асарҳои бадеӣ.

7. Ташкил ва гузаронидани нақлҳои таълими-воситаи асосию тавонои рушди нутқи мураттаб дар дарсҳои забони

тоҷикӣ.

8. Бо истифода аз усулҳои фаъол таълим додани «Модарнома» -и Лоик Шералӣ дар синфи 11.

9. Ҷанбаи ҳештаншиносӣ, хувияти миллӣ ва меҳанпарастӣ дар асари Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон «Ҷеҳраҳои мондагон» ва истифодаи он дар дарсҳои забони модарӣ.

10. Омилҳои асосии ташаккули зеҳнии хонандагон дар дарсҳои забон ва адабиётӣ тоҷик (аз таҷриба).

11. Истифодаи усулҳои ҳамкорӣ (интерактивӣ) - василаи шавқмандгардонии хонандагон дар дарсҳои забон ва адабиётӣ тоҷик.

12. ЭССТ – омилҳои муҳими инкишофи мустақилияти фикрии хонандагон.

13. Бо роҳу усулҳои муосир таълим додани достони «Хайр ва Шарр»-и Низомии Ганҷавӣ дар синфи 6-ум.

14. Тарзи таълими воситаҳои тасвири бадеӣ дар синфи 7-ум.

Алифбо ва матнӣ ниёгон

1. Мушқилот дар таълиму азхудкунии алифбои ниёгон ва ҷустуҷӯи роҳҳои ҳалли он (аз таҷриба).

2. Истифодаи усулҳои фаъол, ки азхудкунии алифбои ниёгон ва ба даст овардани маҳорату малакаҳои хондану навиштанро таъмин менамоянд (аз таҷриба).

3. Роҳҳои беҳтар намудани хусни ҳаёти хонандагон аз фанни «Алифбо ва матнӣ ниёгон» (аз таҷриба).

4. Роҳҳои таълими калимаҳое, ки дар таркибашон «айн» ва «ҳамза» доранд.

5. Истифодаи бозӣ дар дарсҳои «Алифбо ва матнӣ ниёгон», (аз таҷриба).

6. Санҷиши дониши хонандагон тариқи саволномаҳои тестӣ дар дарсҳои «Алифбо ва матнӣ ниёгон».

Русский язык и литература

1. Пути и методы использования Обращение Президента Республики Таджикистан к Маджлиси Оли Республики Таджикистан (от 26.12.2019) на уроках русского языка и литературы.

2. Свойства самопознания и патриотизма в произведениях основоположника мира и национального единства Лидера нации Президента Республики Таджикистан Эмомали Рахмон пути и методы их использования в процессе уроках русского языка и литературы.

3. Формирования культуры чтения школьников на уроках русского языка и литературы.

4. Актуализация содержания внеурочной работы в общеобразовательных учреждениях.

5. Роль методического объединения в профессиональной развитие учителей.

6. Повышение читательской и речевой культуры школьников.

7. Использование современных педагогических технологий на уроках русского языка и литературы.

8. Усиление речевой направленности курса русского языка.

9. Опыт преподавания русского языка в условиях национальной среды.

10. Из опыта работы передовых учителей русского языка и литературы района (города).

11. Методика работы с одарёнными детьми, подготовка к предметной олимпиаде.

12. Новые подходы к организации и содержанию традиционных и инновационных форм методической работы по русскому языку и литературе.

13. Кабинет русского языка и литературы в школе как средство повышения познавательного интереса к обучению

НОМГУИ

мавзуҳои намунавӣ барои бахшҳои машварати августии кормандони муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ ва умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2022

школьников.

14.Мониторинг качество знаний учащихся – основа систематизации знаний по русскому языку и литературе.

15.Роль художественной литературы в обучении учащихся в национальной школе.

16.Методика проведения внеклассных работ по русскому языку и литературе в классах.

Забони англисӣ

1.Арзёбии донишу малака ва маҳорати хонандагон дар дарси забони англисӣ дар татбики муносибати босалоҳият ба таълим .

2.Тарзҳои самаранок ва бо тартиби дуруст ҷиҳозонидани кабинети забони англисӣ (лингфонӣ).

3.Истифодаи маводи дидактикӣ дар дарсҳои забони англисӣ.

4.Тарзу усулҳои таълими замонҳои феъл дар дарси забони англисӣ.

5.Усулҳои инноватсионии баҳоидиҳӣ ба дониш, малака ва маҳорати хонандагон дар ҷараёни таълим (аз таҷриба).

6.Истифодаи техника ва технологияи муосири таълим дар раванди дарсҳои забони англисӣ (аз таҷриба).

7.Аҳамияти лугат дар ташаккули захираи луғавии хонандагони муассисаҳои таҳсилоти умумӣ.

8.Роҳҳои амалӣ намудани «Барномаи давлатии тақмили таълим ва омӯзиши забонҳои русӣ ва англисӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон».

9.Кор бо лугат– яке аз усулҳои ғайӣ гардонидани захираи луғавии хонандагон аз фанни забони англисӣ (аз таҷриба).

10.Роҳу усулҳои бой гардонидани захираи луғавии хонандагон ва инкишофи нутқи шифоҳии онҳо.

11.Муносибати босалоҳият ба таълим – талаботи замон.

12.Риояи низоми баҳогузорӣ ба сатҳи дониш, маҳорату малакаи хонандагон дар доираи муносибати босалоҳият ба таълим.

Забонҳои олмонӣ ва франсавӣ

1. Роҳ ва усулҳои гузаронидани санҷишҳои тестӣ ва нақши он дар баланд бардоштани сифати дониш, малака ва маҳорати хонандагон.

2.Кор бо лугат-омили асосии ғайӣ гардонидани захираи луғавии хонандагон аз фанни забони хоричӣ.

3.Ташаккули малакаҳои фикрронӣ дар дарсҳои забони олмонӣ.

4.Муҳимияти таълими интерактивӣ дар омӯзиши забонҳои хоричӣ

5.Роҳу усулҳои бой гардонидани захираи луғавии хонандагон ва инкишофи нутқи шифоҳии онҳо.

6.Истифодаи роҳу усулҳои нави таълим дар раванди дарс (аз таҷриба).

7.Меъёри баҳогузорӣ ба корҳои хаттӣ ва нутқи шифоҳии хонандагон.

8.Кор бо ғалатҳои хонандагон – омилӣ рушди саводнокии онҳо.

9.Истифодаи бозиҳои шавқовар ва таъмини мустақилияти хонандагон дар дарсҳои забони хоричӣ.

10.Истифодаи компютер дар дарсҳои забони хоричӣ.

11.Истифодаи техника ва технологияи муосири таълим дар дарсҳои забонҳои олмонӣ ва франсавӣ (аз таҷриба).

Ўзбек тили ва адабиёт

1. Ўзбек тили ва адабиёти дарсларида тинчлик ва миллий бирдамлик асосчиси Миллат пешвоси, Тоҷикистон Ҷумҳурияти Президенти Эмомалӣ Раҳмон асарларидан ўзликни англаш, миллий маданият, ватанпарварлик каби туйғуларни ўрганиш усуллари таҷрибасидан.

2.Бадий асарларни ўқишда ўқувчилар интилишини кучайтириш – улар дунёқарашини кенгайтиришнинг асосий мансаби.

3.Ўзбек тили ва адабиёти дарсларида тест усулидан фойдаланиш.

4.Адабиёт дарсларида лугат ўрганиш ва унинг аҳамияти.

5.Ўзбек тили ва адабиёти дарсларида техника воситаларидан фойдаланиш таҷрибасидан.

6.Ўзбек тили ва адабиёти дарсларида ҳамкорлик (интерактив) усулларида фойдаланиш таҷрибасида.

7. Адабиёт дарсларида синфдан ташқари ишларни ташкил этиш ва унинг аҳамияти.

8. Ўзбек тили ва адабиёти дарсларида ўқувчиларнинг оғзаки ва ёзма нутқини баҳолаш мезонлари.

9. Она тили ва адабиёт дарсларида ўқувчилар билим, малака, маҳоратини баҳолаш меъёрлари.

10. Ўзбек тили ва адабиёт дарсларини режалаштириш, салоҳият муносибати асосида.

Забони давлатӣ

1.Ҷанбаҳои ҳештаншинӣ, гуманистӣ ва ватанпарастӣ дар асарҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллий – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ва роҳу усулҳои истифодаи онҳо дар ҷараёни дарсҳои забони давлатӣ.

2. Истифодаи салоҳияти эҷодкорӣ таваассути ташаккули малака ва маҳорати хонандагон.

3. Бедор намудани рағбати хонандагон ба мутолиаи асарҳои бадеӣ-роҳи асосии афзун гардонидани ҷаҳонбинии хонандагон.

4. Тарзи ислоҳи ғалатҳои хонандагон дар корҳои хаттӣ ва риояи меъёри баҳогузорӣ ба эссе.

5. Роҳҳои ғайӣ гардонидани хонандагон дар ҷараёни дарс (аз таҷриба).

6. Истифодаи Паём ва иқтибосҳо аз суҳанронҳои Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар дарсҳои забони давлатӣ .

7. Кор бо лугат-яке аз роҳҳои ғайӣ гардонидани захираи луғавии хонандагон аз фанни забони давлатӣ (аз таҷриба).

Таърихи халқи тоҷик, таърихи умумӣ

1.Истифодаи китобҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллий - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон «Тоҷикон дар оинаи таърих», «Уфқҳои Истиқлол» ва «Ҷеҳраҳои мондагон» дар дарсҳои таърихи халқи тоҷик, таърихи умумӣ ва таърихи дин.

2.Истифодаи Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 21.12.2021 дар дарсҳои таърихи халқи тоҷик, таърихи умумӣ ва таърихи дин.

3.Нақши роҳбари иттиҳодияи методии фанҳои таърих дар тақомули маҳорати касбии омӯзгорони ҷавон.

4.Нақши корҳои беруназсинфӣ аз фанҳои таърихи халқи тоҷик, таърихи умумӣ ва таърихи дин дар баланд бардоштани сатҳу сифати дониши хонандагон (аз таҷриба).

5.Роҳҳои гузаронидани санҷишҳои тестӣ ва нақши он дар баланд бардоштани сифати дониш, маҳорат ва малакаи хонандагон дар дарсҳои таърихи халқи тоҷик, таърихи умумӣ ва тарихи дин (аз таҷриба).

6.Тақдор, санҷиш ва баҳисобгирии сатҳи дониши хонандагон дар дарсҳои таърихи халқи тоҷик, таърихи умумӣ ва таърихи дин (аз таҷриба).

7.Таҷлили санаҳои таърихӣ ва аҳамияти онҳо дар ташаккули ҷаҳонбинӣ ва маърифатнокии хонандагон.

8.Истифодаи маводи иттилоотӣ чун воситаи ғайӣ гардонидани қобилияти зехнии хонандагон.

9.Истифодаи ҳуҷҷатҳои расмӣ дар дарсҳои таърих (аз таҷриба).

10.Истифодаи маводи кишваршиносӣ, бостоншиносӣ ва сиккаши-носӣ дар дарсҳои таърихи халқи тоҷик, таърихи умумӣ ва тарихи дин.

11. Истифодаи методҳои интерактивӣ дар дарсҳои таърихи халқи тоҷик, таърихи умумӣ ва тарихи дин (аз таҷриба).

12. Аҳамияти омӯзиши таърихи халқи тоҷик дар худшиносии ҳудудҳои хонандагон (аз таҷриба).

Асосҳои давлат ва ҳуқуқ, ҳуқуқи инсон

1.Истифодаи Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 21.12.2021 дар дарсҳои асосҳои давлат ва ҳуқуқ, ҳуқуқи инсон.

2.Тарбияи ҳуқуқӣ ва нақши он дар баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии хонандагон.

3.Роҳҳои омӯзиши Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар раванди дарсҳои асосҳои давлат ва ҳуқуқ, ҳуқуқи инсон.

4.Роҳҳои гузаронидани санҷишҳои тестӣ ва нақши он дар баланд бардоштани сифати дониш, маҳорат ва малакаи хонандагон дар дарсҳои асосҳои давлат ва ҳуқуқ, ҳуқуқи инсон.

5.Унсурҳои номатлуб дар байни ҷавонон ва роҳҳои пешгирии он тавассути таълими фанҳои асосҳои давлат ва ҳуқуқ, ҳуқуқи инсон.

6.Истифодаи методҳои интерактивӣ дар дарсҳои ҳуқуқи инсон (аз таҷриба).

7.Нақши корҳои берунсинфӣ аз фанҳои асосҳои давлат ва ҳуқуқ, ҳуқуқи инсон дар баланд бардоштани сатҳу сифати дониши хонандагон (аз таҷриба).

8.Омӯзиши Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд» дар дарсҳои асосҳои давлат ва ҳуқуқ, ҳуқуқи инсон (аз таҷриба).

9.Роҳҳои гузаронидани ҷарабаниҳои беруназсинфӣ оид ба Конвенсияи ҳуқуқи кӯдак (аз таҷриба).

Математика

1. Арзёбии донишу малака ва маҳорати хонандагон дар дарсҳои математика дар шароити татбиқи муносибати босалоҳият дар таълим.

2. Роҳҳои тайёр намудани хонандагон ба аттестатсияи аз синф ба синф гузаронидани ва ҳатм дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ. Мушқилот ва роҳҳои ҳалли онҳо (аз таҷриба).

3. Тарзҳои гузаронидани санҷиши дониш, маҳорат ва малакаи хонандагон аз математика ва роҳҳои рушди он.

4.Ҷарабаниҳои беруназсинфӣ аз математика-воситаи баланд бардоштани шавқу ҳаваси хонандагон.

5. Истифода аз усулҳои муосири таълим дар дарсҳои математика бо истифода аз технологияи муосир.

6. Роҳҳои ғайӣ гардонидани қобилияти фикрронии хонандагон дар дарсҳои математика.

7. Кор бо хонандагони суствон ва кафомонда дар дарсҳои математика (аз таҷриба).

8. Истифодаи усулҳои интерактивӣ дар дарсҳои математика (аз таҷриба).

9. Ҳалли муодилаҳои параметрдор дар синфҳои 9-11.

10. Истифодаи технологияи инноватсионӣ дар дарсҳои математика.

11.Методикаи омӯзиши ҳалли масъалаҳои геометрии доир ба созишҳо.

12.Роҳҳои гуногунии ҳалли системаи муодилаҳои нишондиҳандагӣ ва логарифмӣ.

13.Методикаи омӯзиши ҳалли масъалаҳои геометрии дар мавзуҳои «Масоҳатҳо ва ҳаҷмҳо».

14. Ҳалли масъалаҳои матнӣ дар ташаккули зехнии хонандагон дар синфҳои 5- 9.

15. Роҳҳои баланд намудани малакаи зехнӣ, амалӣ ва мантиқии хонандагон аз фанни математика.

16. Роҳҳои дарёфт ва рушди дониши хонандагони боистедод аз фанни математика ва тайёр намудани онҳо ба озмунҳои фаннӣ.

17. Мавқеи масъалаҳои матнӣ оид ба пешрафти тафаккури зехнӣ ва амалӣ дар хонандагон.

Технологияи иттилоотӣ

1.Мавқеи фанни технологияи иттилоотӣ дар пешрафти илмҳои дақиқ.

2.Омилҳои баланд бардоштани сатҳи дониши хонандагон аз фанни технологияи иттилоотӣ.

3. Сомонаҳо ва мавқеи онҳо дар ҷамъият.

4. Тарзҳои истифодабарии тахтаҳои электронӣ ҳангоми дарсҳо ва мавқеи он дар пешрафти хонандагон.

5.Омилҳои баланд бардоштани таҳияи барномасозӣ дар таълими фанни технологияи иттилоотӣ.

6. Роҳҳои асосии рушди ҷаҳонбинии илмӣ, донишҳои замонавӣ, тафаккури техникӣ таъмин намудани хонандагони муассисаҳои таҳсилоти умумӣ дар асоси нишондоди Пешвои муаззами миллат дар барномаи «Бистсола рушди омӯзиши фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ барои соҳиҳои 2020-2040» дар дарсҳои технологияи иттилоотӣ (аз таҷриба).

7.Тартиб ва риояи техникаи бехатарӣ дар дарсҳои технологияи иттилоотӣ.

8.Роҳу воситаҳои ғайӣ гардонидани хонандагон дар дарсҳои технологияи иттилоотӣ.

9. Истифодаи методҳои инноватсионии таълим дар дарсҳои технологияи иттилоотии муассисаҳои таҳсилоти умумӣ.

10.Роҳу усулҳои барномасозӣ дар раванди дарсҳои технологияи иттилоотӣ.

Физика ва астрономия

1. Роҳҳои асосии рушди ҷаҳонбинии илмӣ, донишҳои замонавӣ, тафаккури техникӣ таъмин намудани хонандагони муассисаҳои таҳсилоти умумӣ бахшида ба солҳои 2020-2040 эълон гардидани «Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илм ва маориф дар дарсҳои физика ва нучум (аз таҷриба).

2.Татбиқи муносибати босалоҳият ба таълим дар таълими фанни физика.

3.Моҳияти ҳалли масъалаҳо дар ҷараёни таълими фанни физика.

4.Ташкил ва гузаронидани озмоиш, намоиш ва корҳои лабораторӣ дар таълими фанни физика дар муассисаҳои таҳсилоти умумии шароит ва имконият-надошта (аз таҷриба).

5.Тарзи ба нақша даровардани дарси яқсоата бо назардошти муносибати босалоҳият дар таълими фанни физика (аз таҷриба).

6. Кабинети фаннии физика: он бояд ҷи гуна ҷиҳозонида шавад.

8.Нақши иттиҳодияи методӣ дар баланд бардоштани маҳорати касбии омӯзгор.

9.Роҳу усулҳои банақшагирии таълим аз фанни физика ва нучум дар асоси Барномаи таълимии нав (соли 2021).

НОМГҶҲИ МАВЗУӢҲОИ НАМУНАВӢ БАРОИ БАХШҲОИ МАШВАРАТИ АВГУСТИИ КОРМАНДОНИ МУАССИСАҲОИ ТАҲСИЛОТИ ТОМАКТАБӢ ВА УМУМИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН ДАР СОЛИ 2022

(Аввалин дар саҳ.9)

10. Роҳу усулҳои ҳалли мушкилот дар таълими фанни физикаи муассисаҳои таҳсилоти умумӣ (аз таҷриба).

11. Мавқеи таълими фанни физика дар амалӣ намудани «Ҳадафи чоруми миллий – саноатикунони босуръати кишвар».

Химия

1. Истифодаи роҳу усулҳои нави таълим ҷиҳати баланд гардонидани шавку ҳаваси хонандагон дар омӯзиши фанни химия.

2. Усулҳои фаъоли таълим дар дарси химия ҷиҳати ҷалб намудани хонандагон ба таълими ин фан.

3. Усулҳои арзёбии дониши хонандагон дар дарсҳои химия.

4. Нақши мағулиятҳои амалӣ дар баланд гардидани савияи дониши хонандагон дар таълимоти химия.

5. Роҳҳои дар замири хонандагон пайдо намудани шавку ҳаваси корҳои эксперименталӣ (таҷрибавӣ).

6. Роҳҳои тайёр намудани хонандагон ба озмуни ҷумҳуриявии «Илм – фуруғи маърифат».

7. Роҳҳои муосири тайёр намудани хонандагон ба олимпиада аз фанни химия.

8. Нақши таҷрибаҳои лабораторӣ дар дониши амалии хонандагон.

9. Ҷи гуна ба роҳ мондани «Ҳафтаҳои фаннӣ» ва «Маҳфилҳои фаннӣ» дар дарсҳои химия.

10. Дар амал татбиқ намудани донишҳои назариявӣ ва амалии хонандагон дар доираи шароитҳои мавҷуда.

Биология ва экология

1. Нақши «Қитъаи заминӣ таҷрибавӣ»-и муассисаҳои таълимӣ дар гузаронидани корҳои амалӣ аз фанни биология.

2. Омилҳои антропогенӣ ва таъсири он ба сайёра.

3. Роҳҳои таълими муҳофизати табиат ба воситаи баланд бардоштани маърифати экологӣ.

4. Нақши фанни химия дар омӯзиши мавзӯҳои биологӣ.

5. Тарзи дуруст ба роҳ мондани корҳои таҷрибавӣ дар дарсҳои биология.

6. Баланд бардоштани рушди тарбияи экологии хонандагон дар замони муосир.

7. Арзёбии донишу малака ва маҳорати хонандагон дар дарсҳои экология ва биология, дар шароити татбиқи муносибати салоҳият ба таълим.

8. Гузаронидани дарси кушод бахшида ба даҳсолаи байналмилалӣ амал «Об барои рушди устувор», солҳои 2018-2028 аз фанни экология (аз таҷриба).

9. Муносибатҳои мутақобилаи организмҳо ва робитаи байни ҳамдигар.

10. Нақши корҳои тестӣ дар арзёбии дониши хонандагон.

География ва асосҳои иқтисодиёт

1. Иҷрои барномаи нави таълимӣ (соли 2021) аз фанни география: Мушкилот ва роҳҳои банақшагирии мавзӯҳои таълимӣ аз фанни география.

2. Истифодаи усулҳои муносибати босалоҳият ба таълим дар дарсҳои география ва асосҳои иқтисодиёт.

3. Воситаҳои фаъолгардонии хонандагон дар дарсҳои география.

4. Мушоҳида ва таҷриба-воситаи муҳими фаъолгардонии хонандагон дар раванди таълими фанни география.

5. Методологияи омӯзиши мавзӯҳои бобҳои «Географияи иҷтимоӣ ва фарҳангӣ» дар синфи 11.

6. Ташкили бозӣ ва саёҳат ҳамчун воситаи донишандӯзии хонандагон дар раванди дарсҳои география.

7. Роҳҳои истифодаи таҷҳизоти таълими муосир дар дарсҳои география.

8. Бонқҳо. Сабабҳои пайдоиш ва нақши онҳо дар раванди иқтисодиёти ҷаҳон.

9. Даромади оилаҳо. Нобаробарии даромад ва оқибатҳои он.

10. Бозор ва хусусиятҳои он. Усулҳои асосии рӯй овардан ба бозори ҷаҳонӣ.

11. Бозори асъор ва курби асъор.

12. Хусусиятҳои инкишофи иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Масъалаҳои иҷтимоии бозори меҳнат.

Технология (таълими меҳнат)

1. Роҳҳои ҷалби хонандагон ба интиҳоби мақсаднокӣ касб вобаста ба талаботи «Ҳадафи чоруми миллий- саноатикунони босуръати кишвар».

2. Ташкил ва ҷиҳозонидани гӯшаи ҳунароҳои миллий ва рушди деҳот дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ (аз таҷриба).

3. Роҳҳои ба нақша гирифтани омӯзиши ҳунароҳои миллий дар таълими технология (таълими меҳнат) дар синфҳои 8-10-и муассисаҳои таҳсилоти умумӣ.

4. Интиҳоби дурусти касб- омили ҳушбахтии инсон.

5. Роҳҳои ҳалли мушкилоти татбиқи муносибати босалоҳият дар таълими технология (таълими меҳнат).

6. Мавқеи таълими фанни технология (таълими меҳнат) дар эҳёи ҳунароҳои миллий ва рушди деҳот.

7. Нақши омӯзгор дар ташкил ва гузаронидани маҳфилҳои «Дӯзандагӣ», «Пухтупази хӯрокҳои миллий», «Кешбофӣ», «Дуредгарӣ» ва «Кашададӯзӣ» дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ.

8. Тарзи ташкил ва таҷҳизонидани кабинетҳои интиҳоби касб.

9. Усулҳои таълими коркарди ҷӯб дар дастгоҳҳои фрезерӣ ва асбобҳои барқии харроино челонгарӣ.

10. Омӯзиши таъмири асбобҳои рӯзгор дар машғулиятҳои технология (таълими меҳнат).

11. Тарзи банақшагирии ва гузаронидани соати тарбиявӣ дар мавзуи «Ҳунаро омӯз к-аз ҳунаромандӣ...» (аз таҷриба).

Нақшакашӣ ва санъати тасвирӣ

1. Истифодаи технологияи нави таълим дар раванди машғулиятҳои таълимӣ аз фанҳои нақшакашӣ ва санъати тасвирӣ (аз таҷриба).

2. Тартиб додани нақшаи таквими ва дарсӣ аз фанҳои нақшакашӣ ва санъати тасвирӣ.

3. Истифодаи самараноки воситаҳои аъён дар дарсҳои нақшакашӣ ва санъати тасвирӣ.

4. Ташкили самараноки фаъолияти маҳфил-яке аз омилҳои баланд бардоштани майлу рағбати хонандагон.

5. Усулҳои таълими тасвир аз асл дар ҷараёни дарс (аз таҷриба).

6. Мақсаднок ва бошуурона ба роҳ мондани омӯзиши фанни «Санъат ва меҳнат» дар синфҳои ибтидоӣ.

Тарбияи ҷисмонӣ ва омодагии ибтидоии ҳарбӣ

1. Нақши Асосгузори сулҳу ваҳдати миллий – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар таъсис ва равнақи Қувваҳои Мусаллаҳи Ҷумҳурии Тоҷикистон.

2. Тарз ва тартиби гузаронидани санҷишҳои нишондиҳандаи омодагии ҷисмонии хонандагон аз фанни тарбияи ҷисмонӣ дар синфҳои 9-11 (аз таҷриба).

3. Роҳҳои самарабахши ҷиҳозонидани толор ва майдончаҳои варзишӣ дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ (аз таҷриба).

4. Тарзи дуруст ба роҳ мондани маҳфилҳои варзишӣ дар муассисаҳои таълимӣ.

5. Раванди инноватсионии таҳсилот дар таълими фанни омодагии ибтидоии ҳарбӣ.

6. Тарбияи ҳештаншиноӣ ва ҳарбӣ-ватандӯстӣ дар дарсҳои омодагии ибтидоии ҳарбӣ.

7. Методикаи муосири таълими машқи саф дар синфҳои 10-11.

8. Аҳамияти машқҳои ҳарбӣ-варзишӣ дар тарбияи ватанпарастии хонандагон.

9. Ташаккули шахсият ва тарбияи ҳисси ватанпарастии хонандагон дар раванди таълими омодагии ибтидоии ҳарбӣ.

10. Истифодаи технологияи инноватсионии таълим дар раванди омӯзиши фанни омодагии ибтидоии ҳарбӣ.

11. Таҳлил ва баррасии роҳҳои баланд бардоштани ҳисси ватанпарастии хонандагони синфҳои болоӣ дар раванди таълими омодагии ибтидоии ҳарбӣ ва ҷорабинҳои беруназсинфӣ беруназмактабӣ.

12. Тартиби гузаронидани ҷорабиниҳои беруназсинфӣ бахшида ба Рӯзи Қувваҳои Мусаллаҳи ҷумҳурӣ дар мавзуи «Арти-

ши миллий – сипари боэътимоди Ватан» (аз таҷриба).

Суруд ва мусиқӣ

1. Мавқеи омӯзиши матн ва мусиқии Суруди миллий дар муассисаҳои таълимӣ.

2. Мушкилоти мавҷудаи дарси суруд ва мусиқӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ва пешниҳоди роҳҳои ҳалли онҳо (аз таҷриба).

3. Нақши санъат ва фарҳанг дар тарбияи зебоипарастии кӯдакон ва наврасон.

4. Оила- омили асосии тарғиби тарбияи эстетикӣ кӯдак.

5. Хусусиятҳои фарқкунандаи омӯзиши фанни «Суруд ва мусиқӣ» дар синфҳои ибтидоии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ.

6. Методҳои инноватсионии таълими дарси «Суруд ва мусиқӣ» дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ.

7. Тарзи гузаронидани соати тарбиявӣ дар мавзӯҳои «Наврӯзи ҳучастапай», «Ваҳдати миллий», «Меҳргон – ҷашни миллист», «Бузургон дар ситиши зан -модар» (аз таҷриба).

8. Муҳимияти омӯзиши суннатҳои қадимаи санъат ва мусиқии мардумӣ тавассути технологияи муосир дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ.

9. Усулҳои фарқкунандаи таълими фанни «Суруд ва мусиқӣ» дар синфи 1.

10. Нақши санъат ва фарҳанги миллий дар тарбияи арзишҳои миллий.

Китобдорони муассисаҳои таълимӣ

1. Роҳҳои ғайи гардонидани фонди китобхонаи муассисаҳои таълимӣ.

2. Банақшагирии фаъолияти китобхона – омили асосии дар рӯҳияи худшиносии миллий ва арҷ гузоштан ба арзишҳои фарҳангиву миллий тарбия намудани хонандагон (аз таҷриба).

3. Саҳми ҷорабиниҳои беруназсинфӣ фарҳангӣ дар бедор намудани майлу рағбати хонандагон ба китобу китобхона.

4. Озмуни «Фуруғи субҳи доноӣ китоб аст» дар ташаккули маърифат ва ҷаҳонбинии хонандагон.

5. Нақши китобу китобхона дар ҳаёти шахсии хонандагони муассисаҳои таълимӣ ва аҳли ҷомеа.

6. Истифодаи маводи инноватсионии китобхонаи мактабӣ: роҳҳои нави ташкил ва ташаккули он.

7. Саҳми китобхонаи муассисаи таҳсилоти умумӣ дар тақмили маҳорати касбии омӯзгорон ва ҷаҳонбинии хонандагон.

8. Роҳҳои самараноки ҷалби хонандагон ба китобхона.

9. Саҳми падару модар дар бедор намудани шавку рағбати фарзанд ба китобхона.

► ФУРҶИ СУБҲИ ДОНОӢ КИТОБ АСТ

- Китоб сарчашмаи дониш, ҳамдаи беозор, ёри бовафо ва беминнати инсон дар ҳама давру замин мебошад. Ӯли се сол мешавад, ки дар саросари ҷумҳурӣ барои арҷ гузоштан ба мероси фарҳангӣ, тақвияти неруи зеҳнӣ, дарёфти нави ҷаҳраҳои суҳанвару суҳандон озмуни ҷумҳуриявии “Фуруғи субҳи доноӣ китоб аст” гузаронида мешавад.

Маълум аст, ки мардуми тоҷик аз қадимулайём шоир-табиату суҳанвар буда, вале пас аз роҳандозӣ шудани оз-

муни мазкур кадрӣ шеърӯ суҳан, пандӯ ҳикмат ва киссаву ривоят боз ҳам баланд гардид. Китоб, ки наҷотдиҳандаи рӯҳи инсон аз ҷаҳолат мебошад, азизу ҳамдаи ҳар як хонадон ва дурдонаҳои пушқамати ҳикмати он равшангарӣ роҳи минбаъдаи пиру ҷавон шуд.

Озмун имконият фароҳам овард, ки тамоми табақаҳои аҳоли савияи маърифатнокии худро баланд бардоранд ва ба-

роҳи рушди минбаъдаи илму адаб ва фарҳанги мамлакат сахмгузор бошанд.

Баргузори намудани ин озмун иқдоми зарурӣ ва саривақтӣ буда, аз ҷониби тамоми табақаҳои аҳолии кишвар хеле хуб пазируфта шуд. Самаран ин гуфтаҳо ро муассисаҳои таълимӣ, муассисаҳои фарҳангӣ китобхонаҳо, рӯзномаву маҷаллаҳо ва аз тариқи теле-

визиону радио мушоҳида намуда истодаем. Дар соли аввали баргузори озмун ба давраи ҷумҳуриявӣ 175 нафар роҳхат гирифта буданд, соли дуюм, ин шумора ба 312 нафар расид. Дар соли 2021 то даври ҷумҳуриявӣ 510 нафар хонандаи муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, донишҷӯёни макотиби олии ҷумҳурӣ, ходимони илм, омӯзгорони ҳамаи зинаҳои таҳсилот, намояндагони касбу

кори гуногун фаъолона иштирок намуда, донишу малакаи худро дар сатҳи баланд нишон доданд.

Хулоса, озмуни ҷумҳуриявии “Фуруғи субҳи доноӣ китоб аст” барои тамоми мардуми тоҷик як падидаи нав ва пураарзиш мебошад, ки дар оянда дурдонаҳои беназирро баҳри илму адаби замони мо эҳдо менамояд.

Олуфта ҚИЁМИДДИНОВА,
омӯзгори забон ва адабиёти
тоҷики мактаби №3-и
шаҳри Роғун

► ИСТИРОҲАТИ ТОБИСТОНАИ КҶДАКОН

Таътил бояд пурсамар бошад

Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақсади самаранок гузаронидани таътили тобистонаи хонандагони муассисаҳои таълимии ҷумҳурӣ, дар ҳамкориҳои омӯзгорони муассисаҳои таълими бо падару модарон ва дигар аҳли ҷамоатчиӣ андешидани тадбирҳои зайлро мувофиқи мақсад меҳисобад.

Албатта, мувофиқи мақсад аст, ки хонандагон дар робита бо муассисаҳои таълими таътили хуро дар фароғатгоҳову осоишгоҳҳо, истироҳатгоҳҳои наздимақтабию шахриву ноҳиявӣ, китобхонаву марказҳои таълимию омӯзишӣ, забонамӯзиву хунаромӯзӣ, хунаремандӣ, ба бозию мусобикаҳои шохмоту шашкабозӣ ва намудҳои гуногуни варзишӣ мегузарониданд.

Ба хонандагон вобаста ба иҷрои Амрҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи гузаронидани озмунҳои ҷумҳуриявӣ «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст», «Илм-фурӯғи маърифат» ва «Тоҷикистон – Ватани азизи ман» дастуру тавсияҳо дода, бо мақсади дастрасии адабиёти бадеӣ ва маводи дигари таълимию методӣ ва амалӣ мусоидат карда, барои омода кардани хонандагон ба ҷунин озмунҳо чораҳои амалӣ андешанд.

Миёни хонандагони ҳар як синф, зинаҳои таълимӣ, муассисаи таълимӣ ва дар сатҳи маҳаллу ҷамоат ва шахру ноҳияҳо бояд бехтарин хонандаю донандаи асари безаволи «Тоҷикон»-и аллома Бобочон Ғафуров муайян ва ошқору ҳавасманд карда шавад. Ба манфиат аст, агар аз ин ба банд мавзӯҳо барои нақли хаттиву эссе ва навиштани иншои хонандагон бештар дар атрофи мавзӯҳо, бобу қисмат ва фаслҳои алоҳидаи «Тоҷикон» низ ба роҳ монда шавад.

Фармони Президенти

Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи «Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф» эълон наму-

дани солҳои 2020-2040» ва қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Стратегияи омӯзиш ва рушди фанҳои риёзӣ, дақиқ ва табиӣ дар соҳаи маориф ва илм дар давраи то соли 2030»-ро ба роҳбарӣ гирифта, хонандагони майлу хоҳиш ва шавқу рағбатдоштаи самти фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзиро дар мувофиқа бо омӯзгорони касбӣ ба таври инфиродӣ ба таҳлили иловагӣ фаро гирифтанд, мувофиқи мақсад аст.

Вобаста ба иҷрои бандҳои 54, 55, 56 ва 57-и «Барномаи рушди забони давлатӣ барои солҳои 2020-2030» (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 ноябри соли 2020, № 647) ва бандҳои 25, 26, 27 ва 28-и Нақшаи чорабиниҳои Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон «Оид ба иҷрои Барномаи рушди забони давлатӣ

барои солҳои 2020-2030» (фармониши вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 18 декабри соли 2020, № 2500) роҳбарони муассисаҳои

таълимӣ дар якҷоягӣ бо падару модарон дар масъалаи бехтарин донандаи забони тоҷикӣ дар байни таълимгирандагони муассисаҳои таълимию томақтабӣ, таҳсилоти миёнаи умумӣ, ибтидоӣ, миёна ва олии касбӣ ва ақаллиятҳои миллии сокини Тоҷикистон озмунҳо баргузор намуда, доир ба ин масъала олимпиадаҳо ташкил намоянд.

Миёни хонандагон дар давоми таътили тобистона озмунҳои «Китобхони бехтарин»-ро гузарониданд, то ҷашни Истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷамъбаст ва ғолибонро муайян карда, миёни ҳар як синф хонандаи фаъоли «Китобхони бехтарин»-ро бо назардошти адабиёти тавсияшуда ва адабиёти иловагии мутолиашуда муайян ва бехтаринҳоро ҳавасманд гардонанд.

Раҷабалӣ САНГОВ

► МАШВАРАТ

Таваҷҷуҳи ҷиддӣ ба сифати таълим

Дар маҷлисоҳои муассисаи таълимии №1-и шаҳри Кӯлоб бо мақсади рушди соҳаи маориф, баланд бардоштани сифати таълим, иштироки фаъолонани хонандагон дар озмуну олимпиадаҳои «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст», «Тоҷикистон-Ватани азизи ман», «Илм – фурӯғи маърифат», инчунин, омодагӣ ба аттестатсияи давлатӣ дар муассисаҳои таълимии шаҳр семинар-машварат баргузор гардид. Дар кори семинар-машварат муовини раиси шаҳр Орзу Ҳамидиён, мудири шӯъбаи рушди иҷтимоӣ ва робита бо ҷомеаи Дастгоҳи раиси шаҳр Давлатҷон Ғаффорзода, кормандони шӯъбаи маориф ва директорони муассисаҳои таълимӣ иштирок доштанд. Муовини раиси шаҳр О.Ҳамидиён гуфт, ки маориф яке аз самтҳои муҳими ҷомеа ба шумор рафта, пайваста таҳти таваҷҷуҳ ва ғамхориҳои бевоситаи роҳбарияти олии мамлакат қарор дорад ва имрӯз бо дастгириҳои бевоситаи Пешвои махбуби миллат дар саросари кишварамон озмунҳои ҷумҳуриявӣ «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст», «Тоҷикистон-Ватани азизи ман», «Илм – фурӯғи маърифат» гузаронида мешаванд, ки шавқу рағбат ва қобилияту истеъдодҳои кулли ҷомеа бехтар гардида, ба бехтаршавии таҳсилоти хонандагон мусоидат менамояд.

Шариф АБДУЛҲАМИД, «Омӯзгор»

► АҶКОР

Яке аз масъалаҳои рӯзмарраи ҷомеаи имрӯза ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдакон мебошад. Ҷиҳати боз ҳам бехтару хубтар ба роҳ мондани раванди таълиму тарбияи насли наврас ва ҳифзи ҳуқуқҳои онҳо аз ҷама гуна зӯрварии хонаводагӣ дар кишвар, қонунҳо «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд» ва «Дар бораи пешгирии зӯрварӣ дар оила» қабул гардидаанд. Дар ин радиф, барои дуруст ба роҳ мондани назорат ва татбиқи механизми Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд», бо супориши Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон воҳиди нави сохторӣ таъсис дода шуд.

Дар ин самт бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон Комиссия оид ба ҳуқуқи кӯдак дар назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсис дода шудааст, ки сиёсати давлатиро дар соҳаи ҳифзи ҳуқуқи кӯдак амалӣ менамояд. Ҳамзамон барои самарабахш амалӣ шудани ҳуқуқҳои кӯдак ва ҳифзи он дар кишвар бо супориш ва саҳми бевоситаи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Паёми ҳеш дар соли қорӣ институту Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак таъсис дода шуд, ки ин бори дигар аз он гувоҳӣ

ҳифзи кӯдакони ятим, маъюб ва таълиму тарбияи онҳо ғамхорӣ менамояд.

Баҳри ба роҳ мондани иҷрои меъёрҳои мавҷуда дар ин самт, бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 декабри соли 2011 Шурои Ҳамоҳангсоз оид ба ҳифзи иҷтимоии маъюбон таъсис дода шуд, ки он аз 3 июли соли 2012 ба фаъолият оғоз намуд.

Аз 76 мактаб – интернате, ки дар назди Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон фаъолият мекунад, дар 13 мактаб – интернат кӯдакони имкони-

Кӯдакон дар зери ғимояи давлатанд

медихад, ки давлату ҳукумат дар ин самт аҳамияти аввалиндараҷа медиҳад.

Хушбахтона, соли қорӣ бо дарназардошт ва амалӣ намудани санадҳои меъёрӣ – ҳуқуқии байналхалқӣ дар самти вазъ, татбиқ ва ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдакон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 18 март соли 2015, №1196 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдак» қабул карда шуд, ки ин бори дигар барои тақвияти ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдак шароити мусоиди ҳуқуқию моддӣ фароҳам меорад.

Дар моддаи 1 – уми Қонуни мазкур аввалин маротиба ба таври расмӣ мафҳуми истилоҳи кӯдак ба таври зайл омадааст: «Кӯдак - шахсе, ки ба синни ҳаҷдаҳ нарасидааст». Аз мафҳуми додашудаи қонун бармеояд, ки кӯдак шахсе мебошад, ки ҷӣ то ва ҷӣ баъди таваллуд, яъне то ҳаҷдаҳсолагӣ, бинобар сабаби ноболигии ҷисмонӣ ва ақлӣ, ба ғимоя ва нигоҳубини иҷтимоии маҳсус, аз ҷумла, ба ғимояи ҳуқуқии дахлдор ниёз дорад. Ҳамзамон, дар қонуни мазкур дигар нави ҳуқуқҳои кӯдак, ба мисли ҳуқуқ ба зиндагӣ, озодӣ, дахлнопазирӣ, шаъну эътибор ва ҳаёти шахсӣ, ба ҳифзи саломатӣ, ба озодии суҳан ва вичдон, иттилоот ва иштирок дар ҳаёти ҷамъиятӣ, ба моликият, ба манзил, ба таҳсил, ба меҳнат, ба истироҳат ва фароғат, ҳуқуқи муттаҳидшавӣ дар ташкилотҳои ҷамъиятии кӯдакон ва ҷавонон, ба зиндагӣ ва тарбия дар оила, дар муносибат бо падар ё модаре, ки ҷудо зиндагӣ мекунад, ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдакон дар муассисаҳои маҳсуси таълимӣ - тарбиявӣ барои ноболигон, ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдакони ғуреа пешбинӣ шудааст.

Омили дигари поймолшавии ҳуқуқҳои кӯдакон, ба муҳочирати меҳнатӣ вобастагӣ дорад. Баъзан аз сабаби дар муҳочирати меҳнатӣ будани падару модар ва аз тарбияи оила дур мондан, кӯдакон ғирифтори мушкилоти гуногуни иҷтимоӣ шуда, ба ғурӯҳи кӯдакони бо қонун дар муҳолифатбуда, ворида гардида, ба қонуншиканӣ даст мезананд ва дар натиҷа ба муассисаҳои маҳсус ҷойгир карда мешаванд.

Мушкилиҳои дигар низ дар ин самт ба назар мерасанд. Аз ҷумла, ҳуқуқҳои кӯдакони имконияташон маҳдуд. Мувофиқи Конституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон (моддаи 34) давлат баҳри

яташон маҳдуд таълим мегиранд. Дар ин радиф, имрӯз дар қаламрави кишвар қариб 13 ҳазор нафар кӯдаку навраси маъюби то 18 – сола аз ҷониби давлат нигоҳубин карда мешаванд.

Бо мақсади таъмини ҳифзи ҳуқуқи кӯдак зарур аст, ки чораҳои самарабахш оид ба ҳифзи онҳо аз зӯрварӣ дар оила ва дигар намудҳои зӯрварӣ андешида шаванд. Зӯрварӣ нисбат ба кӯдакон дар истифодаи қувваи ҷисмонӣ, муносибати манфии равонӣ ва ҳаракатҳои хусусияти шахвонидошта зоҳир мегардад. Ин падидаи номатлуб ҳуқуқҳои кӯдакро ба ҳаёт ва саломатӣ вайрон карда, шаъну шарафи ўро паст мезанад ва ба рушди ояндаи кӯдак таъсири манфӣ мерасонад. Мутаассифона, имрӯзҳо нисбат ба кӯдакон аз ҷониби падару модар, ҳамсолон ва қалонсолон шаклҳои гуногуни зӯрварӣ истифода мегарданд.

Бо мақсади пешгирии зӯрварӣ нисбат ба кӯдакон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон як қатор санади меъёрӣ ҳуқуқии дахлдор қабул шуданд. Аз ҷумла, тибқи талаботи моддаи 41 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф», моддаи 8 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд», моддаи 57 Кодекси оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи пешгирии зӯрварӣ дар оила» Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи милитсия» ва Кодекси ҳуқуқвайроқунии маъмурии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуқуқи манфиатҳои қонунии кӯдакро падару модар, қормандони соҳаи омӯзгорӣ ва шахсони онҳоро ивазкунада, комиссияҳо оид ба ҳуқуқи кӯдак, прокурор, суд ва милитсия ғимоя мекунаанд.

Умед НАЗИРМАДОВ,
қорманди суди шаҳри Кӯлоб,
Бахтиёр НАЗАРОВ,
омӯзгори Дошишгоҳи давлатии Кӯлоб
ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ

Гардиши савдои хориҷӣ миёни Тоҷикистон ва Ёзбекистон дар қор моҳ ба 173,6 миллион доллар расид.

► 5 ИЮН – РӯЗИ БАЙНАЛМИЛАЛИИ МУҲИТИ ЗИСТ

Экология илмест, ки аз як тараф, муносибати дохилии ҳайвоноту набототу микроорганизмҳо ва аз тарафи дигар, муносибати ҳамаи онҳоро ба муҳит таҳлил ва тадқиқ мекунад.

Хифзи табиат ва экология фаъолияти масъулиятгталаб буда, аз ҳар фард хиради волоро тақозо мекунад.

Мушкилоти экологии муосир тамоми ҷабҳаҳои зиндагии инсонро фаро гирифта, масъалаи умумибашарӣ гаштааст. Ин проблемаҳо на худуди табиӣ, на худуди давлатӣ доранд ва на миллату на мазҳаб. Аз ин рӯ, ҷомеаи ҷаҳонӣ ба тамоми давлатҳо таъкид намудааст, ки ҷомеаи экологиро дар якҷоягӣ ва бо дастгирӣ яқдигар бояд баргарафт намоянд.

Рӯзи умумиҷаҳонии хифзи муҳити зист – 5 июн аз ҷониби Ассамблеяи генералии СММ соли 1972 тасдиқ гардида, аз ҳамаи вақт инҷониб ҳамасола дар тамоми дунё қайд карда мешавад.

Интиҳоби ин сана заминаи таърихӣ дорад. Дар ин рӯз Конференсияи СММ оид ба проблемаҳои хифзи муҳит дар Стокгольм соли 1972 оғоз ёфт, ки дар асоси он барномаи СММ оид

Хифзи табиат амали дастаҷамъист

ба муҳити зист (ЮНЕП) созон дода шуд. Намоёндагони ин созон инсониятро аз таҳдиди хатари мудҳиш, ки сабабгори он ифлосшавии муҳит аст чунин оғоз намуданд:

«Ё мо ба ифлосшавӣ хотима мебахшем, ё он ба мавҷудияти инсон хотима мебахшад». Ҳар як шахс, вақте ки барои хифзи табиат кӯшиш ба ҳарч медеҳад, аввал хифзи худ, хонадон ва ҳастии фарзандону наслиҳои ояндашро таъмин менамояд.

Дар масъалаи хифзи табиат таълимоту донишу кордонӣ дар ҷойи аввал меистад. Аз ин рӯ, тамоми педагогҳои бузурги ҷаҳон таълимро нахуст аз тавсифи моҳияти обу ҳавою ҷонварону осмону офтоб шурӯъ менамоянд.

Файласуфӣ Юнони қадим – Арасту фармудааст: «Об муъҷизаи бебаҳои табиат буда, асоси пайдоишу пойдорӣи олам аст».

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 1997 новобаста аз мушкилиҳои сиёсӣ иқтисодӣ ба тарғиби дониш ва фаъолияти экологӣ афзалияти баланд дода, «Барномаи давлатии тарбия ва маърифати экологии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2000 ва дурнамои то соли 2010»-ро таҳия намуда, барои таълими дониш ва баланд бардоштани сатҳи фарҳанги экологӣ ба тамоми табақаҳои аҳолии ҷумҳурий пешкаш карда буд.

Оид ба ин масъала дар маҳалҳо курсҳои махсус ва дар аксар мактабҳо семинарҳо баргузор гардиданд. Ҳамасола рӯзи парандагон, рӯзи хифзи об, ҳаво, ҷангалзору дарахтон таҷлил мешавад. Аз тарафи Роҳбари кишвар иқдоми соли «Об барои ҳаёт» аз тарафи ҷомеаи ҷаҳонӣ дастгирӣ ёфт ва то ҳоло яке аз масъалаҳои глобалии умумиҷаҳонӣ ба ҳисоб меравад.

Экологияи ҳозиразамон яке аз илмҳои зарурӣ, рушдёфта ва муҳим ба ҳисоб меравад. Одамон айни замон иштирокчиёни бевоситаи аксар равандҳои табиат мебошанд. Танҳо ҳосил намудани донишу фаҳмишҳои экологӣ дар фаъолияти ашхоси боақлу хирад ва дурандеш метавонад садди роҳи фалокатҳои экологӣ гардад.

Барои ҳар як шахс новобаста ба соҳаи фаъолиятҳои маълумоти экологӣ зарур аст. Ё бояд ҳавфи таъсири омилҳои гуногунро ба саломатӣ ба таври воқеӣ тасаввур карда тавонад.

Инсон дар муқоиса ба ҳайвонот нафакат аз захираҳои табиат истифода мебарад, балки ба муҳити ихтотакунанда максаднок ва бошуурона таъсир мерасонад, аз болои он ҳукмронӣ мекунад, ба талаботи худ шароит фароҳам меорад. Дар замони рушди илму техника фаъолияти инсон ба худ худуди равандҳои инқилобӣ, геоэкологиро фаро гирифта, боиси тағйироти табиӣ биогеохимикӣ мегардад, ки ин зарурияти на фақат муҳофизати табиат, балки саломатии одамонро ба миён меорад. Гайр аз манбаҳои табиӣ ифлосшавӣ, захрнокшавии атмосфераи замин: вулқонҳо, тўфонҳои ҷангӣ, сўхтори ҷангалҳо, ҷангҳои кайҳонӣ, зарраҳои намаки баҳрӣ боз манбаҳои сунъӣ вучуд доранд, ки танҳо ақлу хирад метавонад садди роҳи онҳо шавад. Ин манбаҳо аз сўхтани сўзишворҳои истихроҷи кори неругоҳҳои барқии ҳароратӣ, боқимондаҳои ҳаракатдиҳандаи турбореактивӣ, истеҳсолот, газҳои муассисаҳо, сўхтани сўзишворӣ дар печҳои алангаӣ, ки массаҳои калони ифлосшавӣ–пайваस्ताгҳои карбонро ҳосил мекунанд, иборатанд.

Манбаи асосии моддаҳои зарарноки атмосфера дар шахрҳо воситаҳои нақлиёт ва муассисаҳои саноатӣ мебошанд. Вобаста аз ин манбаъҳо, ки ба фаъолияти одамон таъсири манфӣ мерасонанд, спектрҳои бемориҳои гуногун мешаванд, ки бемориҳои роҳи нафас, дил ва узвҳои ҳозима, хун ва узвҳои ҳунофар, индокринӣ (аз он ҷумла, диабет), аллергияҳо, инкишофи аномалии модарзодӣ, нуқсонҳои ҳомила ва таваллуд аз ин гуруҳанд. Дар моддаи 44-уми Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон омадааст «Хифзи табиат, ёдгориҳои таърихӣ фарҳангӣ вазиҳои ҳар як шахс аст». Ҳар як фарди ҷомеа дар сатҳи зарурӣ бояд дониши экологӣ дошта бошад, ба муҳити зист таъсир расонад.

Манзура ИСЛОМОВА,
омӯзгор, Аълоҷии маорифи
Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри Хучанд

► ФИШУРДАИ НОМАҲОИ ОМӢЗГОРОН

Гар суҳан ҷон набувад...

Тайи чанд моҳи охир ба нашрияи «Омӯзгор» мақолаю матолиб ва дар маҷмӯъ, номаҳои зиёди омӯзгорону устодон ва кормандону алоқамандони соҳаи маориф ирсол ва дастраси мо, ҳайати эҷодии ҳафтанома, гардид.

Ғолибан, навиштаҳои ҳамкорони мо аз шахру навоҳии ҷумҳурий дар мавзоти гуногун, аз қабилҳои ҳамовозӣ ба асноду ҳуҷҷатҳои қабулгардидаи марбут ба соҳаи маориф ва илм, қарору фармонҳои Ҳукумати Давлат, таҳлилу баррасии масоили умдаи соҳа, сабуку шеваҳои таълимию методии баргузор намудани машғулиятҳои дарсӣ, тавсифу ситоиши омӯзгорони таҷрибааманду варзида ва фаъолияти онҳо, андешаву афкори муаллифони вобаста ба санаҳои таърихӣ ва ҷашнвораҳо... иншо шудаанд. Иддае аз омӯзгорону олимони муҳаққиқон дар иртибот ба нуктаҳои асосии Паёми Сарвари кишвар бо баёни андешаҳои худ, ҳамзамон, мулоҳиза ва пешниҳодҳои ҷолибашонро ироа доштаанд. Аз ҷумла, дар мақолаҳои муаллимаи кафедраи тиббии оилавии коллеҷи тиббии шаҳри Кӯлоб Саодат Саидова «Паём – инъикоскунандаи дастовардҳои истиқлол», «Моҳияти таърихӣ Паёми Пешвои миллат»-и саромӯзгори кафедраи педагогика ва психологияи Донишқадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи С.Улугзода Дилафрӯз Абдурахимова, омӯзгори кафедраи молия ва иқтисоди коллеҷи технологияи шаҳри Душанбе Дилноза Саидова – «Саҳми Пешвои миллат дар дастовардҳои истиқлолияти давлатӣ», устодони Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ Парвиз Лоиков ва Зулфия Ҷиёнозада – «Самтҳои афзалиятноки рушди иқтисодиёти кишвар дар Паём», муаллими калони кафедраи фанҳои дақиқ ва техникаи МДТ коллеҷи милитсияи ВКД-и Ҷумҳурии Тоҷикистон, лейтенанти калони милитсияи Саидшоҳи Сафархон – «Паёми наватӣ – роҳ ба сӯи хушбахтихост», омӯзгори гимназияи №5-и ноҳияи Ашт Бибираъно Сиддиқова – «Ҳадафҳои олии созанда», мураббияи кӯдакони №130-и ноҳияи Фирдавсӣ Шарифамо Мачидова – «Насли хушбахти замоне», мудири кафедраи «Таърих ва ҷомеашиносӣ»-и коллеҷи омӯзгорони шаҳри Панҷакент – «Тоҷикон» ва эҳёи таърихи халқи тоҷик», омӯзгори таърих ва ҳуқуқи МТМУ №49, ноҳияи Айни Назаралӣ Аҳмедов – «Менависам ман суруди сулҳро бо хуни дил», рӯзноманигор аз вилояти Ҷиззахӣ Ҷумҳурии Ўзбекистон Анорбой Назаров – «Фиристодаи оқилу донои диёри дӯст», омӯзгори забони англисии МТМУ №41, ноҳияи Вахш Назирзода Зоиршоҳ Сафол – «Маориф ва илм – калиди пешравӣ» ва ҷангидигар дар хошияи Паёми Пешвои миллат, масоили муҳими маориф ва баланд бардоштани сатҳи сифати таълиму тарбия таҳлил, баррасӣ ва натиҷагирӣ гардидааст. Мо аз муаллифони номбурда сипосгузори намуда, матоли-

би тоза ва муҳтавоамандашонро интизорем. Як идда навиштаҳои андешаҳои нобу ҳоси омӯзгорони соҳибтаҷрибаву собикадорро дар мавзӯи ҳаллу фасли мушкилоти бехтар намудани сатҳи сифати таълим ва донишсозхуҷдкунӣ хонандагонии муассисаҳои таълимӣ дар бар мегиранд. Таври мисол, муаллифи доимии нашрия, директори Мактаб – интернати ҷумҳуриявии кӯдакони ятими ноҳияи Рашт Муллоҷон Аҳмадов андешаҳои худро ба сифати мактабшиносии варзида дар мақолаи «Муносибати инноватсионӣ ба масъалаи бехтар намудани сатҳи сифати дониш ва

давомоти хонандагон аз тариқи тақмили идоракунии ҷараёни таълиму тарбия» баён намудааст.

Чунин афкори судманд дар навиштаҳои омӯзгори педагогика ва психологияи коллеҷи омӯзгорони шаҳри Душанбе ба номи Хосият Махсумоваи ДДОТ ба номи С.Айни – Гулбаҳор Раҳимова – «Сифатҳои шахсии мураббия» низ ба ҷашм мерасад. Аз номи як гуруҳи омӯзгорони математикаи муассисаҳои таълимии ноҳияи Ёвон, омӯзгори коллеҷи технология – фарматсестии Тоҷикистон Ҳабибулло Хидиров чанд пешниҳоди худро дар доираи эълон гардидани «Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф» навишта, ирсол намудаанд.

Мақолаҳои ҳодими хурди илмӣ шӯъбаи география ва зондкунони фосолави назди раёсати АМИТ Фирӯза Раҳмонова, омӯзгорони забони англисии МТМУ №3-и ноҳияи Шаҳринав Сурайё Икромова, директори муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №12-и шаҳри Ваҳдат Давлатшоҳ Ғуломов, забон ва адабиёти тоҷикӣ МТМУ №15-и ноҳияи Ишқошим Дилангез Амирбекова ва матлабе тахти уновони «Нуктаҳои муҳими методӣ, ки ҳар як омӯзгор дар таҷрибаи худ бояд амалӣ кунад» (сарлавҳаи хеле тўлонӣ, вале ному насаб ва нишони муаллиф номаълум) низ ҷолиб буда, андешаву нуктаи назари ҳоси омӯзгоронро инъикос намудаанд. Бархе аз навиштаҳо, тавре зикр кардем, ба ҷашну идҳои таърихӣ бахшида шудаанд, ки ба онҳо мақолаҳои омӯзгорони МТМУ №68-и ноҳияи Рӯдакӣ М. Ниёзова, МТМУ №4-и шаҳри Хисор Ҷамолиддин Ҷалолов, директори Китобхонаи оммавии вилояти Хатлон ба номи Садриддин Айни дар шаҳри Кӯлоб Саодат Абдурахимзода, сардори Маркази таълимӣ – тренингии «Ганҷинаи мероси адабии Хатлон» А.Азизов, омӯзгори МТМУ №20-и ноҳияи Айни Абдурашиди Абдунабӣ, устои ДДХ ба номи академик Б.Ғафуров Сафар Эркаев, омӯзгорони МТМУ

№37-и ноҳияи Деваштич Ёдгор Нуров ва Зоирҷон Розиков, МТМУ №3-и ноҳияи Шаҳринав Камолиддин Сироҷов, омӯзгори коллеҷи информатика ва техникаи компютери шаҳри Душанбе Парвиз Бердов, омӯзгори таърихи МТМУ №6-и ноҳияи Айни Ф.Истамқулова, МТМУ №24-и ҳамин ноҳияи Полвон Сарҳадов, муаллими забон ва адабиёти гимназияи ҷумҳуриявии ноҳияи Данғара Садриддин Хайруллоев, омӯзгори МТМУ №125-и ноҳияи Фирдавсӣ Заррина Сафарова, МТМУ №22-и ноҳияи Айни Тоҷибой Азизов, роҳбари

маҳфили «Корвони маънавият», аз вилояти Суғд Акбаралӣ Усмоналиев дохил мешаванд. Ба ин муаллифони заҳматпеша ва доимии нашрияи ихзори сипос менамоем. Устодону омӯзгорон, инчунин, дар хусуси фаъолияти ҳамкасбони худ, ки бо саъйю талош ва заҳматҳои шабурузӣ соҳиби шухрату обрӯи баланд гардидаанд, лавҳаҳои ибратомӯз навишта, ба мо фиристодаанд. Мақолаҳои Рӯзигул Шарифова аз шаҳри Панҷакент дар бораи хидматҳои арзандаи омӯзгори МТМУ №5-и шаҳр Ҳанифахон Шарифова, омӯзгори МТМУ №53-и шаҳри Кӯлоб Ҳалимахон Ҳамидова дар хусуси ҳамкориҳои худ Ҳабиба Ҳочаева, навишта (муаллифаш номаълум) дар бобати фаъолияти омӯзгори зиндаёд аз ноҳияи Ишқошим Мирзобек Шодмонов, директори МТМУ №52-и шаҳри Кӯлоб Рустам Абдуллозода андар боби қору пайкори устод Рӯхулло Ҳусайнов ва ҳайати омӯзгорони МТМУ №50-и шаҳри Истаравшан перомуни муаллими собикадор Бегмурод Холиқназаров пурмуҳтаво ва хонданӣанд.

Ба идораи нашрия намунаҳои эҷоди омӯзгорону устодон низ ворид мегардад, ки бехтарину сазовортарини онҳо дар саҳифаҳои ҳафтанома ба таъбир мерасанд. Ҳикояи «Ғолиби озмун», ки моҳи май ба дасти мо расидааст, бо вучуди тўлонӣ буданаш лоики нашр аст, вале нишонӣ ва ному насаби муаллифи он сабт нагардидааст, ки ин барои мо мушқилӣ эҷод мекунад.

Ба ҳамаи онҳое, ки бо мо дар иртиботи доимӣ буда, новобаста аз сарташвишу серкор будан, вақт ёфта, дар ину он мавзӯ ва масоили ҳалталаби соҳа андешаҳои худро навишта, ба нишонии нашрия ирсол менамоянд, ихзори сипос намуда, хоҳиши онро мекунем, ки ба ҳаҷми мақолаҳои худ эътибор диҳанд, то тўлонии дилбазан набошанд. Ҳамчунин, муаллифони навиштани ному насаб ва нишонии пурраи худро набояд фаромӯш кунанд.

Шодӣ РАҶАБЗОД,
«Омӯзгор»

Дар шаҳри Душанбе Ҳафтаи кӯдакон ва наврасони пойтахт баргузор гашт.

▶ ОЛИМОНИ МО

Доктори илми филология, профессор кафедраи забони адабии муосири тоҷикӣ Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, собиқадорӣ меҳнат, Аълочии маорифи халқи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Корманди шоистаи Тоҷикистон, устои донишманду озодаасухан Ҳомид Маҷидов ба-роӣ ҳаводорони илми забоншиносӣ тоҷик ошноӣ. Маҳбубияти ӯ аз меҳнатҳои зиёди устои мо дар ҷодаи омӯзиши масъалаҳои гуногуни забоншиносӣ ва таълифоти арзишманди илмиашон сарчашма мегирад. Мавсуф солҳои зиёд дар баробари омӯзгори дар мактабҳои олии кишвар, ба омӯзиши мушкilotи фразеология ва лексикаи забони тоҷикӣ машғул шуда, ҳамчунин, ба масъалаҳои сарбастаи грамматика ва савтиёти забони тоҷикӣ даст зада, дар равиши ҳаллу баррасии бисёре аз онҳо ақидаҳои ҷолиб изҳор кардааст.

Устодро дар фазои илми кишварамон ҳамчун асосгузори илми фразеологияи тоҷик мешиносанд, зеро ӯ то ба имрӯз дар атрофи масъалаҳои мубрами ин қисмати илми забоншиносӣ таҳқиқот бурда, асару мақолаҳои зиёде таълиф намудаанд. Кӯшишҳои аввалини ӯро мо дар мақолаҳои солҳои 60-и ӯ зери унвони «Баъзе масъалаҳои фразеологияи забони ҳозираи тоҷик» (с.1966) ва «Аломатҳои фарқкунандаи вохидҳои фразеологияи забони тоҷикӣ» (1967), ки баъдан ба рисолаи номзадӣ ӯ ҳамчун бандҳои ҷудогона ворид шуданд, мушоҳида карда метавонем. Ҷустуҷӯҳои солҳои 70-и асри гузашта ба профессор Ҳ. Маҷидов имкон доданд, ки ба таҳқиқи бисёре аз масъалаҳои ин мушкilot бо диду назарияҳои нав мурочиат намоянд. Маҳз дар ҳамаи солҳо вай зарбулмасал ва мақолҳоро аз доираи фразеология ҷудо мекунад, дар доираи вохидҳои сирф фразеологӣ се қолаби сохторӣ – таркибӣ, ибораӣ ва ҷумлаҳои устуворро таҷзия намуда, таснифи семантикии онҳо – идиомаҳо, фраземаҳо ва ифодаҳои ғайриидиоматикӣ ба вучуд овардааст. Натиҷаи ҷунин ҷустуҷӯҳои илмӣ, ки дар мақолаҳои «Ҷумлаҳои фразеологӣ» (1978), «Таркибҳои фразеологӣ» (1980), «Фарқи вохидҳои фразеологӣ аз зарбулмасал ва мақолҳо» (1982), «Вохидҳои фразеологияи ҳамкӯлаб» (1982) баён шуда буданд, баъдан ба китоби вай «Фразеологияи забони ҳозираи тоҷик» (1982) ворид мегарданд. Ин асарро метавон аввалин китоби ҷамъбасти мушкilotи фразеологияи забони тоҷикӣ ҳисобид, ки аз он доир ба ҳамаи масъалаҳои ин бахш ба тариқи мухтасар ҷавоб пайдо кардан мумкин аст. Китоби мазкур имрӯз ҳам дар системаи таълими мактабҳои олии кишварамон ба сифати яке аз дастурҳои ҳатмӣ истифода бурда мешавад.

Маводи зиёди аз фразеологияи тоҷик ҷамъоваришуда ва шиносӣ бо назарияҳои пешқадами забоншиносии солҳои 80-уми асри гузашта ба ӯ имконият доданд, ки ба захираи фразеологияи забони тоҷикӣ бо диди нав наздик шаванд. Дар натиҷа муқаррар карда шуд, ки ин захираи ниҳоят фаровон ва ғайрибаёнӣ забонамон ҷун қабатҳои савтиёту сарфиёту нахвиёти он сурати системаро дорад, унсурҳои до-

Мубаллиғи сухани ноб

хилии вохидҳои он – сохтор, маъноҳо ва шаклҳои он дар низоми муайян вучуд доранд ва ба таври доимӣ дар ҳаракатанд. Таҳқиқоти мазкур соли 2006 ба забони русӣ таҳти унвони «Фразеологическая система современного таджикского литературного языка» (2006) рӯйи ҷопро дид ва имрӯз ба китоби рӯйимизии муҳаққиқони ин соҳаи забоншиносӣ тоҷик табиал ёфтааст.

Сарфи назар аз он ки ба масъалаҳои лугатшиносӣ тоҷик якҷанд дастури хурди таълимӣ ба ҷоп расида буданд, аввалин таҳқиқоти ҳамаҷонибаро дар ин бобат устои мо анҷом додаанд. Дар як силсила мақолаҳо, ки солҳои 90-уми асри гузашта дар маҷаллаи «Мақтаби советӣ» (ҳоло «Маърифати омӯзгор») ба таърифи расонидаанд, мавзуи бахши лугатшиносӣ, моҳияти лингвист, воҳиди лугавии забони тоҷикӣ, ҳосиятҳои муҳимтарини калимаҳои за-

ақидаи устод, фонемаи ӯ (сакта), ки зеритаъсири овозҳои айн ва ҳамзаи арабӣ ба вучуд омадааст ва ӯ-и дарозии классикӣ дар системаи овозии забони адабии имрӯзаамон низ вучуд доранд ва ба ин нисбат бояд онҳоро эътироф намуд, зеро инкори ин овозҳо дар забони тоҷикӣ ва адаби истифода аз онҳо боиси пайдоиши нуқсонҳои фаровони нутқи ҳаттиву шифоҳӣ мо гаштаанд. Маҳз ба тавасути пофишориҳои собитқадамонаи вай дар «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ»-и қабули соли 2011 фонемаҳои ӯ (сакта) ва ӯ-и дароз ҳамчун фонемаҳои мустақил ба алифбои забони тоҷикӣ ворид карда шуданд. Моҳияти зарурати ин фонемаҳо ба-роӣ забони тоҷикӣ дар мақолаи муаллиф «Фонемаи ӯ (сакта) ва имлои он» (2013) ва гузориши мухтасари ӯ «Андашаҳо оид ба фаъолияти забоншиносӣ Мухаммадҷон Шакурӣ» (2016) асоснок карда шудааст.

бонамон ва масъалаҳои дигари ба онҳо алоқаманд таҳқиқ шудаанд. Баъдан ин мақолаҳо бо тасҳеҳу иловаҳо дар шакли китоби алоҳида бо номи «Забони адабии муосири тоҷик. Лугатшиносӣ» (2007) ба таърифи расидаанд. Ин асарро метавон ҷамъбасти назарияҳои солҳои охири шоҳи лугатшиносӣ тоҷик номид.

Дар як силсила мақолаҳои профессор Ҳ.Маҷидов доир ба сохтори грамматикӣ забонамон, хусну кубҳи таҳқиқотҳои дар ин бахш анҷомшуда, мушкilotи мавҷуда ва усулҳои ҳалли онҳо сухан меравад. Ба назари ӯ, яке аз сабабҳои асосии дар таҳқиқотҳои ба грамматикаи забони тоҷикӣ бахшидашуда роҳ ёфтани нуқсонҳо, ба эътибор гирифта нашудани масъалаи робитаи мантикии забону тафаккур аст. Маҳз аз ҳамаи ҷо дар асарҳои зиёди ин бахш вазъияти ба таври дақиқ муқаррар нагаштани ҳиссаҳои нутқи тоҷикӣ, омезиш додани зарфҳо бо сифатҳо, сифатҳо бо исмҳо, нидоҳо бо ҳиссаҳо ба вучуд омадааст.

Қайд мулоҳизаҳои ҷудогонаи профессор Ҳ. Маҷидовро дар бобати масъалаҳои савтиёти тоҷикӣ низ дар асару мақолаҳои ба мушкilotи таъбирот ва лугот таълиф кардашон пайдо кардан мумкин аст. Вай дар чанд мақолаву гузоришҳои ҷудогона низ ба масъалаи савтиёти забони адабии тоҷикӣ бевосита таваққуф кардааст. Ба

Аз назари диққати профессор Ҳ.Маҷидов масъалаҳои мубрами забоншиносӣ тоҷик – тарҳандозии сиёсати давлатии мамлакат оид ба забон, меъёрсозӣ ва анвои меъёрҳои истеъмолии забони адаби, хусни баёни тоҷикӣ ва усулҳои ҳифзи каломии солим низ берун намондаанд.

Самти дигари фаъолияти илмӣи устои сермахсул, тарғиби дастовардҳои илмӣ бахши забоншиносӣ, аз ҷумла, дастовардҳои илмӣи худ дар шаклҳои ниҳоят содаву оммафаҳм аст. Бисёре аз масъалаҳои фразеология, лугат, этимология ва забоншиносӣ умумиро, ки амиқ фаҳмидани онҳо дониши муайяни муосирро талаб мекунад, ӯ бо ифодаҳои ниҳоят содаву фаҳмо пешниҳод менамоянд. Ба ҷумлаи нигоришоти илмиву оммавии дар мавзӯҳои забоншиносӣ тоҷик таълифнамудаи профессор Ҳ. Маҷидов мақолаҳои «Дурдонаҳои қиматбаҳо» (1961), «Хусни калом дар маънии он аст» (1991), «Тадбир кам, амал зарур» (1993), «Муъҷизаи забон» (1993), «Оё мо забони адабии шифоҳӣ дорем?» (2004), «Воқеият дар таъбирот» (1995), «Санъати нигориш ва интиҳоби калима» (2002), «Осори воқеияти қадимаи эронӣ дар фразеологияи муосири тоҷикӣ» (2002), «Саъҳати калимаҳо» (2003), «Бозгашти калимаҳои сайёҳ» (2000), «Забони модарӣ гули ҳамешабахор» (2008), «Номҳои ғалат бояд ислоҳ шаванд» (2013)

ва ғайраҳо дохил мешаванд.

Профессор Ҳ. Маҷидов аз ҷумлаи методистони маъруфи забони тоҷикӣ дар системаи мактабҳои олии кишвар ба шумор меравад. Таҷрибаи бисёрсолаи омӯзгори ба ӯ имконият медиҳад, ки мафҳумҳои ниҳоят мураккабу душворфаҳм, категорияҳои муҷарради лингвистӣ, ақидаҳои навтарини забоншиносӣ муосирро, ки қудрати фаҳмиши дараҷаи баланд ва тафсиру маънидодӣ дақиқро талаб мекунад, дар шакли ифодаҳои ниҳоят мухтасар ва фаҳмо баён намоянд. Таълими лугатшиносӣ ва таъбиршиносӣ тоҷикӣи шӯбаи филологияи тоҷикӣ Донишгоҳи миллиро дар он пояе, ки имрӯз вучуд дорад, маҳз устои мо ба низоми даровардаанд. Бо ташаббус ва пофишориҳои мавсуф дар айёми дуру дарозии омӯзгори як силсила фанҳои забоншиносӣ – лугатшиносӣ, таъбиршиносӣ, маъношиносӣ, сабакиёти лугавӣ ва фарҳангсозии фразеологияи сирф тоҷикӣ ба маънои пурраи ба системаи таълими филологияи тоҷикӣ ворид карда шуданд. Ба тариқи умум, соҳибҷашнии мо муаллифи қариб ҷорсад интиҳороти гуногун мебошанд, ки аз ҷумлаи онҳо 12 номгӯӣ монографияву китобҳо буда, наздики 200 номгӯӣ дигарро мақолаҳои дар нашрияҳои гуногун батаърифида ташкил медиҳанд.

Профессор Ҳ.Маҷидов, ҳамчунин, солҳои зиёд узви Шурои махсуси диссертатсионии Академияи илмҳои Тоҷикистон оид ба дифои рисолаҳои докторӣ аз забони тоҷикӣ, Комиссияи кории назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба татбиқи Қонуни забон ва шурои координатсионии Паҷуҳишгоҳи илмиву таҳқиқотии илмҳои педагогӣи Вазорати маориф ва илми Тоҷикистон буданд. Феълан устои масъулиятшиносӣ мо азъои шурои олимони факултаи филология, шурои диссертатсионии назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон оид ба дифои рисолаҳои докторӣ аз забоншиносӣ буда, ба ҳайати гурӯҳи кории қоршиносони Вазорати маориф ва илми Тоҷикистон оид ба нашри китобҳо ва барномаҳои таълимӣ ва комиссияи кории Кумитаи забон ва истилоҳоти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба таҳияи қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ ва тақмили онҳо шомиланд. Ёдовар мешавем, ки профессор Ҳ. Маҷидов яке аз муаллифони «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ»-и қабули соли 2011 мебошанд.

Хидматҳои профессор Ҳ.Маҷидов барабас наарафта, аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шаклҳои гуногун қадрдонӣ шудаанд. Устои мо бо медали «Собиқадорӣ меҳнат» (1988), нишони «Аълочии маорифи халқи Ҷумҳурии Тоҷикистон» (1995) ва унвони фахрии «Корманди шоистаи Тоҷикистон» (1997) мукофотонида шудаанд.

Имрӯзо устои нуқтадону хушсалика ва озодабаёну сахтгирӣ мо – профессор Ҳ. Маҷидов дар остонаи синни мубораки 85-солагӣ қарор доранд.

Сирочиҷиддини ЭМОМАЛИ,
профессор, декани
факултети филологияи ДМТ,
Солех ҚОСИМЗОДА,
дотсент, сардори
райсати таълими ДМТ,
Ҳамроҳи ДҶСТЗОДА,
дотсент, мудири кафедраи забони
адабии муосири тоҷикӣи ДМТ

▶ ҶАШНВОРА

Бо ташаббуси Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии ноҳияи Муъминобод ва Иттифоқи нависандагони Тоҷикистон Пешвои миллат, дар муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №6, Ҷамоати деҳоти ба номи Шамсиддини Шохин, ноҳияи Муъминобод дар деҳаи Чашмасор маҳфили эҷодии шоир, барандаи Ҷоизаи адабии ба номи

Маҳфили хотирмони Сафар Амирхон

Мирзо Турсунзода Сафар Амирхон баргузор гардид.

Лутфия Шарифзода раиси ноҳияи Муъминобод зикр намуд, ки сокинони ноҳия шукри сулҳу осудагӣ, тинҷию амонӣ ва дастовардҳои замони соҳибистиқлолии Ватани ҳамешабахорамон карда, дар

роҳи амалӣ гардонидани сиёсати фарҳангии Сарвари давлатамон пайваста саъю талош меварзем.

Имрӯз аз он ифтихор дорем, дар бинои хуштарху замонавии таълимгоҳи деҳаи Чашмасор, ки бо дастгирии бевоситаи Пешвои миллат бунёд ёфта, соли 2016 мав-

риди истифода қарор гирифта буд, маҳфили шеъри дастпарвари ҳамаи таълимгоҳ, шоир Сафар Амирхон баргузор гардид.

Сипас, Шоири халқии Тоҷикистон, барандаи Ҷоизаи давлатии ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ Ҳақназар Ғоиб, муови-

ни раиси Иттифоқи навсандагони Тоҷикистон Равшан Махсумзод, Шоири халқии Тоҷикистон Озар Салим, вакили Маҷлиси намояндагони Маҷлиси олии Ҷумҳурии Тоҷикистон Ҳаёт Одина аз ҳислатҳои наҷиби инсонӣ ва паҳлуҳои гуногуни эҷодиёти ин шоири рангинҳаёлу ҷунда андешаҳои хешро иброз доштанд.

Сайхонид САФАРОВ

▶▶ Дар Вазорати фарҳанг зиёда аз 20 номгӯӣ китобҳои бачагона ва 3 ҷилди силсилакитоби «Ҳафт ахтар» рӯнамоӣ шуд.

► ФИДОИИ ИЛМ

Сайдалӣ Султонов аз зумраи нафароне мебошад, ки умри пурбаракати хешро сарфи таълиму тарбияи насли навраас намудааст. Ин устоди нақуширишт фидоии касби худ гардидаву чун шамъ дар ҷодаи интихобкардааш сӯхтаву ба роҳи дигарон рӯшноӣ бахшидааст. Саҳми ин олими шинохта, алаҳқус, дар соҳаи илми биология бузург аст.

Мавсуф дар деҳаи Элова-ри шаҳри Ваҳдат чашм ба олами ҳастӣ кушодааст. Айёми мактабхонӣ ва ҷавонии муҳаққиқи номдор ба солҳои баъдичангӣ рост омадаанд ва ин мушкilot ўро водор карда буд, ки хеле барвақт, яъне аз овози ҷавонӣ ба фаъолияти илмӣ машғул шавад. Солҳои 60-уми қарни XX фаъолияти хешро аз раёсати сохтмони Ёвонтрести «Тоҷикгидрострой» ба сифати коргар оғоз намуда, пас аз се соли кор дар ин муассиса, соли 1963 шомили факултети биология ва химияи Донишқадаи давлатии омӯзгории шаҳри Душанбе ба номи Т.Г.Шевченко (ҳоло Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С.Айнӣ) шуданд. Пас аз бомуваффақият хатм кардани ДДОТ ба номи С.Айнӣ як-ду сол дар мактаби ноҳияшон ба касби омӯзгорӣ машғул шуда, сипас бо даъвати роҳнамои узви вобастаи АИ РСС Тоҷикистон Ориф Шукуров дар кафедраи ботаникаи факултети химия ва биология

ба кор қабул шуд.

Ҷавони дилбохтаи илм пай-васта барои таҳияи рисолаи номзодии хеш талош менамуд. Гоҳо ўро дар «Гармчашма»-и ноҳияи Ишқошими ВМКБ дарёфт менамудиву гоҳи дигар дар минтақаи Хатлон. Маводи зиёде ҷамъоварӣ намуд, то қораш натиҷабашу судманд бошад. Билохира, ба қуллаи мақсуд наздик омад, зеро роҳбарии олими варзидаю шинохтаи тоҷик, табиатшинос, узви вобастаи АИ РСС Тоҷикистон К. Станюкович соли 1975 рисолаи номзодии хешро дифоъ намуда, сазовори дараҷаи илми номзади илмҳои биологӣ гардид. Ҳамин тарик, номбурда фаъолияти педагогӣ ва илми худро дар кафедраи ботаникаи Донишқадаи давлатии омӯзгории шаҳри Душанбе ба номи Т. Г. Шевченко (ҳоло ДДОТ ба номи С.Айнӣ) идома дода, соли 1984 сазовори унвони дотсентӣ гардид.

Солҳои 1983-2005 сарвари ин кафедра бар уҳда дошт. Замони роҳбарии ў дар кафедра як идда аз олимони ҷавон рисолаҳои номзодии хешро дифоъ намуданд. Ў пояи илми кафедра хеле тақвият бахшида, коллективи хуби устодону омӯзгоронро дар кафедра гирд овард, ки дар соҳаи илми биология кашфиётҳои нодире анҷом доданд. Маҳз саҳтгирӣ, нуктасанҷӣ ва серталабӣ нисбат ба донишандӯзӣ донишҷӯён мебошад, ки дарси устод дар хотираҳо нақш мебандад.

Китобҳои дарсӣ, дастурҳои таълимӣ, барномаҳои тахассусии тахиянамудааш имрӯзҳо роҳнамои омӯзгорону донишҷӯёнд.

Бояд гуфт, ки аз соли 1972 то ин дам устод Сайдалӣ Султонов бо шавқу завқ беандоза ба омӯзишу таҳқиқи набототи диёри дилбандаш – дараи гул-гулшукуфони Ромит камари ғайратро маҳкам баста, дар ин ҷабха меҳнату заҳмати зиёдеро ба ҳарч додааст. Ў аз қабилӣ чунин олимони варзидаю шинохтае мебошад, ки дар тӯли умри пурбаракаташ тавонистааст ба хубӣ аз уҳдаи пешбурди корҳои илмӣ баромада, ҳамчун омӯзгори соҳибтаҷриба чихати таълиму тарбияи донишомӯзон корҳои шоёнро анҷом диҳад. Хусусан, фаъолияти илмӣ-эҷодии ў дар бунёди эҷоди барномаҳои таълимӣ бо дарназардошти хусусиятҳои хоси

табиати Тоҷикистон оид ба фанҳои ботаника, экология, биологияи умумӣ барои мактабҳои миёнаи таҳсилоти ҳамагонӣ ва донишқадаву донишгоҳи олий бисёр назаррас ва ҷолиби таваҷҷуҳ аст. Инчунин, олими маъруф Сайдалӣ Султонов дар байни олимони соҳаи ботаника яке аз аввалинҳо шуда, барои хонандагони синфҳои 5-6-уми мактабҳои миёнаи таҳсилоти ҳамагонӣ китоби «Ботаника» ва барои гузаронидани машғулиятҳои амалӣ аз фанни ботаника барои донишомӯзон бо забони тоҷикӣ ва русӣ китоби таълимиро навишта, ба ҷоп расонид, ки бехтарин васонти таълимӣ маҳсуб меёбанд. Дар шарҳу маънидоди мавзӯҳои таълимӣ, бештар оид ба гуногунхели набототу ҷабҳаҳои мухталифи он, ки хоси табиати Тоҷикистон мебошанд, қорҳои зиёдеро ба сомон расонидааст. Қорҳои илмӣ-таҳқиқотии устод оид ба хифзу инкишоф додани набототи нодирҳои Тоҷикистон дорони аҳамияти қалони таълимӣ тарбиявӣ буда, дар замири хонандагон ва донишҷӯён ҳисси худшиносӣ, кишваршиносӣ ва азизу муқаддас донишдони табиати кишварро бедор карда, ин эҳсосро ҳаматарафа вусъат медиҳад. Дар баробари ин, доир ба флора ва набототи Тоҷикистон, масъалаҳои хифз ва истифодаи оқилонаи сарватҳои табиӣ набототи ҷумҳури тадқиқоти илмӣ бурдааст. Оид ба ин масъала, зиёда

аз 150 қорҳои илмӣ-тадқиқотиро ба таъри расонидааст. Муаллифи 6 китоби дарсӣ, аз ҷумла, «Ботаника барои синфҳои 5-6» (2001), «Ботаника барои синфҳои 5» (2005), «Ботаника барои синфҳои 6» (2005), «Биологияи умумӣ барои синфҳои 11» (2006), «Машғулиятҳои лабораторӣ аз фанни ботаника барои донишҷӯёни бахши аввали факултетҳои биологӣ» (2000), «Ботаника-дастури таълимӣ-методӣ доир ба машғулиятҳои лабораторӣ аз анатомия ва морфологияи растаниҳо» (2009) ва 7 барномаи таълимӣ аз фанҳои биологӣ мебошад. Яке аз мурағбатҳои Стандарти давлатии маълумот аз фанни биология барои мактабҳои таҳсилоти умумӣ мебошад.

Боварии қас намеояд, ки қарҳи ҳаёт ин кадр босуръат ҳаракат мекунад. Ҳарчанд ки устод ба синни мубораки 80 қадам мегуздоранд, аммо дар назарамон ҳамчун омӯзгори ҷавони донишгоҳ боқӣ мондаанд. Ҳаёл мекунем, ки паси мизи донишҷӯӣ нишастаему Сайдалӣ Султонов доир ба набототи минтақае маъруза карда истодаанд.

Аз фурсати муносиб истифода бурда, ба устоди гиромикадр сарбаландиву сарафрозӣ ва тамоми хушиҳои зиндагиро орзу-мандем.

Бахшурло ҶУМЪАЕВ,
Сайфидоин ДАВЛАТЗОДА,
аъзои вобастаи АМИТ

► ҶАШНВОРА

Давлатшоҳи Тоҳирӣ аз ҷумлаи эҷодкоронест, ки дар радиои пешаи омӯзгорӣ ба эҷоди бадеӣ низ машғуланд. Ҳанӯз солҳои дар омӯзишгоҳи омӯзгории Панҷакент (1962-1966) ва Университети давлатии шаҳри Самарқанд ба номи Алишер Навоӣ (солҳои 70-ум) хонданаш ў ба адабиёт ҳавас не, ишқ пайдо кард. Давлатшоҳ баъди хатми донишгоҳ ба муаллими пардохт ва аз солҳои нахустини омӯзишгориаш дар мактаби миёна (солҳои 1966-1970) баъдтар дар омӯзишгоҳи омӯзгории Панҷакент (1997-2003) ва Донишқадаи омӯзгории Панҷакент (2003-2017) қор қардан ба эҷоди бадеӣ низ машғул гардид.

Мавзуи эҷодиёти нависанда аз ибтидо таърихи гузаштаи сарзамини Сугду Оли Сомон буд. Сабаби ба ин мавзӯ даст задани нависанда таъсири нақлу ҳикояҳои буд, ки аз падараш Облокул Тоҳирӣ ва модараш Ҳафизабону солҳои мактабхонӣ шунида буд.

Ҳамин тавр, тадриҷан ба эҷодкорӣ дода шуд. Имрӯз ў муаллифи зиёда аз чил асарӣ бадеиву илмӣ ва садҳо мақолаи методӣ мебошад. Аз ҷумла, ба қалами вай як идда асарҳои таърихӣ: қиссаҳои «Деваштиҷ», «Сугдидухтари уднавоз», «Меванча», «Дуои Модар», «Ситораи Рӯдак», «Ишқи шахбону», «Дарё ва шоир», «Ҳазрати одам», «Санги фалаҳмон», романҳои таърихӣ «Рухшона», «Оли Сомон», «Деваштиҷ» мансубанд. Дар арафаи ҷашни 5500 – солагии Саразми бостон қиссаи таърихӣ «Апома - духти Испетамон»-ро эҷод кард. Давлатшоҳ, инчунин, муаллифи асарҳои илмӣ: «Зардонаҳои Зарафшон», «Офтоби маънавият», «Пандномаи

Омӯзгор ва адиби таърихнигор

Бузургмеҳр»... мебошад.

Айни замон китоби навбатиаҳ ба номи «Қасри қиссаҳо» дар арафаи нашр аст. Дар шоҳроҳи нависандагӣ мавсуф Нависандаи халқии Тоҷикистон Сотиқ Улуғзодаро устоди худ медонад. Давлатшоҳи Тоҳирӣ дар сарзамини Сугд чашм ба олами ҳастӣ кушода, ин сарзаминро дӯст дошту таклифҳои дӯстону рафиқонашро рад карда, ба маркази вилояту ҷумҳури нарафт, ба маслиҳату тавсияи Улуғзода ба мавзӯҳои таърихӣ – тасвири сарзамини Сугду ташаққули сулолаи Сомониён рӯ овард.

Хонанда асарҳои Давлатшоҳро хонда, аз шучоату далерӣ ва ватандӯстии қаҳрамонҳои он Спитамену духтари оқилаи ў Апома, Деваштиҷ, Рухшона, сугдидухтари уднавоз, Бедилӣ тоҷикзабони хиндумакон, Қудсияи покманиш, Зарринаи бебоку мубориз ва дигарон сабақ мепазирад. Рӯ меорем ба романи «Оли Сомон»-и ў. Романи «Оли Сомон»-и ин адиби номвар ба мавзуи ташаққули сулолаи Сомониён, давлатдорӣ онҳо, давраи Исмоили Сомонӣ ва сабабҳои заволи ин давлати бузург бахшида шудааст.

Муаллиф ҳодисаю воқеаи давраҳои шуқуфиву заволи ин сулоларо дар асоси факту рақамҳо ва нишондодҳои таърихӣ бе таҳрифе қаламдод кардааст. Ҳар як тоҷику тоҷикистониро зарур аст, ки ин асари шашсадсаҳифагиро хонанд, то бидонанд, ки Сомонхудои мугул, писаронаш Аҳмаду Асад кӣ буданд, чӣ тавр мусалмон шуданд, Исмоили Сомонӣ дар кучо зода шуду чанд бародар дошт, чӣ тавр, бо пешниҳоди кӣ ба тахти Бухоро нишаст? Фаъолияти подшоҳии Исмоил

чӣ гуна сурат гирифт.

Баъдан, хонанда ба таври илмӣ дарк мекунад, ки ба қадом роҳу восита Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ ба дарбори Сомониён рафт ва чӣ тавр аз байни шоирони дарбор унвони Султони шоиронро соҳиб шуд. Баъди мутолиаи ин асар хонанда моҳияти «даврани тиллоӣ» ном гирифтани сулолаи Сомониёнро мефаҳмад. Романи «Оли Сомон» дар асоси омӯхтани чандин китоби илмӣ асри 10 ва баъди он таълиф гардида, дастраси хонанда шуд.

Асарҳои илмӣ Давлатшоҳи Тоҳирӣ «Зардонаҳои Зарафшон», «Офтоби маънавият», «Пандномаи Бузургмеҳр» хеле пурмухтаву судманданд ва аз онҳо мутолиакунандагон муфидтарин ғизои маънавро соҳиб мешаванд.

Асарҳои Давлатшоҳи Тоҳирӣ моҳияти баланди тарбиявӣ, меҳанпарастӣ дорад. Ҳамин як ҷавоби Рухшона ба Искандар: «Ман ва мо сугдӣён, намехоҳем, ки чангӣ хоки сарзамини Сугд дар суми аспҳои ту ба Македония равад» ҳикмати бузургест.

Давлатшоҳи Тоҳирӣ аз моҳи марти соли 2003 то ҳол раиси бахши Иттифоқи нависандагони Тоҷикистон дар шаҳри Панҷакент ва аз соли 1994 узви Иттифоқи нависандагони Тоҷикистон мебошад.

Мо ба устод Давлатшоҳи Тоҳирӣ, собиқадори меҳнат, Аълочии маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, Аълочии матбуоти Тоҷикистон дар шоҳроҳи бузурги эҷодӣ, қомеъҳои навин ва сарбаландиҳо таманно дорем.

Лутфулло ТОҲИРОВ,
Аълочии маориф ва илми Ҷумҳурии
Тоҷикистон, омӯзгори собиқадор

► СОЗАНДАГӢ

Дар асоси дастури супоришҳои Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, ки 26 августи соли 2021 дар доираи сафари қорӣ ба шаҳри Турсунзода зимни ифтиҳои Литсей-интернати шаҳри Турсунзода баён дошта буданд, дар назди муассисаи мазкур қорҳои сохтмони хобгоҳи тарбиятгирандагони интернат барои 340 нафар оғоз гардид.

Оғози сохтмони хобгоҳи барои 340 нафар

Бунёди иншооти мазкур бо ташаббуси Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии шаҳри Турсунзода дар ҳамкорӣ бо ташкилоти ҷамъияти хайриявии «Тавҳид» дар доираи нақшаи ҷорабиниҳо чихати сазовор пешвоз гирифтани 35-солагии Истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо иштироки муовини якуми раиси шаҳри Турсунзода Сайдамин Остоназода ва роҳбари ташкилоти мазкур Баҳриддин Ҳақимов оғоз гардид.

Зикр гардид, ки дар доираи лоиҳа дар ин муассиса, инчунин, бинои нави ошхона, майдончаи варзишӣ, меҳмонхона ва дигар иншооти ёрирасон ба истифода дода мешаванд. Ҳамзамон, бунёди коллеҷи касбӣ ба нақша гирифта шудааст.

Ёдовар мешавем, ки дар шаҳри Турсунзода чихати татбиқи сиёсати маорифпарваронаи муҳтарам Пешвои миллат бо мақсади муҳайё намудани шароити таҳсил дар заминаи 25 мактаб сохтмони 263 синфхонаи иловагӣ барои 6216 ҷойи нишаст ба нақша гирифта шуда, қорҳои сохтмонӣ муташаққилана идома доранд.

Ҳаҷми гардиши савдои хориҷии Тоҷикистон бо Русия дар 4 моҳ 476,5 миллион долларро ташкил дод.

Дилором роҳбари корхона аст. Дар сараш ҳамарӯза ҳазор масъала. Ҳамаи онҳо ҳалталаб. Чон мекоҳонад, то кадри имкон ин мушкилотро ҳал мекунад. Зеро метавонад, пухта шудааст кайҳо. Аммо чанд рӯз боз масъалае ҳобо осоишашро ҳаром кардааст. Онро ҳал бояд кард, аммо чӣ тавр?

Ҳамдеҳааш Ҳокимбеки Шер ду рӯз қабл баноҳе дар паси дари корхона пайдо шуд.

- Хоҳари ака, - гунаҳкорона бо овози илтиҷоомез ба Дилором муроҷиат кард, - чиласпаро ба яқаспа кор афтадааст, мане, ки писари оқсаққоли деҳа будаму мӯйлабамро табар намебурид, имрӯз муҳтоҷи туам. Ҳа, дунё гардишҳо доштааст, - мад кашида гуфт Ҳокимбек.

- Ман шуморо нағз мешиносам,

Аммо ҳолаи Турсуной он вақт духтари калон надошт, бими чизе ҳам надошт. Духтарчааш Дилороми панҷсолаи «чароғҷак» муаллимиро, ки Сафир ном дошт, «ака» мегуфт, боре ҳам номашро ба забон намегирифт. Барои Дилором хурдакак калимаи «муаллим» мафҳуми муқаддасе ба шумор мерафт, «акаи муаллим» мегуфту даҳонаш пур мешуд, ифтихор мекард. Рӯзона то аз дарс баргаштан акаи муаллимашро интизор мешуд, ҳамаи ки Сафир бармегашт, «чуну чаро»-ҳои Дилором сар мешуданд. Ҳама чизро, ки ҳоси ҳамаи синну сол буд, меурсид. Аз ҷавобҳои содаю фаҳмои акаи муаллимаш гӯё одаму оламро доништа мегурифт. Ноаён аз ӯ рафтору сухан меомӯхт. Гоҳо илтиҷо мекард, ки акаи муаллим ӯро ба

Гули бадбӯйтарини ҷаҳон бо номи Титан Арум, ки «нақҳат» - и моҳии бадбӯй ё ҳайвони пӯсидаро дорад, дар Донишгоҳи Базели Швейтсария рӯйидааст. Гули бадбӯй барои он беназир аст, ки дар 10 сол як маротиба мешукуфад. Олимон гуфтаанд, ки Титан Арум бо бӯйи гӯшти пӯсидааш хашароти гардолудкунанда (мурдахӯр) - ро ҷалб мекунад ва дар натиҷа рустани афзоиш меёбад.

Осори муаллим

ака, марҳамат, чӣ хизмат?- хитоб кард Дилором.

- Шаф-шаф нею шафтолуи гап ҳамаи, ки ду хоҳари сиёҳпичаро дар вақташ аз хондан монондаму имрӯз ҳар ду бо се-чор фарзанди нобилиг бе як бурда нон мондаанд. Шавҳари ҳардуяшон ҳам нобакор баромаданд. Чони ака, ягон корашон ёфта деҳ, дарди сари ман шудаанд, охир, худам шаш нафар хӯрандаи ханӯз нобилиг дорам...

...Охирҳои солҳои 80-уми асри пешин дунё гӯё тинч буд. Аммо вазияти маънавии мардум баноҳах муташанниҷ гардид. Ҳамагон аз давлати Шӯравӣ безор шуда буданд. Мактаб не, масҷидҳо мехостанд... то занону духтаронро аз кӯча баромадан нигоҳдоранд. Як нафар аз ин тоифаҳо падари ҳамаи Ҳокимбеки Шер буд, ки алаҳхусус, ба модари Дилором саҳт мерасид:

- Ҳе, чӣ муаллими навомадарӯи хуш додай? Ин муаллимон имон надоранд.

Ҳамааш аз он сар шуд, ки модари Дилором –ҳолаи Турсуной дар мактаб фаррошӣ мекарду ба синфе, ки ӯ рубучин менамуд, муаллими нав омад, чунки ҷавонони деҳа аз муаллими худро дур медоштанд. Деҳқониро афзалтар медонистанд, зеро матале он вақт вирди забонҳо буд - «лимон надорӣ-имон надорӣ». Ҳамагон гармхонаҳо сохта лимӯ мепаравариданду танги тирамоҳ ба лимуфурӯшӣ мерафтанд. Он вақт дар Русия як дона лимӯ то 15 сӯм арзиш дошт. Пули онҳоро ҳадду ҳисоб набуд, аз ин рӯ, илму маърифатро ҳеҷ меҳисобиданд. Хоҳарони Ҳокимбеки Шер-Ҳомия ва Робия, ки аслан ҳамсинфи Дилором буданд, ба мактаб наме-рафтанд, аниқтараш, онҳо монев мешуданд, ҳам падараш ҳам акаи «шер»-ашон- «духтар хонда чӣ мешавад?» забондарозӣ мекарданд. Гайр аз ин, ҳар гоҳ Дилоромро дар роҳи мактаб дида, «ха, хоҳари муаллим» гӯён захрханду талхгӯӣ мекарданд: «шогирди Ленин!»

Ҳолаи Турсуной, ки падар ва оилаашон барои азхудкунии водии Вахш аз тарафҳои Фарғона ба Тоҷикистон омада буданд, дар ҳамаи водӣ таваллуд шуда, муқимӣ гардида буд. Мусофиронро азиз медошт, ҳоса муаллими ҷавонро фарзанд барин ба ҳона роҳ медод. Ин ғазоби баъзе тахчоҳои пулмастро меовард.

Боре падари Ҳокимбек- оқсаққоли деҳа ба ҳамагон гуфта буд:

- Ҳой мардум, хушёр шавед, мабодо, ба ин муаллимонӣ меомадагӣ хешутабор нашавед, ки онҳо як рӯз инчоянду дигар рӯз дар ким-кучо, баъд кофта мегардед духтаронатонро.

дарс барад. Аммо танҳо ваъда мешунид:

- Ту ханӯз хурд ҳастӣ, хоҳараки ака, камтарак донотар шавӣ, баъди ду сол хатман худам ту ро ба мактаб мебарам, - мегуфт муаллим мӯйи чингилаи Дилоромро сила карда.

Солҳо сипарӣ гаштанд, Акаи муаллим баъди чанд соли омӯзгорӣ ба зодгоҳаш баргашт. Аммо ҳастии як «акаи муаллимаш» дар дили кӯчаки Дилором меҳру муҳаббати беандозаро нисбат ба илму маърифат ҷой намуд, дар шахсияти ӯ осори арзандае, чун сидку сафо, муҳаббат нисбат ба шахсиятҳо, инсондӯстӣ, ростқавлӣ, аз ҳама асосӣ масъулиятшиносӣ ва гайраро гузошт. Нағз дар хотир дорад, мардуми одӣ бо ҳар масъалаи пешии муаллим меомаданду ӯ бо ҷону дил онҳоро мепазируфт, ёрмандиашон мекард. Дар ҷавоб дуои неку миннатдорӣ мешунид.

Ҳамаи тавр, Дилором мактабро бо баҳои хубу аъло хатм кард. Албатта, охирҳои айёми мактабхониаш дигаргуниҳои сиёсӣ баъзе мушкилотро ба бор оварданд. Таҳдидҳо мешунид аз Ҳокимбеки Шер баринҳо, ки кайҳо калон шуда, «соҳиби гап» гашта буданд. Аммо Дилором боқе надошт, оқибат маълумоти олий ҳам гирифт, имрӯз сардори як корхона асту Ҳокимбек барин баъзе «шерҳо» дар пешани сар ҳам мекунанд. Хоҳарони ӯ аз бемаърифатӣ, дағалию ноухдабароиашон хонавайрон шуда буданд. Инро на танҳо Дилором, балки ҳама медонанд. Аммо Ҳокимбек барин зотҳо аз асп фуруянд ҳам, аз узангу намефуроянд. Вале Дилором ҳамагонро иззат мекунад, то кадри ҳол ҳоҷати онҳоро бароварда месозад. Ба туфайли Дилором чандин ҷавон – фарзандони онҳо соҳиби қору як бурда нонанд. Аммо ин дафъа масъала мушкилтар аст, охир, корхона тармим шуда, дастгоҳҳо пурра компютерӣ шудаанд, ин ду зани нохондаро чӣ тавр ба кор қабул кунад. Ана ҳамаи масъалаи имрӯз басо сангин афтадааст. Ҳал бояд кард онро. Ба таври мусбат. Чунки мардум ба кордонӣ часорати Дилоромӣ сарвар боварии қомил доранд. Боварию сазовор бояд шуд. Балки аввал ба маркази таълими калонсолон мебарад онҳоро, ана баъд...

Албатта, ин масъала ҳам ҳал ҳоҳад шуд, чунки Дилором мутахассис аст ва дар дасти мутахассис, ба қавли шоир «мум аст санги хоро». Ин осори таълими ҳамаи Сафир – акаи муаллим ва дигар устодони ӯ буданд.

Саҳоб РАҶАБӢ,
омӯзгор, ноҳияи Мастҷох

ВАЛОДАТИ ЗИЁДТАРИН

Кишвари африқонии Нигерия аз рӯйи шумораи зиёдтарини таваллуди фарзанд дар ҷаҳон ҷойи якумро мегирад. Ба ҳар як бонуи нигериягӣ то 40 – сола қариб ҳафт кӯдак рост меояд. Африқо баъди Осиёи Миёна дуумин кишварест, ки аҳолияш аз ҳисоби таваллуди фарзанд якҷанд маротиба афзудааст. Сатҳи донишу маош дар ин кишвар ниҳоят паст буда, танҳо аз се як қисми кӯдакон ба мактаб мераванду ҳалос. Мардуми ин кишвар воситаҳои зидди ҳамро тамоман ба эътибор намегиранду духтаронашон қариб аз 10 – солагӣ ба ҳаёти мустақилона мебароянд.

ДАСТОРИ 35 - КИЛОГРАММА

Шайхҳои ҷанговари яке аз мазҳабҳои ҳинду дар сари худ саллаҳои азиме мебандад ва дар дохилаш яроқ пинҳон мекунанд. Ин салла наздики 35 килограмм вазн дорад. Печонидани матоф, ки дарозияш 450 метр аст, ду соат вақтро талаб мекунад.

НИГОХУБИНИ АНОР

Чанде аз адабон меҳмони Ашӯр Сафар мешавад. Нимаи дуюми моҳи апрел буд. Ҷалол Иқромӣ дар рӯи дастархон аноҳҳои сун-сурху калон-калонро дида ҳайрон мешавад.

- Оҳ, шоир! Ин аноҳҳоро бо кадом усул то ин вақт нигоҳ доштмед? – калонтарин аноҳро ба даст гирифта мепурсад ӯ.

- Муаллим, ин фақат як усул дорад, -ҷавоб медиҳад Ашӯр Сафар. – Усули ҳасисӣ.

МАН АЗ ХОВАЛИНГ НЕСТАМ

Ашӯр Сафар ҳамроҳи як гурӯҳи шоирон ба ноҳияи Ховалинг меравад. Чанд ҷо бо мардум вохӯрда, шеърҳои мекунанд. Дар яке аз вохӯриҳо барандаи шоиронро чунин муаррифӣ мекунад:

-Ин ҷо шоироне шиттирок доранд, ки ҳама ҳамшахриҳои худамонанд. Шоири халқ Саидалӣ Вализода – аз Чуқураки Ховалинг, Ғоиб Сафарзода – аз маркази Ховалинг, Ҳабибулло Файзулло – аз маркази Ховалинг ва Ғаффор Мирзо – аз Даҳани Шӯли Ховалинг.

Садои қарсақ баланд мешавад... Вале барандаи Ашӯр Сафарро, ки аз Ховалинг набуд, муаррифӣ намекунад.

Шоирон бо навбат баромада шеърҳои мекунанд. Вақте ки навбати Ашӯр Сафар мешавад, қабл аз шеърҳои чунин мегӯяд:

- Ин ҷо барандаи ҳама ҳамқаламони маро, ки дар ҳақиқат, аз Ховалинганд, муаррифӣ намуд. Вале ҳатто номи маро нагирифт. Ҳеҷ гап не. Худам худамро шинос мекунам. Ман шоир Ашӯр Сафар. Худам аз Ховалинг нестам, лекин занам аз Ховалинг аст.

Садои қарсақ баланд мегардад.

ШОНАХАР

Қутбӣ Кирому Ашӯр Сафар дар дараи Варзоб сайр доштанд. Аз назди мағозае гузашта, меҳоҳанд онро тамошо кунанд. Наздики мағоза мерасанд, ки мудири мағозаро аллакай қулф зада, омодаи рафтани аст.

- Дарро кушоед, - баъди саломӣ даҳанақӣ

ИШҚИ ХУРДТАРАКОН

Фаронсавидухтари ҷорсола аз хонаашон гурехт, то бо дӯстдоштаи худ – писараки ҳафтсола ҳаёти худро бипайвандад. Духтарак пинҳонӣ аз хонаи волидон баромада, ба назди дӯстдоштаи худ, ки дар наздиқӣ мезист, гурехтани буд. Вай бо худ ҷузвони либосҳои гирифт, вале мақсадаш амалӣ нагардид: гурезаро ҳамсояҳои баъд аз кучо рафтаниро пурсон шудан, дастгир наму-данд.

Духтарак боифтихор ҷавоб дод, ки ба назди домодшавандаи худ барои муайян сохтани рӯзи тӯй равона аст. Ҳамсояҳо дарҳол кӯдакро ба пулис бурданд. Дар идораи пулис духтарак иброз дошт, ки ӯро домод интизор аст ва рафтаниаш хеле ҳатмист. Волидони духтарак, вақте ки соати шашуними субҳ бозгашти духтарашонро бо офитсери пулис диданд, тамоман ба даҳшат афтоданд. Волидон намедонистанд, ки чӣ сон духтарчаашон ноаён аз хона баромадааст. Падари «домод» бошад, аз ишқи нобарори писари худ бохабар шуда, дар ҳайрат афтод.

ТЕЛЕФОНҲОИ САЙЁР САБАБИ БЕМОРИИ САРАТОН?

Олимони шведӣ чунин ақида доранд, ки истифодаи доимии телефонҳои сайёр одамро пеш аз муҳлат пир мекунад. Телефонҳои сайёр аз худ микромавҷҳое мебаровардаанд, ки мағзи сарро фартут мекунанд. Олимони амриқӣ бошанд, чунин тахмин мекунанд, ки ин васоити алоқаи навбаромад сабабгори бемории саратон (рак) ҳам шуданиашон аз эҳтимол дур нест.

Таҳияи Ҳолами ҲОМИД,
«Омӯзгор»

мегӯяд Қутбӣ Киром. – Мағозаатонро як тамошо кунем.

Мудир эътиборе намедиҳад, гӯё надида бошад.

- Кушоед! – ин дафъа амр медиҳад шоир. – Ман Қутбӣ Киром!

Барои савдогар чӣ фарқ дошт, ки Қутбӣ Киром кӣ ҳаст ё қаси дигар. Лекин ба ҳар ҳол, ӯ дар ҷавоб андаке ҳайрон мешавад.

Ашӯр Сафар аз ҳайронии ӯ истифода бурда мегӯяд:

- Кушоед, домолло шонаҳаранд.

Мудир ба сари бемӯи Қутбӣ нигариста, та-бассуме мекунаду дари мағозаро мекушояд.

КӢ МЕДОНАД?

Қутбӣ Киром ба китоби «Хандаи гулҳор»-и Ашӯр Сафар муҳаррир буд.

Рӯзе Ашӯр Сафар ба наириёт меояд, ки аз тақдирӣ китобаш воқиф гардад. Ноширон ба ӯ мегӯянд, ки муҳарриратон пагоҳ соати шаши саҳар Сибир меравад ва агар ба китобатон имзо накунад, чопи он ба соли дигар мегузарад.

Ашӯр Сафар дастнависи шеърҳои гирифта субҳи барвақт дар фурудгоҳ мешавад. Баъди муддате Қутбӣ Киром ҳам меояд.

- Ҳа, Ашӯр, дар ин ҷо чӣ кор мекуни? – мепурсад Қутбӣ.

- Шунидам, ки сафар дорӣ, гуселат омадам, - ҷавоб медиҳад Ашӯр Сафар.

- Ин чист? – ба дастнависи дасти дӯштаи ишора мекунад Қутбӣ Киром.

- Ин ҳамаи китобест, ки муҳаррираш тӯй. Овардаам, ки имзо гузорӣ.

- О, ҳайр, мемондӣ, аз он сӯ омада, имзо мегузоштам?! – аз ишобкорӣ рафиқаш ҳайрон мешавад Қутбӣ Киром.

- Дар ин ду моҳ кӣ медонад, ки ту зинда бармегардӣ ё не?! – мегӯяд Ашӯр Сафар ва дастнависро имзо мекунонад.

Гурез САҒАР

ЭЪЛОН

ДОНИШГОҲИ БАЙНАЛМИЛАЛИИ САЙЁҲӢ ВА СОҲИБКОРИИ ТОҶИКИСТОН

барои ишғоли вазифаҳои ҳоли дар кафедраҳои донишгоҳ дар соли таҳсили 2022-2023 озмун эълон мекунад:

КАФЕДРАИ НАЗАРИЯИ ИҚТИСОДИҶИ ВА ҶАҶОЛИЯТИ СОҲИБКОРИ:

- дотсент - 1 ҷой, номзади илм
- омӯзгори калон - 1 ҷой
- ассистент - 1 ҷой

КАФЕДРАИ ИҚТИСОДИЁТИ ҶАҶОН:

- ассистент - 2 ҷой

КАФЕДРАИ РИЁЗИЁТ ДАР ИҚТИСОДИЁТ:

- дотсент - 2 ҷой, номзади илм

КАФЕДРАИ СИСТЕМАҲО ВА ТЕХНОЛОГИЯҲОИ ИТТИЛОӢ:

- ассистент - 1 ҷой

КАФЕДРАИ МЕНЕҶМЕНТ:

- дотсент - 2 ҷой, номзади илм

КАФЕДРАИ ЗАБОНИ ХОРИҶӢ:

- ассистент - 1 ҷой

КАФЕДРАИ ТАРБИЯИ ҶИСМОНӢ:

- ассистент - 2 ҷой

КАФЕДРАИ ҶАҶОЛИЯТИ БОНКӢ:

- дотсент - 1 ҷой, номзади илм

КАФЕДРАИ ЗАБОНИ РУСӢ:

- дотсент - 2 ҷой, номзади илм

- омӯзгори калон - 4 ҷой

- ассистент - 2 ҷой

КАФЕДРАИ БАҲИСОБИРИИ БУХГАЛТЕРӢ ВА АУДИТ:

- дотсент - 2 ҷой, номзади илм

- омӯзгори калон - 1 ҷой

- ассистент - 1 ҷой

КАФЕДРАИ ҶОМЕАШИНОСӢ:

- дотсент - 3 ҷой, номзади илм

- омӯзгори калон - 2 ҷой

- ассистент - 1 ҷой

КАФЕДРАИ ГЕОГРАФИЯИ ИҚТИСОДИҶИ ВА ЭКОЛОГИЯ:

- дотсент - 1 ҷой, номзади илм

Ҳуҷҷатҳо то як моҳ пас аз нашр гардидаи эълон қабул карда мешаванд. Телефон барои тамос: 234-88-02

ЭДВОРА

Марг аз ӯ ном ҷуст

Ҳар гоҳ ному ҷаҳолияти яке аз мардони наҷиб, олим шинохта, собиқ ректори Донишқадаи технология ва менеҷменти инноватсионӣ дар шаҳри Қўлоб, номзади илмҳои филологӣ, дотсент Ниёзӣ Акбар Меҳридил дар хотираҳои мо як-як варақгардон мешавад. Ҳар лаҳза садову симояш дар хотиротамон саҳфаи на-веро мекушоӣ. Мавсуф марди ҳалиму хоксор, аз рӯи рафтору пиндор ва гуфтору кирдораш беназир буд. Шахсе буд, ки бо гуфтору аъмолаш касеро заррае наозурдааст. Хоксорӣ пешаи аввалиндараҷаи ӯ маҳсуб меёфт. Пайваста панду насихат гуфтанҳояш ба ҳамкорон, ба шогирдон гувоҳ аз он буд, ки Акбар Ниёзӣ тамоми паҳлуҳои зиндагиро дидаву ҳама вазъиятро дар ҳаёт таҷриба карда буданд. Роҳбари муассиса ҳам бошад, ӯ ҳудро ҳамчун омӯзгор, устод ба шогирдон ва дигар аъзои коргоҳ муаррифӣ мекард. Ҳама шохиди ҳоланд, ки Акбар Ниёзӣ ҳам дар илм, ҳам таълим ва ҳам ахлоқ устоди беназир буд.

Дар ҳақиқат, зиндагӣ барои Акбар Меҳридил маъвои дигар дошт. Ӯ дар баробари устод, олим ва роҳбар буданаш, шахси зиндадил, хушгуфтор ва тарбиятгар буд. Роҳбари серталаб ҳам бошад, ҳалимиву хоксорӣ ва раҳмдилӣ пешаи ҳамешагии ӯ буд. Ба зиндагӣ бо нигоҳи тоза менигарист. Воқеан, Акбар Меҳридил марде буд, ки дар хоксорию накукорӣ ва ҳимматбаландӣ ҳамто надошт.

Ҳар гоҳ ки хотироте аз ӯ ба ёдамон меояд, ҳамоно чеҳрааш дар назарҳо намоён мегардад. Ҳаёл мекунем, ки Ниёзӣ Акбар ҳамоно дар паҳлуямон нишаставу суҳбатамонро обу ранг мебахшад. Марди бегараз будо

қалби орий аз кина ва саршор аз меҳр дошт. Ҳазорон орзуву ормонро дар дил мепарвариду ба зиндагӣ бо ҷашми умед менигарист. Умедвор аз он, ки умр барояш вафо кунаду роҳи илмро аз нав бипаймояд. Ҳамеша пайи пешравию ободии ҷомеа талош карду умри кӯтоҳ, вале пурбаракати ҳешро сарфи хидмат ба халқу Ватан бинмуд. Дар дил орзуву ормонҳои зиёдеро мепарварид. Орзуву ормонҳояш дар дил бимонду ҳадафу нақшаҳоеро, ки мепарварид, бо худ ба дуриҳои дур бурд. Ӯ зинда аст, дар қалби мо, дӯстон ва пайвандонаш, дар қалби ҷумла он нафароне, ки ӯро медонистанд.

Дуогӯи онем, ки Худованд хонаи охираташро пурнур, рӯҳашро шод ва ҷояшро ҷаннатӣ ҷовидон гардонад. Ёдат ба хайр, устод, маҳбуби дили ҷумла пайвандону дӯстон ва ҳамкорон.

Абдулло ТАБАРӢ,

доктори илмҳои физикаю

математика,

Худойкул ХИДИРОВ,

номзади илмҳои физикаю

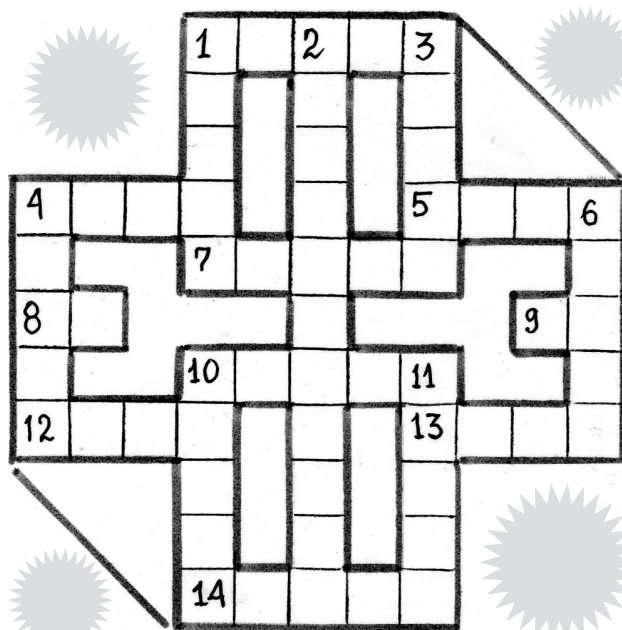
математика,

Убайдулло АБДУСАМАД,

докторант (PhD)-и ДДК ба

номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ

САЙҚАЛИ ЗЕҲН

ЭЪТИБОР НАДОРАД

Шаҳодатномаи гумшудаи Т-АТУ №0241858, ки онро соли 2016 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №179-и ноҳияи Рӯдакӣ ба Ҳабибова Сафия Сайдалиевна додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи А №095657, ки онро соли 1993 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №61-и ноҳияи Исмоили Сомонии шаҳри Душанбе ба Саидова Гулджаҳон Муминовна додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи Т-АТУ №0919735, ки онро соли 2021 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №48-и ноҳияи Рӯдакӣ ба Салимов Рустам Мавҷудович додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи А-025561, ки онро соли 1990 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №48-и ноҳияи Рӯдакӣ ба Зарипова Нигина Ҳасановна додааст, эътибор надорад.

ПИРӢЗӢ

Дар Маҷмаи варзишии Иттифоқи касабави кормандони маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон Спартакиадаи варзишии

маҷмаи якуму дуюм, аз намуди теннис дастаҳои варзишии Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи Б. Ғафуров, Донишқа-

Ғолибони Спартакиадаи варзишии донишҷӯён

донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ аз рӯи намудҳои волейбол байни писарон ва тенниси рӯи миз байни духтарон ҷамъбаст гардид. Дар даври ниҳони Спартакиадаи варзишӣ аз намуди волейбол дастаи варзишии Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав, Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон

даи тарбияи ҷисмонии Тоҷикистон ба номи С. Раҳимов, Донишгоҳи славянии Тоҷикистон-Россия маҷмаи якуму дуюм ва сеюмро сазовор гардиданд.

Ғолибон бо Ҷоми Иттифоқи касабави кормандони маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, мукофотҳои пулӣ ва соҳавӣ қадрдонӣ шуданд.

Устодону омӯзгорони ДМТ аз даргузашти бостоншиносии шинохтаи тоҷик, устоди кафедраи таърихи дунёи қадим, асрҳои миёна ва бостоншиносии Музаффар АЗИЗОВ андуҳгин буда, ба пайвандону наздикони марҳум ҳамдардӣ баён мекунаанд

Сафробахши ғажон омӯзгор аст.

ОМУЗГОР

Муассис: Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон

Почтаи электронӣ: p.omuzgor@maorif.tj

Сомонаи ҳафтанома: www.omuzgor-gazeta.tj

Сармуҳаррир
Ноилшоҳ НУРАЛИЗОДА

Ҳайати Р. САИДЗОДА, Э. НАСРИДДИНЗОДА, Н. САИД, Ҷ. ҚЌРАЗОДА, Л. АБДУЛҲОЛИҚЗОДА, Ш. ХАЙРЗОДА, таҳрир: З. АБДУЛЗОДА, Ф. РАҲИМӢ, А. МУРОДӢ (ҷонишини сармуҳаррир), Н. ОХУНЗОДА (котиби масъул)

Суроға: 734025, ш. Душанбе, х. Айинӣ - 126, Телефонҳо: қабулгоҳ - 225-81-55, ҷонишини сармуҳаррир - 225-81-58, котибот - 225-81-57, муҳосибот - 225-81-61

«Омӯзгор» тахти рақами 0018/рз, аз 13.07.2015 дар Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон аз нав номнавис шуда, тахти рақами 0110005977 дар Қумитан андозаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба қайди давлатӣ гирифта шудааст. Нашрия ба хотири ҷандандешӣ маводе низ ба таъби мерасонад, ки идораи ҳафтанома метавонад бо муаллифони ҳамфикр набошад ва барои онҳо масъулият ба уҳда нагирад.

Навбатдори шумора

Ҳ. ҲОМИД

Ҳафтанома дар матбааи нашриёти комплекси «Шарқи озод» ба таъби расид. | Индекси обуна - 68850 | Адади нашр: 40883 | Насха | Тарроҳ: С. Ниязов | Ҳуруфчинон: С. Мӯсоева ва Д. Забиров

Навиштаҳо ва суратҳои ба идораи ҳафтанома воридшуда ба ғардонида намешаванд. Идораи ҳафтанома навиштаҳои дар ҳаҷми на бештар аз 4 саҳифаи компютери андозаи 14 (фосилаи 1,5) - и ҳарфи Times New Roman Tj. қабул менамояд.